

ANALÝZA SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH ROMSKÝCH LOKALIT V KARLOVARSKÉM KRAJI

Leden 2013

Zadavatel: Karlovarský kraj

Realizátoři: Mgr. Tereza Dvořáková a kol., TD kontext

terka.dvor@seznam.cz

PODĚKOVÁNÍ

Na výzkumu se podílela řada lidí, kterým bych ráda poděkovala. Děkuji zaměstnancům Krajského úřadu Karlovarského kraje, kteří mi poskytli potřebné podkladové dokumenty (analýzy, strategické dokumenty apod.) a informovali mě o sociální situaci romských obyvatel a o přístupu samospráv ve vybraných obcích. Dále děkuji zaměstnancům Agentury pro sociální začleňování, kteří komentovali první verzi seznamu obcí s potenciálními sociálně vyloučenými romskými lokalitami. Děkuji také zaměstnancům neziskových organizací, především organizacím Člověk v tísni o. p. s., KOTEC o. s., Světlo Kadaň o. s. a Khamoro o. s. za jejich snahu vyjít vstříc výzkumníkům, kteří je v rámci terénního šetření kontaktovali. Nesmírnou oporou při výzkumu byla ochota většiny představitelů obcí věnovat se sledovanému tématu a ochota romských obyvatel, kteří nás často přijali do svých obydlí a sdíleli s námi své zkušenosti a starosti. Největší dík patří výzkumníkům, bez jejichž práce by tato analýza nemohla nikdy vzniknout v tak krátkém časovém období, a mým úzkým spolupracovníkům Kláře Vomastkové a Martinu Moulisovi.

OBSAH

ANALÝZA SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH ROMSKÝCH LOKALIT V KARLOVARSKÉM KRAJI	1
1. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A ODBORNÝCH TERMÍNŮ V TEXTU.	6
2. METODOLOGIE	10
3. TÉMA SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ	11
3. 1. Srovnání situace z roku 2006 a 2012	13
3. 2. Procesy podporující vznik SVL v Karlovarském kraji.....	19
3. 3. Sociální vyloučení z pohledu obcí.....	22
3. 4. Sociální vyloučení z pohledu romských obyvatel	26
4. POPIS SOUČASNÉHO STAVU SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH ROMSKÝCH LOKALIT	32
4. 1. Charakteristika sociálně vyloučených romských lokalit v Karlovarském kraji	33
4. 2. Obyvatelé sociálně vyloučených romských lokalit a jejich ekonomická situace.....	38
4. 3. Přístup obcí a dalších institucí k obyvatelům sociálně vyloučených lokalit	44
4. 4. Přístup škol ke vzdělávání žáků	51
5. IDENTIFIKOVANÉ KLÍČOVÉ PROBLÉMY V SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH ROMSKÝCH LOKALITÁCH.....	56
5. 1. Bydlení	56
5. 2. Zaměstnávání	58
5. 3. Samospráva obcí.....	59
5. 4. Dluhy.....	61
5. 5. Vzdělávání, práce s mladistvými	62
5. 6. Další klíčové problémy.....	64
6. NÁVRHY ŘEŠENÍ.....	66
6. 1. Bydlení	66

6. 2. Zaměstnávání	69
6. 3. Dluhy.....	71
6. 4. Samospráva obcí a komunikace s veřejností.....	71
6. 5. Vzdělávání, práce s mládeží.....	73
6. 6. Další klíčové problémy.....	74
7. ZÁVĚR	76
8. LITERATURA.....	81
9. PŘÍLOHA A: Návrh opatření na zajištění potřebné sítě sociálních služeb pro sociálně vyloučené a romské obyvatele sociálně vyloučených lokalit v Karlovarském kraji – doporučení pro střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v letech 2014 — 2017.	
10. PŘÍLOHA B: OBCE SE SVL (2012).	

ÚVOD

Dostává se vám do rukou analýza, jejímž hlavním cílem bylo zmapovat a popsat strukturální souvislosti současného stavu tzv. sociálně vyloučených romských lokalit v Karlovarském kraji (dále také SVL)¹ a ukázat na proměny, které se v oblasti sociálně vyloučených lokalit odehrály od roku 2006 do roku 2012. Jak čtenáři této analýzy sami uvidí, od roku 2006 se změnilo mnohé, a to jak v počtu SVL, tak v jejich charakteristikách. Obce v Karlovarském kraji — týká se zejména obcí s rozšířenou působností (tj. obec III. typu) a pověřeného obecního úřadu (obec II. typu) — často rozprodaly svůj bytový fond a do problémů s bydlením se po roce 2008 vlivem vysokých nájmu u soukromých vlastníků i vlivem ekonomické recese začaly propadat i původně tzv. dělnické neromské rodiny a jednotlivci pocházející původně ze střední třídy (rozhovory, také Keller, 2011). **Sociálním vyloučením ohrožení obyvatelé jsou v současné době v Karlovarském kraji jak Romové, tak neromové, kteří nemusí nutně bydlet koncentrovaně na jednom místě** (např. v oblasti s nižším nájemným), bydlí naopak roztroušeně po obcích (příkladem jsou obce Sokolov, Svatava, Bukovany, Habartov aj.). Míru potřebnosti sociálních služeb pro tyto občany je proto těžké stanovit. V rámci výzkumu jsme mapovali pouze situaci lidí, kteří žijí v identifikovaných SVL.²

Pokud v dané obci žije méně než 25 lidí s převážně původně ekonomickými problémy, každá obec je schopna v rámci svých možností těmto lidem pomoci.³ Pokud jde o větší

¹ Za *sociálně vyloučenou lokalitu* považujeme v textu taková místa v obcích (dům, ulice, čtvrtí), kde žije 25 a více lidí (převážně Romů) potýkajících se se strukturálními problémy (nezaměstnaností), s osobními problémy (dluhy) a tato místa jsou okolními obyvateli negativně symbolicky označována („špatná adresa“, „problémové místo“ apod.). Jsme si vědomi toho, že se místa a počet obyvatel v nich může velmi rychle proměňovat, a tak by bylo přesnější místa označit za *takzvané* SVL. Pro lepší čitelnost textu však zůstáváme u již zavedeného termínu SVL.

² V některých námi navštívených obcích se s problémy sociálního vyloučení nepotýkali ani tak romští obyvatelé, jako neromští obyvatelé obcí (samostatně žijící lidé, alkoholici, lidé bez přístřeší). Místa jsme nezahrnuli do výsledného seznamu SVL z důvodu malého počtu takových obyvatel zdržujících se na jednom místě (většinou šlo o cca 10 lidí).

³ Např. formou sociálních bytů, VPP či společensky účelných pracovních míst, poradenstvím atd.

počet obyvatel než 25 lidí žijících v SVL, pak je na místě promýšlet strukturální a systémové změny i z pozice obcí a Karlovarského kraje. **V Karlovarském kraji jsme oproti původním 13 SVL (GAC, 2006) identifikovali celkem 31 obcí se SVL. V dalších 9 obcích žil vysoký počet Romů, kteří ale nevykazovali znaky sociálního vyloučení. Takové obce nazýváme „ohrožené sociálním vyloučením“.** Romové zde žili převážně v běžné zástavbě obce (někdy měli byty ve svém vlastnictví) a nebyli okolními občany či lokálními institucemi považováni za tzv. problémové. **Počet SVL se tak od roku 2006 zhruba zdvojnásobil, míst obývaných sociálně vyloučenými romskými obyvateli (byť ne ve vyloučené lokalitě) se zhruba ztrojnásobil.**

V roce 2006 byl odhadovaný počet obyvatel SVL 3 000 až 4 000 lidí. Do roku 2012 tento počet vzrostl na odhadovaných 7 000 lidí. Pokud představitelé Karlovarského kraje a představitelé obcí nebudou realizovat žádné nástroje na zmírnění sociálního vyloučení romských a neromských nízkopříjmových domácností⁴ (např. uplatňováním zvláštní podmínky plnění všech veřejných zakázek v sociální oblasti – tj. minimálně 10 % lidí z řad dlouhodobě nezaměstnaných se podílí na plnění veřejné zakázky, viz doporučení), odhadovaný počet obyvatel SVL se do 10 let zvýší na 10 000 lidí. S nárůstem počtu obyvatel SVL se pojí také zvýšená příjmová nejistota obyvatel, strach a zvýšené napětí mezi romskými a neromskými obyvateli obcí. Situace může eskalovat v nepříjemný a v některých případech i otevřený konflikt tak, jak jsme ho byli svědky v letech 2011 a 2012 ve Šluknovském výběžku.

1. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A ODBORNÝCH TERMÍNŮ V TEXTU.

Agentura – Agentura pro sociální začleňování při Úřadu vlády České republiky (také ASZ),

⁴ Termín nízkopříjmová domácnost není nikde v legislativě a odborné literatuře stanoven. Obecně se za nízkopříjmové domácnosti považují: matky samoživitelky, rodiny jen s jedním příjmem ze zaměstnání, zaměstnaní za minimální mzdu, nezaměstnaní, důchodci či znevýhodnění na trhu práce s nízkými příjmy a pobírající dávky státní sociální podpory.

CPIV – Centrum podpory inkluzivního vzdělávání.

Inkluzivní vzdělávání – Jde o individuální rozvoj všech žáků s ohledem na jejich individuální potřeby a dovednosti. Žáci jsou vzděláváni v různorodém kolektivu, kde jsou vedle sebe vzdělávány děti zdravotně postižené, nadané, děti cizinců, děti jiného etnika či většinové společnosti.

Institut zvláštního příjemce dávky – Zvláštním příjemcem se může stát pronajímatel bytů v případě, že nájemce dostává dávky státní sociální podpory (příspěvku na bydlení). Finance určené na náklady na bydlení jsou přímo hrazeny na účet pronajímatele – vztahuje i na úhradu dluhu na nájmu – (§ 40 odst. 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi; § 59 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře ve znění pozdějších předpisů).

Komunitní plánování sociálních služeb – Procesu plánování komunitních sociálních služeb by se měli účastnit zadavatelé (obce, kraj) s poskytovateli sociálních služeb (organizacemi) a příjemci sociálních služeb. Cílem plánování je zajistit dostatečný počet kvalitních sociálních služeb v místě.

LMP – Lehké mentální postižení znamená trvalé snížení rozumových schopností v důsledku organického poškození mozku. Výskyt LMP v populaci je odbornou literaturou stanoven na 2 – 3 %.

LP – Lokální partnerství je nástroj pro spolupráci s obcemi používaný Agenturou pro sociální začleňování při úřadu vlády ČR. Lokální partnerství tvoří odborníci z řad obce, kteří ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování definují klíčové problémy obce a základní směry řešení lokálních problémů v oblasti bydlení, zaměstnávání, sociálních služeb atd.

MěP – Městská policie,

Minimální mzda – jde o nejnižší možnou výši odměny za práci v pracovněprávním vztahu (Zákoník práce, zákon č. 262/2006, ve znění pozdějších předpisů).

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí,

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy,

MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky.

Nízkopříjmová domácnost – Termín není nikde v legislativě a odborné literatuře stanoven. Obecně se za nízkopříjmové domácnosti považují: matky samoživitelky, rodiny jen s jedním příjmem ze zaměstnání, zaměstnaní za minimální mzdu, nezaměstnaní, důchodci či znevýhodnění na trhu práce s nízkými příjmy a pobírající dávky státní sociální podpory.

NNO – Nestátní nezisková organizace,

NZDM – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.

Osobní bankrot – Jde o oddlužení splátkovým kalendářem. Podmínkou osobního bankrotu je, že je dlužník zaměstnán s trvalým příjmem a je schopen v průběhu 5 let splatit alespoň 30 % z dlužné částky (Insolvenční zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení).

OSPOD – Oddělení sociálně právní ochrany dětí.

Podporované zaměstnávání – Jde o časově omezenou sociální službu poskytovanou po dobu až 3 let, podporující lidi se zdravotním a sociálním znevýhodněním na trhu práce a jejich zaměstnavatele formou poradenství a pracovní asistence (Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 ve znění pozdějších předpisů, www.unie-pz.cz).

Prostupné bydlení – Jde o systém bydlení, který tvoří tři stupně: krizové bydlení (azylové domy, ubytovny), bydlení v tréninkových bytech (kde jsou „klientům“ poskytovány sociální asistenční služby) a dlouhodobé sociální bydlení. Systém prostupného bydlení je jeden z doporučovaných nástrojů řešení bytové nouze Agenturou pro sociální začleňování (viz Agentura 2012).

Prostupné zaměstnávání – Jde o využívání již existujících nástrojů zaměstnanostní politiky ČR a propojení jednotlivých složek tak, aby uchazeč o zaměstnání kontinuálně realizoval nejdříve veřejnou službu, poté nastoupil na veřejně prospěšné práce, poté získat trvalé zaměstnání (Strategie boje proti sociálnímu vyloučení schválené vládou ČR dne 21. 9. 2011 na období let 2011 – 2015, Příručka pro obce 2012).

Sociální bydlení – Není nikde legislativně stanoveno. Model sociálního bydlení se úspěšně ujal v zemích EU. Zakládá se na představě, že obce mají poskytovat nízkopříjmovým domácnostem standardní byty a k tomu také dostatečně komplexní, kvalifikovanou a individuální podporu prostřednictvím registrovaných sociálních služeb. Azylové domy a ubytovny jsou v případě fungujícího sociálního bydlení jen přechodným ubytováním (viz také Romea.cz 3. 4. 2013).

Sociální firma – Jde o fyzickou či právnickou osobu, která dle svých stanov část svého zisku investuje do rozvoje podniku či do podpory komunitních aktivit v místě svého působení a zaměstnává osoby znevýhodněné na trhu práce (blíže viz Příručka pro obce 2012, www.p-p-p.cz).

SPU – Speciální vzdělávací potřeby. Za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou dle § 16 školského zákona považovány osoby se zdravotním postižením, se zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním (Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání).

SŠ – Střední škola,

Startovací byty – jejich definice a fungování nejsou nikde legislativně ukotveny. Termín se však používá pro obecní byty určené mladým rodinám s dětmi a jednotlivcům, které obec nabízí na dobu určitou za nižší, než komerční nájemné.

Streetwork – jde o sociální službu, která spadá pod terénní programy. Pracovištěm streetworkera je přirozené prostředí „klientů“ služeb jako jsou ulice, parky, kluby, nádraží, herny apod. Úkolem streetworkera je vyhledat rizikové skupiny obyvatel v jejich přirozeném prostředí a nabídnout jim řešení jejich potíží. Tato sociální služba se zaměřuje především na ty „klienty“, kteří sami o pomoc nežádají.

SVL – Sociálně vyloučené romské lokality,

SVP – specifické vzdělávací potřeby (žáků se zdravotním postižením a znevýhodněním).

VPP – Veřejně prospěšné práce (součástí Aktivní politiky zaměstnanosti při úřadech práce). Jde o časově omezené pracovní příležitosti, které poskytuje zaměstnavatel uchazečům o zaměstnání po dohodě s úřadem práce. Úřad práce poskytuje zaměstnavatelům příspěvek na mzdové prostředky maximálně po dobu po sobě jdoucích 12 kalendářních měsíců (§112 odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti).

VS – Veřejná služba (součástí Aktivní politiky zaměstnanosti při úřadech práce). Vykonávají ji uchazeči o zaměstnání po dobu až 20 hodin týdně, kteří jsou v evidenci úřadu práce déle jak 2 měsíce. Pokud tuto službu odmítnou vykonávat, hrozí jim vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání na dobu 6 měsíců (zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů).

ZŠ – Základní škola hlavního vzdělávacího proudu,

ZŠPaS – Základní škola praktická a speciální (výuka dle upraveného vzdělávacího programu).

2. METODOLOGIE

Výzkum sestával z několika fází. Při určování situace v SVL jsme využili již ověřenou metodologii GAC (GAC 2006) s jejich souhlasem (šlo o postup telefonického šetření, terénního šetření v obcích a systematizace dat).

1. fáze výzkumu: Analyzovali jsme již existující krajské dokumenty (týkající se potenciálních SVL a podpory terénní sociální práce v Karlovarském kraji). Vytvořili jsme předběžný seznam 76 obcí, ve kterých se z různých důvodů mohou vyskytovat SVL (např. vyšší nezaměstnanost, obec s vysokým počtem kriminality apod.). Ke každé z vytipovaných obcí jsme vytvořili soupis telefonních a emailových kontaktů na 2 a více subjektů či osob, které v obci působí (např. představitelé samosprávy, neziskových organizací působících v oblasti sociálních služeb – dále jen NNO apod.). S těmi jsme pak telefonicky hovořili a ověřovali jsme si, zda v obci žije na jednom místě více než 25 Romů, kteří se potýkají se sociálním vyloučením. Pokud tomu tak podle uvedených aktérů bylo, obec jsme zařadili do zúženého seznamu obcí. Do druhé fáze výzkumu postoupilo celkem 55 obcí. Seznam obcí jsme konzultovali s Agenturou pro sociální začleňování při Úřadu vlády ČR (dále jen Agentura).

2. fáze výzkumu: Od září do prosince 2012 jsme realizovali strukturované rozhovory s minimálně třemi institucionálními aktéry a terénní šetření a polo-strukturované rozhovory s minimálně dvěma romskými obyvateli v každé z lokalit. Osnovy rozhovorů s institucionálními aktéry (představitel obce, sociální odbor, základní škola, městská či státní policie, NNO působící v oblasti sociálních služeb či církevní organizace) a romskými obyvateli jsme vytvořili podle seznamu sledovaných indikátorů. Sledované indikátory jsme předem konzultovali a měli schválené zadavatelem výzkumu. V případě institucí nás zajímaly především nástroje, které tyto využívají pro pomoc lidem žijícím v SVL, a míra, v jaké jsou nástroje užívány. V případě obyvatel SVL nás zajímala jejich zkušenost s institucemi, bytová, ekonomická a životní historie. Rozhovory s obyvateli SVL probíhaly méně formálně (rozhovory vedli výzkumníci tak, aby získali potřebné informace a zároveň nenarušili přirozený chod konverzace). Vzhledem k časové a finanční dotaci výzkumu jsme v každé z obcí strávili 1 – 2 dny. Z toho důvodu jsme se po domluvě se zadavatelem

nezaměřili na „vnitřní strukturu SVL“, zajímaly nás „životní trajektorie obyvatel SVL“ (více viz kap. 4). Prostřednictvím Karlovarského kraje jsme také získali shrnující data o nezaměstnanosti a využívání nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti od krajské pobočky Úřadu práce v Karlových Varech. V této fázi výzkumu jsme z celkového počtu 54 obcí s potenciálními SVL vyloučili dalších 17 obcí. Z výsledného seznamu 40 obcí je celkem 31 obcí se SVL. Zbýlých 9 obcí považujeme za ohrožené sociálním vyloučením.

3. fáze výzkumu: Systematizovali jsme již sebraná data o jednotlivých SVL, kategorizovali (kvantitativní i kvalitativní) data a provedli jejich analýzu. Pro kvantitativní analýzu jsme jednotlivé obce a SVL kategorizovali podle míry prostorového vyloučení, podle kvality bydlení, odhadovaného počtu obyvatel SVL, obslužnosti obce a činnosti obce směrem k obyvatelům SVL atd. (blíže viz kap. 4).

3. TÉMA SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ

Pojem sociální vyloučení definujeme stejně jako GAC (2006), tedy jako „proces, v jehož rámci je jedinci, skupině jedinců či komunitě výrazně znesnadňován či zcela zamezován přístup ke zdrojům, pozicím a příležitostem, které umožňují *plnohodnotné* zapojení do sociálních, ekonomických a politických aktivit... společnosti.“ (GAC 2006, s. 9, zvýrazněný text TD kontext).

Zdroje, pozice a příležitosti jsou nutné pro zajištění základních lidských potřeb, jakými jsou jistota příjmů a jistota bydlení. Teprve pokud mají lidé základní lidské potřeby naplněny, mohou se věnovat dalším aktivitám (péče a rozvoj dětí, další vzdělávání dospělých, profesní růst, investice do zkvalitnění bydlení atd.). Obce mohou zmírňovat sociální vyloučení tím, že zprostředkují či samy realizují taková opatření, kterými umožní obyvatelům SVL překlenout problémy se zajištěním právě těchto základních potřeb (zaměstnání, bydlení). Obce by měly realizovat mezistupně mezi nezaměstnanými a trhem práce (např. podporou veřejně prospěšné práce, prostupného a podporovaného

zaměstnávání, sociálních firem)⁵ nebo také mezi lidmi bez domova, ohrožené ztrátou bydlení (FEANTSA, 2005)⁶ a trhem s byty a nájmy (např. nerozprodáváním obecního majetku, podporou sociálního bydlení v obci, jednáním s podnikateli o pravidlech nájmu atd.).

Sociálně vyloučené lokality (SVL) jsme definovali v poznámce č. 1. Považujeme je za místa, jejichž počet a charakteristiky se mohou měnit v krátkém časovém horizontu podle toho, jak obce přistupují k tématu sociálního vyloučení; zda obce realizují některá z podpůrných opatření, která zmírňují sociální vyloučení obyvatel. Pozitivní proměna v SVL je žádoucí.

⁵ *Veřejně prospěšná práce* (dále také VPP) jsou časově omezené pracovní příležitosti, které poskytuje zaměstnavatel uchazečům o zaměstnání po dohodě s úřadem práce. Úřad práce poskytuje zaměstnavatelům příspěvek na mzdové prostředky maximálně po dobu po sobě jdoucích 12 kalendářních měsíců (§112 odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti). *Prostupné zaměstnávání* je využívání již existujících nástrojů zaměstnanostní politiky ČR a propojení jednotlivých složek tak, aby uchazeč o zaměstnání kontinuálně realizoval nejdříve veřejnou službu, poté nastoupil na veřejně prospěšné práce, poté získat trvalé zaměstnání (Strategie boje proti sociálnímu vyloučení schválené vládou ČR dne 21. 9. 2011 na období let 2011 — 2015, Příručka pro obce 2012). *Podporované zaměstnávání* je časově omezená služba poskytovaná po dobu až 3 let, podporující lidi se zdravotním a sociálním znevýhodněním na trhu práce a jejich zaměstnavatele formou poradenství a pracovní asistence (Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 ve znění pozdějších předpisů, www.unie-pz.cz). *Sociální firma* je fyzická či právnická osoba, která dle svých stanov část svého zisku investuje do rozvoje podniku či do podpory komunitních aktivit v místě svého působení a zaměstnává osoby znevýhodněné na trhu práce (blíže viz Příručka pro obce 2012, www.p-p-p.cz).

⁶ Podle „Evropské typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení“ (FEANTSA, 2005) jsou za lidi bez domova označováni nejen ti, **kterí ztratili bydlení** a žijí tzv. na ulici, ale také lidé, **kterí opouštějí nějaký druh výchovné, nápravné či jiné instituce (např. azylový dům), žijí v ohrožení ztráty svého bydlení** (ať již jde o bydlení ve vlastním bytě či o nájemní bydlení) **či v nevyhovujícím bydlení** (např. v nevhodném či přelidněném bydlení) (tamtéž, Dvořáková 2012).

3. 1. Srovnání situace z roku 2006 a 2012

V roce 2006 společnost GAC spol. s r. o. realizovala výzkum pro Ministerstvo práce a sociálních věcí, ve kterém mapovala stav SVL na celém území ČR. V Karlovarském kraji identifikovali výzkumníci společnosti GAC celkem 13 obcí, ve kterých se nacházela SVL. Byly to převážně obce s rozšířenou působností (obce III. typu) či pověřeným obecním úřadem (obce II. typu), polovinu domů a bytů v SVL vlastnily obce a polovinu soukromí vlastníci nebydlící v obci. Jen v Rotavě domy vlastnili jejich romští obyvatelé. V obcích se SVL v roce 2006 žilo odhadem cca 3 000 až 4 000 lidí. Nejčastěji v jedné „lokalitě“ žilo průměrně 100 obyvatel. Stav domů byl u poloviny domů průměrný (tj. nebyl zaznamenán zhoršený stav bydlení), u poloviny domů byl zaznamenán jako velmi špatný (domy byly v dezolátním stavu, neopravované, bez vody, plynu a/či elektrické energie). Mezi nejhorší lokality bychom podle popisu z roku 2006 zařadili lokality v obci Habartov, Chodov, Oloví (ve vlastnictví obcí). Od roku 2006 se situace výrazně změnila: ve většině případů se proměnila místa SVL, vlastníci budov, stav budov i počet obyvatel lokalit. Například obec Habartov v současné analýze nepočítáme mezi obce se SVL, ale jen jako obec s vysokým počtem osob ohrožených sociálním vyloučením. Následující mapa pochází z interaktivní mapy z výzkumu z roku 2006 a znázorňuje obce se SVL v tehdejší době.

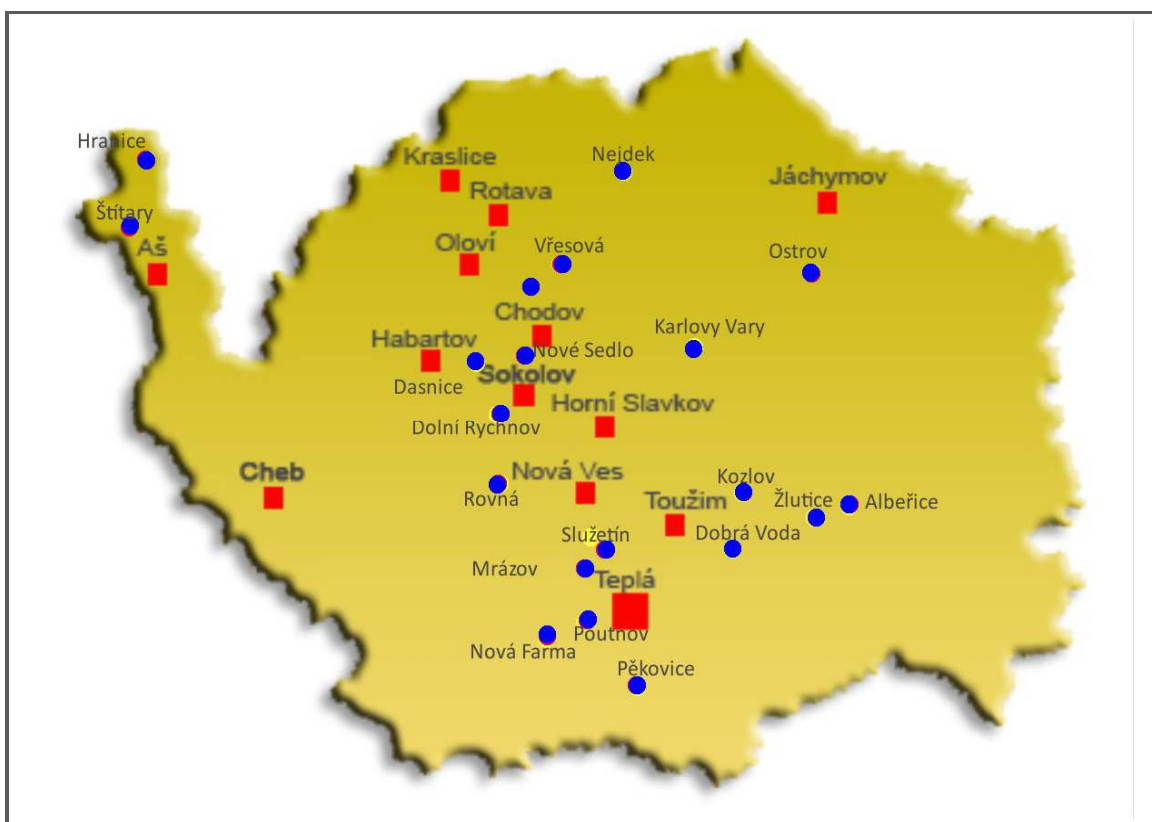
Mapa č. 1: Obce se SVL v Karlovarském kraji v roce 2006

Zdroj: www.esfcr.cz/mapa

Na dalším obrázku lze vidět kvantitativní proměnu obcí se SVL. Jak již bylo v textu zmíněno, z předešlých 13 obcí jsme v roce 2012 identifikovali celkem 31 obcí se SVL.

Mapa č. 2: Srovnání obcí z roku 2006 a 2012 se SVL v Karlovarském kraji

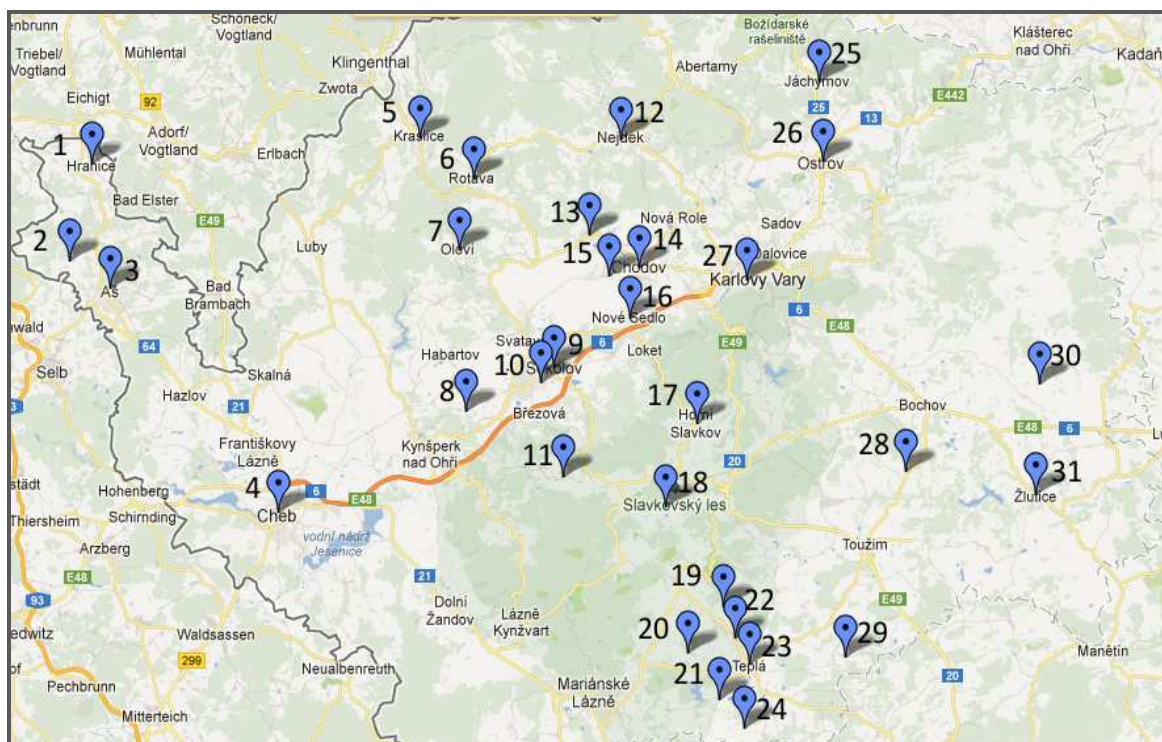

Zdroj: Mapa www.esfcr.cz/mapa, nové lokality TD kontext

Na mapě č. 2 je vidět rozdíl v počtu lokalit v Karlovarském kraji, který nastal od roku 2006 do roku 2012. Červeně zaznamenané obce jsou obce se SVL v roce 2006, modře zaznamenané další obce se SVL, které jsme identifikovali v roce 2012.

Na mapě č. 3 uvádíme všech 31 obcí se SVL. **Současná situace v Karlovarském kraji je z hlediska bytové politiky a migrace chudých obyvatel za levnějším bydlením velmi nestabilní, z toho důvodu nelze tato místa považovat za stabilní a neměnná.** Změnou majitele objektu či podnikatelského záměru může dojít k rychlým proměnám takových míst.

Obrázek č. 3: Obce s identifikovanými SVL v roce 2012 v Karlovarském kraji

Zdroj: Googlemaps.com, lokality TD kontext

Seznam obcí se SVL v roce 2012:

1 Hranice	12 Nejdek	23 Teplá
2 Štítary	13 Vřesová	24 Pěkovice
3 Aš	14 Chodov	25 Jáchymov
4 Cheb	15 Vintířov	26 Ostrov
5 Kraslice	16 Nové Sedlo	27 Karlovy Vary
6 Rotava	17 Horní Slavkov	28 Kozlov
7 Oloví	18 Nová Ves	29 Dobrá Voda
8 Dasnice	19 Poutnov	30 Albeřice
9 Sokolov	20 Služetín	31 Žlutice
10 Dolní Rychnov	21 Mrázov	
11 Rovní	22 Nová Farma	

Mezi obcemi se SVL je **velká variabilita**, co se **týče počtu obyvatel, kvality bydlení, přístupu obce či majitele bytů, proměny obyvatel lokalit apod.** Přesto jsou to místa, kam se soustřeďují či kam jsou soustřeďováni nízkopříjmoví jednotlivci a rodiny s dětmi, z větší

části jde o Romy. Z důvodu velké variability a proměnlivosti míst je důležité více porozumět procesům, které ke vzniku SVL přispívají, a hledat nástroje, jak těmto procesům aktivně zabránit (blíže viz kapitola 3. 2. a kapitola 6).

Na mapě č. 3 nejsou uvedeny obce ohrožené sociálním vyloučením. Žije v nich více romských rodin a jednotlivců, již potřebují nějaký typ pomoci a poradenství, ale nežijí v SVL (např. nejsou příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi, mají práci, bydlí ve svém domě apod.). Patří sem také obce, ve kterých probíhá častá migrace nízkopříjmových obyvatel (např. před výzkumem v místě žilo 30 lidí, v době výzkumu již jen 6).

Obce ohrožené sociálním vyloučením v roce 2012:

1 Valeč	5 Hranice	8 Habartov
2 Vrbice	6 Studánka	9 Kynšperk nad Ohří
3 Ratiboř	7 Chranišov	
4 Bukovany		

3. 1. 1. Shrnutí proměny situace v SVL mezi lety 2006 a 2012:

- o **Zdvojnásobil se počet SVL** ze 13 obcí se SVL v roce 2006 na 31 obcí se SVL v roce 2012.
- o Struktura lokalit se výrazně proměnila. **Lidé žijící v SVL žijí ve více odlehlých obcích s málo funkční infrastrukturou, než tomu bylo v roce 2006.** Pokud jsou ve velkých obcích, pak žijí na ubytovnách. Byly to převážně obce s pověřeným obecním úřadem (tj. II. typu) a malé obce a vesnice.
- o Proměnila se struktura vlastníků. **Početně převážili soukromí vlastníci objektů v SVL, kteří nebydlí v obci.** Počet objektů v SVL vlastněných obcí je výrazně nižší. V roce 2006 byly z jedné poloviny vlastníky objektů obce, z té druhé to byli soukromí vlastníci nebydlící v obci. **V roce 2012 celkem 35 % domů a bytů v SVL patřilo soukromým vlastníkům, kteří nemají v obci trvalé bydliště; 25 % domů a bytů vlastnily obce; 18 % ze všech objektů bylo ve vlastnictví několika osob (zejména sdružení vlastníků); 17 % objektů vlastnily soukromé osoby bydlící v obci a 10 % vlastnily právnické osoby.**

- o **Zdvojnásobil se počet obyvatel SVL. V roce 2012 žilo v SVL odhadem celkem 7 000 lidí** (tedy o cca 3 000 až 4 000 lidí více než v roce 2006). Nejčastěji v jedné lokalitě žilo průměrně 230 obyvatel (toto číslo je navýšeno z důvodu zastoupení velkých obcí ve studovaném vzorku – Cheb, Sokolov, Ostrov), medián, a tedy střední hodnota vzorku je 90 osob.
- o V roce 2006 byl stav poloviny objektů charakterizován jako průměrný a poloviny jako velmi špatný. **V roce 2012 bylo přibližně 43 % domů a budov (celkem 18 objektů) částečně udržovaných** (budovy a byty, kde majitel provádí částečné úpravy podle potřeby nebo plánuje rekonstrukci domu), **stejně procento domů a bytů (tj. 18 objektů) bylo ve zchátralém stavu** (dům je ve špatném stavu a není dlouhodobě opravován, nejsou vyměněna okna, v bytech jsou plísňe, zatéká apod.), **jen ve 14 % budov** (tj. v 6 případech z celkového odhadovaného počtu 42) obývaných nízkopříjmovými Romy a neromy se majitelé o dům pravidelně starají a mohli jsme tyto budovy a byty označit za **udržované**. **Stav budov se tedy od roku 2006 výrazně nezměnil.** Mezi nejvíce vyloučené lokality bychom podle popisu z roku 2012 zařadili lokality v obci Chodov, Nejdek, Dasnice, Svatava, některé lokality v Chebu a Ostrově. Stručný přehled k jednotlivým obcím přikládáme k textu v příloze A.
- o **Pokud představitelé Karlovarského kraje a představitelé obcí nebudou realizovat žádné nástroje na zmírnění sociálního vyloučených romských a neromských nízkopříjmových domácností** — např. uplatňováním zvláštní podmínky na plnění všech veřejných zakázek v zadávací dokumentaci podle §44 odst. 10 zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách v platném znění (tj. 10 % dlouhodobě nezaměstnaných ve veřejných zakázkách); zpětný odkup bytů do obecního vlastnictví s cílem ustavit sociální bydlení a prostupné bydlení; podporovat zaměstnanostní politiku jak na krajské, tak na obecní úrovni (např. podporou sociálních podniků, prostupného zaměstnávání apod.); zavádění dluhových poraden na jednotlivých obcích) — **odhadovaný počet obyvatel SVL se do 10 let zvýší na 10 000 lidí.** Do problémů s bydlením se dostanou častěji i původně středotřídní domácnosti, zvýší se migrace vzdělaných obyvatel z kraje do Středočeského a Plzeňského kraje a bude se homogenizovat obyvatelstvo kraje směrem k nízko kvalifikovaným občanům.

S nárůstem počtu obyvatel SVL se pojí také zvýšená příjmová nejistota obyvatel, strach a zvýšené napětí mezi romskými a neromskými obyvateli obcí. Situace může eskalovat v nepříjemný a v některých případech i otevřený konflikt, tak jak jsme ho byli svědky v letech 2011 a 2012 ve Šluknovském výběžku.

3. 2. Procesy podporující vznik SVL v Karlovarském kraji

Ze srovnání popisu současných lokalit a analýzou jejich vzniku jsme identifikovali následující hlavní procesy vzniku SVL v Karlovarském kraji.

1) Většina SVL v Karlovarském kraji vznikla rozprodejem obecního majetku do rukou soukromých vlastníků. Dělo se tak zejména v 90. letech 20. století a počátkem 21. století. **V současné době skoro žádná z obcí se SVL nemá bytový fond,** případně obce plánují zbytek bytového fondu rozprodat do rukou soukromníků. Obce prodejem majetku ztratily možnost přidělovat byty nízkopříjmovým rodinám, stejně jako možnost ovlivňovat podmínky, za kterých lidé bydlí v obecních bytech. Obce Rotava, Nová Ves a Oloví si tuto skutečnost uvědomily a první dvě z nich odkupují byty zpět do majetku obce, obec Oloví se o to neúspěšně snažila (soukromý vlastník odmítl dům prodat). Rozprodej obecního majetku do rukou soukromníků měl několik variant:

→ **Obce prodaly byty do rukou dřívějších obyvatel bytů** → ti se přestěhovali za lepší obslužností do velkých měst a byty pronajímají nízkopříjmovým a romským domácnostem. Vlivem prodeje obecního majetku došlo ve výsledku k homogenizaci obyvatel (ve smyslu nízkého vzdělání a šancí na trhu práce) v malých obcích a k ekonomickému propadu obcí (např. Rotava, Vintířov, Jáchymov, Dolní Rychnov, Mrázov, Rotava atd.).

→ **Obce prodaly byty do rukou jednoho soukromého vlastníka (nebydlícího v obci)** → ti se většinou **nestarají o svůj majetek** a pronajímají jej nízkopříjmovým a romským domácnostem. Někteří pronajímají byty „načerno“ bez smlouvy (Jáchymov, Horní Slavkov atd.), jiní za vysoký nájem (Oloví, Kraslice atd.), jiní vybírají nájem za byty ve špatném stavu a často

nevhodné k bydlení (Cheb, Aš, Nové Sedlo před rekonstrukcí, Horní Slavkov bývalá ubytovna, Štítary). Mezi objekty soukromých vlastníků nebydlících v obci jsou také ubytovny (Ostrov, Nejdek, Karlovy Vary atd.), z nichž některé vybírají neúměrně vysoké nájemné (např. Ostrov atd.). Lidé se mezi jednotlivými nemovitostmi stěhují (z důvodu drahého nájmu, z důvodu nevyhovujících hygienických podmínek, z důvodu dluhu atd.). Vlivem prodeje obecního majetku došlo ve výsledku k částečné **homogenizaci obyvatel SVL** (ve smyslu nízkého vzdělání a šancí na trhu práce) a k **časté migraci obyvatel SVL**.

→ **Obce prodaly byty do rukou soukromých realitních kanceláří** → ty stěhovaly romské obyvatele (kteří byli často zadlužení na nájemném v předešlých bytech) z velkých obcí do menších a odlehlejších obcí s menšími ekonomickými příležitostmi jako do tzv. náhradního bydlení (z obcí Loket, Cheb, Karlovy Vary, Sokolov apod. do obcí Rotava, Nová Ves atd.). V lepším případě nízkopříjmové rodiny získaly finanční odstupné za to, že se z velkých obcí odstěhují. Vlivem prodeje obecního majetku došlo k částečné homogenizaci obyvatel menších obcí a zhoršení socio-ekonomické situace v obci (v obcích Rotava, Oloví se sousedské rozpory vyhroutily do otevřeného politického sporu – např. formou veřejných petic proti Romům, formou veřejných protestů Dělnické strany atd.).

Rozprodejem obecního majetku se obce zřekly nejen zodpovědnosti za občany, možnosti spolu/pracovat s nimi, ve výsledku výrazně přispěly ke zhoršení socio-ekonomické situace obyvatel obce. Tímto krokem také **přispěly ke zvýšení počtu SVL v kraji, ke zhoršení sousedských vztahů a růstu napětí mezi romskými a neromskými občany obcí, jež v některých případech vyústilo v otevřený konflikt.**

2) V některých lokalitách (Dasnice, Dolní Rychnov, Vřesová, Albeřice) žili romští obyvatelé již řadu let a jejich usídlení v obcích souviselo s příchodem levné pracovní síly do dělnických profesí (v oblasti zemědělství, lesnictví, sklářského průmyslu) v 60. letech 20. století. Obyvatelé těchto obcí v 90. letech **přišli o zaměstnání a jejich ekonomická situace se výrazně zhoršila. V obcích nadále bydlí** (často ve svých bytech, které měli možnost odkoupit od obce či podniku).

3) Špatná ekonomická situace obyvatel a deregulace nájemného jsou dalšími důležitými faktory, které mají vliv na růst počtu SVL v kraji. Nízkopříjmové domácnosti se často stěhovaly z velkých obcí do menších zejména z těchto důvodů:

→ **Obce prodaly bytový fond soukromým vlastníkům** → ti zvýšili nájem a lidé neměli na zvýšený nájem finanční prostředky (Sokolov, Kraslice atd.). Byli nuceni stěhovat se za levnějším bydlením v kraji (tj. zpravidla do menších obcí).

→ **Obce deregulovaly nájemné a obyvatelům nenabízejí jiné formy bydlení (sociální bydlení, prostupné bydlení)** → lidé se zadlužili na nájmu vůči obci a byli vystěhováni (Rotava, Karlovy Vary atd.), hledali si levnější bydlení v okolních obcích.

→ **Obce dlouhodobě neřešily dluhy na nájmu nízkopříjmových domácností** → řešily dluhy pozdě a různě, např. vystěhováním obyvatel, výstavbou bytů špatné kvality jako tzv. náhradního bydlení (Oloví, Chodov atd.).

4) Obce nerealizují podpůrné nástroje vyrovnávající šance nízkopříjmových domácností na důstojné bydlení. Obce dosud nerealizovaly žádné sociální bydlení, startovní byty ani prostupné bydlení. Obce disponují omezeným počtem bytů (pokud mají nějaký bytový fond) a tyto přidělují na základě skrytě diskriminačních pravidel, např. podmínky bezdlužnosti členů domácnosti vůči obci (Oloví, Chodov atd.).

5) V kraji je vysoká míra nezaměstnanosti, a tedy i málo pracovních příležitostí pro nízkopříjmové a nízkokvalifikované domácnosti. Rodiny se stěhují za levnějším bydlením, za bydlením bez kaucí, i do horších hygienických podmínek a do izolovaných a špatně dostupných obcí.

→ **Karlovarský kraj ani obecní úřady nevyužívají možnosti sociální podmínky ve veřejných zakázkách dle §44 odst. 10 zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách v platném znění** (podmínka 10 % z řad nezaměstnaných osob ve veřejných zakázkách).

→ **Úřady práce omezují počet míst na VPP⁷.** Místa neposkytují ani 10 % z dlouhodobě nezaměstnaných občanů.

→ **Obce nerealizují podpůrné nástroje** podporovaného a sociálního zaměstnávání a podnikání⁸ vyjma nástrojů VPP a VS.⁹

6) Probíhá migrace obyvatel mezi jednotlivými SVL za levnějším bydlením – z důvodu dluhů na nájmech, za lepší obslužností obcí, z důvodu nevyhovujících hygienických podmínek – a k získání nového bydlení jim často pomohou známí nebo příbuzní. Velká míra fluktuace obyvatel vybraných objektů (např. Oloví) má za následek zvýšené symbolické vyloučení lokality v očích v okolí žijících obyvatel. Obyvatelé SVL totiž mají mezi sebou častější spory, neznají se tolik s okolními obyvateli obcí a nemají možnost vytvořit s nimi sousedské vztahy. Vznikají spory, nevraživost mezi obyvateli obcí založená často na vzájemných předsudcích.

3. 3. Sociální vyloučení z pohledu obcí

Již v první fázi výzkumu (při telefonickém šetření) jsme se setkali s odlišnými přístupy představitelů samosprávy. Všichni oslovení představitelé si byli vědomi symbolické váhy označení nějakého místa jako SVL (i když termínu mohli rozumět různým způsobem) a k takovému označení se stavěli různě.

- 1) Někteří **popírali**, že by v místě byla „lokalita“ nebo že by v místě bydlely nízkopříjmové domácnosti, které se potýkají s nějakým typem sociálního vyloučení.
- 2) Jiní existenci takového místa **přiznávali**¹⁰ a jasně deklarovali, že situaci nemohou a často ani neumí řešit sami.

⁷ VPP (veřejně prospěšné práce) viz pozn. č. 4 v tomto textu.

⁸ Blíže viz pozn. č. 4 v tomto textu.

⁹ VS tj. *veřejnou službu* vykonávají uchazeči o zaměstnání po dobu až 20 hodin týdně, kteří jsou v evidenci úřadu práce déle jak 2 měsíce. Pokud tuto službu odmítnou vykonávat, hrozí jim vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání na dobu 6 měsíců (zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů).

Z terénní zkušenosti jsme došli k závěru, že představitelé obcí nechtějí místo v obci označit za SVL, jsou si však vědomi sociální situace obyvatel a role, kterou v prohloubení sociálního vyloučení obec často sehrála.

Vstřícnější byly obce s poměrně nově ustavenou samosprávou (zastupitelstvo, starosta/ka) a představitelé samosprávy mohli kritizovat kroky svých předchůdců (prodej nemovitostí apod.). **Oslovení představitelé samosprávy obcí II. a III. typu neměli aktuální přehled o situaci nízkopříjmových, romských rodin a jednotlivců. Představitelé menších obcí byli více obeznámeni s aktuální situací, romské i neromské nízkopříjmové obyvatele často osobně znali, znali jejich životní historii (zejména u malých obcí do 1 000 obyvatel).**

Zaměstnanci obecních úřadů byli více informovaní o současné situaci rodin, o působení NNO v obci apod. Zástupci sociálních odborů deklarovali, že nemají dostatek personálu či času, aby realizovali potřebnou sociální práci (jejich práce „v terénu“ je svázána s pomocí úřadům práce – jde o krátké návštěvy v domácnostech, které žádají o dávky pomoci v hmotné nouzi; mají na starost rozlehlé území; málo služeb v kraji je zaměřených na práci s rodinami a malými dětmi). Pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí a sociálních odborů deklarovali, že přistupují „ke každému stejně“ nebo že „tady nemáme romského poradce, my nerozlišujeme, kdo je a kdo není Rom“. Tvrzení podobného rázu dokládají ostražitost pracovníků úřadů v rozhovorech o romských občanech. Problém pracovníci vidí v tom, jak prezentovat neromské veřejnosti kroky obce zaměřené na pomoc nízkopříjmovým domácnostem (neromští obyvatelé se někdy bouří, píší petice apod., viz níže). **Nejpalcivějšími problémy byly pro představitele samospráv a pracovníky obecních úřadů:**

- 1) nezaměstnanost** a nedostatek pracovních příležitostí v blízkosti obce,
- 2) bytová situace** (drahé ubytovny, soukromé objekty, o jejichž chodu nemají obce přehled, rozprodané bytové fondy obcí atd.).

¹⁰ Když se pracovníci obce „přiznávali“ k existenci SVL, také odhalovali pocit „osobního a společenského studu“, selhání, které se s lokalitou či lokalitami pojí. Nejčastěji říkali: „No, máme tu takové lidi... a nevíme, co s nimi dělat.“

V Karlovarském kraji je celkem 5 obcí, které spolupracují s Agenturou pro sociální začleňování (Jáchymov, Cheb, Sokolov, Toužim a Teplá). Obce mají schválený Strategický plán sociálního začleňování a podařilo se v nich ustanovit pravidelné setkávání lokálních partnerů a klíčových aktérů působících v různých oblastech obce. Lokální partnerství (dále jen LP) často tvoří pracovník sociálního odboru obce, zástupce NNO a jiní institucionální aktéři. V některých obcích zpracovali projektový záměr na oblast, již si aktéři LP definovali jako prioritní. Pozice zaměstnanců Agentury v LP a přijímání nových nástrojů obcemi se různí.

Př. 1: Obec Sokolov – lokální konzultant má dobrou pozici v rámci lokálního partnerství (LP)¹¹. Členové LP si jsou vědomi pozitivních změn, které v lokalitách realizovali (např. plánují projekt na NZDM). Obec Sokolov realizuje projekt Asistentů prevence kriminality při MěP – asistenti policie jsou z řad místních Romů a projekt je financován z prostředků MVČR.

Př. 2: Obec Cheb – situace je složitější. Po dlouhém jednání se vedení obce rozhodlo vložit některé z bytů do tzv. systému prostupného bydlení.

I v jiných obcích Karlovarského kraje chtějí obce situaci SVL řešit (např. špatnou bytovou situaci, vysokou nezaměstnanost, nízkou dostupnost sociálních služeb apod.), nejsou schopny realizovat opatření bez vnější finanční pomoci. **Další 4 obce (Žlutice, Aš, Kraslice, Nové Sedlo) požádaly o spolupráci s Agenturou od roku 2013.** Obec Aš později od svého záměru v průběhu výběrového řízení ustoupila. Obec **Žlutice** (pod kterou spadají malé vesnice s několika desítkami romských obyvatel, kteří se potýkají s dluhy a špatnou bytovou situací) požádala o spolupráci v oblasti bydlení, zaměstnávání a zajištění terénních sociálních služeb v lokalitě. Obec **Kraslice** (obec s rozšířenou působností, pod správu místního oddělení sociálně-právní ochrany dětí spadají i okolní vesnice a obce Rotava a Oloví) požádal o spolupráci v oblasti bydlení, zaměstnávání, snížení kriminality

¹¹ Lokální partnerství je nástroj pro spolupráci s obcemi používaný Agenturou pro sociální začleňování při úřadu vlády ČR. Lokální partnerství tvoří odborníci z řad obce, kteří ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování definují klíčové problémy obce a základní směry řešení lokálních problémů v oblasti bydlení, zaměstnávání, sociálních služeb atd. Vytváří závazný dokument tzv. Strategický plán lokálního partnerství, obsahující nástroje řešení a časový horizont implementace těchto nástrojů, který schvaluje zastupitelstvo dané obce.

v obci a realizaci nízkoprahového zařízení pro děti a mládež. Obec **Nové Sedlo** (menší obec v sousedství obce Chodova, už v minulosti žádala o spolupráci) požádala o spolupráci v oblasti case-managementu, realizaci mateřského centra a v oblasti zaměstnanostní a bytové politiky. **Poslední tři obce byly při výběrovém řízení úspěšné a Agentura s nimi začne spolupracovat od roku 2013.** Obec Žlutice realizuje nástroje bytové a zaměstnanostní politiky již nyní: zaměstnává místní romské občany v technických službách a umožňuje jim tak splácet dluh na nájmu; snaží se o sloučení obecní základní školy s krajskou základní školou praktickou a speciální a zrušení druhé školy ve prospěch té první; iniciuje spolupráci se starosty okolních obcí a o zajištění terénního sociálního pracovníka z řad NNO pro všechny zapojené obce. Naopak zastupitelé obce Rotava několikrát odmítli žádost Agentury, aby s nimi obec vstoupila do spolupráce.

Aktivními nejsou jen obce, které žádaly o spolupráci s Agenturou. Starostové **převážné většiny obcí využívají nástroje splátkových kalendářů při vymáhání pohledávek za nájem a služby;** rozhodli se více finančně podporovat místní základní školu a inkluzivní vzdělávání na škole (např. obec Lomnice, kam docházejí i romští žáci z obce Vintířov; obec Rotava má záměr dotovat místní ZŠ nad zákonný limit a podpořit inkluzivní vzdělávání žáků a přijetí kvalifikovaného a pro-inkluzivního personálu), snaží se řešit bytovou situaci rodin (odkupují od krachujících SVJ byty zpět do vlastnictví obce – např. Rotava – či z některých obecních bytů vytvořili byty sociální/startovací – např. Kraslice) atd. **Nejsou to jen kroky, které nazýváme podpůrnými** (tj. které podporují strukturální změny, a tak i zlepšují životní podmínky obyvatel), **ale také kroky represivní, k nimž obce přistupují.** Mezi represivní kroky zahrnujeme vystěhování neplaticích obyvatel do ubytovacích zařízení špatné kvality (např. Chodov, Svatava, Dasnice atd.), přijetí obecních vyhlášek omezujících volné užívání veřejného prostoru (Oloví, Rotava). V některých případech se obce od jednání a pomoci obyvatelům SVL distancují a domy rozprodávaly či dále rozprodávají soukromým osobám (Horní Slavkov plánuje prodej nemovitosti), neinvestují do stávajících bytů obývaných Romy (např. Nejdek, Svatava, Chodov).

Ne vždy má činnost obce podporu ze strany širokého obyvatelstva. V roce 2012 vznikl na více místech Karlovarského kraje odpor neromských občanů vůči plánovaným či již realizovaným krokům obce. V obci Toužim spolupracující s Agenturou nebyli občané obce

dostatečně informování o plánovaném projektu na kulturně-sportovní a volnočasové centrum pro děti a mládež. Občané se domnívali, že projekt je plánován jen pro romské občany obce a v obecním referendu tento projekt odmítli. V jiných obcích neromští občané píší petice proti romským občanům a proti přidělování bytů Romům do vybraných částí v obci (např. Oloví). V případě obce Rotava došlo k dočasnému vyhrocení sporu o obecní vyhlášku omezující volné užívání veřejného prostoru v části obce obývané převážně romskými obyvateli. Místní nespokojené Romy zaštitila politická strana a na podzim roku 2012 byla naplánována romská demonstrace, které se měli účastnit i Romové z blízkého Oloví. Demonstrace byla nakonec zrušena a díky iniciativě místního podnikatele zasedlo vedení obce k jednání s romskými občany. V tomto případě se dočasně vyhrotila dlouhodobě nedostatečná komunikace vedení obce s místními romskými občany. Na těchto příkladech se ukazuje **vůle občanů angažovat se ve veřejném prostoru pro společný zájem. Je proto nesmírně důležité, aby samosprávy obcí své kroky vysvětlovaly, zveřejňovaly a veřejnost nejen informovaly, ale také zapojily do plánování svých kroků** i jinými způsoby než diskusí na jednání zastupitelstva obce či článkem v radničním periodiku.

3. 4. Sociální vyloučení z pohledu romských obyvatel

Při terénním šetření jsme se setkávali většinou s pozitivními ohlasy na výzkum ze strany romských obyvatel SVL. Lidé měli zájem o neformální rozhovor, byli ve většině případů **vstřícní** a pohostinní. Několikrát jsme byli pozváni k rodinám domů na vodu, čaj či kávu. Několikrát jsme u jednotlivých domácností strávili více než hodinu času poslechem jejich osobních příběhů a bytových historií. Někteří z výzkumníků využili nabídky NNO (zejména Kotce, ale i jiných) a jezdili s nimi po obcích a SVL (po domluvě mezi NNO a jejich „klienty“), kde mluvili s „klienty“ těchto NNO. Oslovení romští obyvatelé měli ve většině případů potřebu hovořit o své situaci s někým, kdo na ně má více času (otevřeně hovořili jak o spolupráci s obecními institucemi, tak o spolupráci s NNO). Setkali jsme se také v několika místech s **odmítavým** postojem romských obyvatel, kteří nechtěli s nikým mluvit. Prý „nedůvěřují nikomu“, „nikdo jim nepomůže“, „všechno je k ničemu i výzkumy“

apod. Těmito slovy také námi oslovení lidé odmítali pomoc NNO, které se je snaží kontaktovat (jde o obyvatele obcí Svatava, Dasnice, Dolní Rychnov).

Odmítavý přístup nám někteří z romských obyvatel vysvětlovali tím, že jsou „unaveni svou situací“ a opakovaným selháváním nabízené pomoci (například bydleli ve velké obci, kde spolupracovali s NNO a jejich pracovníci jim nedokázali pomoci řešit jejich aktuální situaci – někteří kontaktovali NNO až poté, co měli exekuci na majetek apod.). V případě, že opakovaně nebyla naplněna očekávání romských i neromských domácností ohledně nabízené pomoci, lidé zanevřeli na jakoukoliv nabízenou pomoc. Důvody jsou různé a souvisí s nejistotou uspokojení základních lidských potřeb:

- 1) Obyvatelé SVL **žijí v často velmi nestabilních bytových podmínkách** (nájemní smlouvy s nimi uzavírají na 3 měsíce; v případě, že vypadne finanční příjem jednoho z rodiny, rodina může o bydlení přijít apod.).
- 2) Obyvatelé jsou **vystaveni více stresovým situacím**, instituce s nimi nejednají vždy přátelsky, obyvatelé mají někdy špatné sousedské vztahy s lidmi žijícími v okolí, v životě se setkávají s předsudky o nich jako o „cikánech“ apod.

Dalším faktorem je **snaha romských rodin „žít normálně“, bez pozornosti představitelů různých institucí**. Historicky byli totiž Romové středem zájmu státní správy, jejich životní situace byla kategorizována jako „životní styl“ a někteří se ve svém životě opakovaně snažili uniknout zvýšené pozornosti státních institucí.¹² V situaci, kdy přestanou být nízkopříjmové (romské) domácnosti a její členové evidováni na úřadu práce, nejsou evidováni oddělením sociálně-právní ochrany dětí a nemají konflikty se sousedy, přestávají být pro státní a obecní instituce viditelné, monitorované a tzv. problémové. Ocitají se tedy v prostoru nezájmu ze strany institucí – v prostoru „bezproblémových“ občanů. Ze stejného důvodu nám také představitelé různých institucí nedokázali vytipovat tzv. úspěšné Romy.

V následující pasáži textu uvádíme některé z příkladů oslovených romských obyvatel SVL a jejich životní situace.

¹² Pracovníkům sociálně-právní ochrany dětí, policii apod. – k historii státních politik směrem k Romům viz (Sokolová 2002).

Př. 1: Romská pětičlenná rodina bydlí desítky let v Jáchymově. Již 8 let žijí v domě na náměstí. Rodina má vysoké dluhy z předešlého bydlení. Soukromý majitel a pronajímatel bytu jim účtoval nájem, aniž by platící rodině vystavil nájemní smlouvu. Později byl majitel několik let neznámý. Rodina nevěděla, koho kontaktovat v případě plateb nájmu, a narostl jim dluh. Později se z domu museli odstěhovat. V současné době rodina platí 10 000 korun za nájem plus další finance za uhlí, dřevo a elektřinu. Byt je ve špatném stavu (plesnivý). Syn má alergii na plíseň a astma, je každých čtrnáct dní v nemocnici. Rodina se snaží plísně zbavit, čistí ji běžnými dezinfekčními prostředky. Majitelka nemovitosti odmítá zaplatit izolaci nebo jakékoliv jiné potřebné opravy na domu. Co opraví nájemníci ze svého, odmítá proplácet. Nikdo z rodiny nepracuje. Prarodiče jsou v důchodu. Babička pracovala v Lázních Jáchymov, kde umývala nádobí. Její muž má příležitostné „fušky“. Hlavním příjmem rodiny je starobní důchod babičky a přídavky na dítě (dohromady 6800 korun). Děti chodí na základní školu praktickou do Ostrova prý proto, že s nimi neměla učitelka v první třídě ZŠ trpělivost. Jen jeden člen rodiny studoval po ZŠ střední školu (obor pekař v pražských Ďáblicích). Podle místní MěP nechávala babička své dcery vydělávat prostitucí; na slepou dceru prý celá rodina získala půjčky. Dcera má kvůli půjčkám zastavenou výplatu invalidního důchodu i rodičovského příspěvku. Jako slepá si nenechala přečíst smlouvy a podepsala je. Půjčka od tří věřitelů činila celkem 126 000 korun (není dohledatelné, která společnost strhává ženě peníze z důchodu). Rodina by potřebovala zejména dluhové poradenství a asistenci při vyřizování formálních věcí (při spolupráci s místním úřadem, sociálním odborem v Ostrově apod.).

Př. 2: Romští bratři z Nejdku. Jednoho z bratrů dala jejich matka do dětského domova a nechala ho zde do jeho 15 let. Partner matky byl alkoholik (v rodině byly neustálé problémy, hádky apod.), a tak si mladík požádal o návrat do dětského domova. Kvůli problémům s chováním (neřekl přesně důvod) měl jít do diagnostického ústavu, ale vzhledem k tomu, že v té době nebylo v žádném diagnostickém ústavu místo, nastoupil do věznice pro mladistvé (v Praze, Lublaňská ulice). Odtud odešel ve svých 21 letech s výučním listem kuchaře a několik let pracoval na pozici kuchaře v Mariánských Lázních. Po návratu do oblasti Karlových Varů nemohl 7 let sehnat práci v oboru, ani jinde. Prý mu všude oznamovali, že mají špatné zkušenosti se zaměstnáváním Romů. Nakonec získal práci u obce Nejdku v technických službách (obsluha rolby). Druhého z bratrů v mladém věku unesl matce otec a v 7 letech ho vrátil zpět. Brzo nato otec zemřel. Druhý z bratrů neměl podporu ze strany rodiny, aby šel studovat na střední školu. Naopak matka ho nutila, aby vydělával

peníze. V nedávné době mu první bratr sehnal práci v podniku Diamo Nejdek. Zde druhý z bratrů pracuje jako nábytkář, údržbář a topič na celý pracovní úvazek. Od roku 2013 si chce druhý z bratrů zařídit nižší úvazek a dokončit SŠ.

Př. 3: Neromská matka samoživitelka bydlící u romské domácnosti v Kraslicích. Žena (cca 30 let) má 3 děti, z nichž s nejmladším je na mateřské dovolené. Žena pochází z Kraslic, ale má bohatou bytovou historii. Jako žena samoživitelka měla problémy zaplatit vysoké nájem u soukromých vlastníků a vždy, když přišla o práci (pracovala jako prodavačka v obchodě), byla nucena se vystěhovat do jiného a kvalitativně horšího bydlení. Bydlela také u místního soukromého vlastníka v panelovém domě, na který získal majitel po doporučení obce dotaci na sociální bydlení. Žena nebyla spokojena s kvalitou bydlení a neměla na zaplacení kauce a nájmu zároveň (navíc příspěvek na bydlení mohla dostat až po třech měsících, nedostala od sociálního odboru na tyto platby dávku mimořádné okamžité pomoci). S majitelem se nepohodla (nezaplatila 3 nájem – nájem v roce 2012 činil 9 948 korun za byt velikosti 1+1), chtěla byt předat, ale majitel se na schůzku nedostavil. Nakonec přijel pro klíče od bytu v náhradním termínu a do té doby byt obýval její nejstarší syn se svou „nevěstou“. Syn způsobil v bytě škodu na sporáku a dveřích. Škodu na majetku a dluh na nájmu pan Matušek vyúčtoval na 70 tisíc korun. Dále neuznal, že mu paní odevzdala byt (z toho důvodu, že mu klíče předal fyzicky její syn), a účtuje ženě další dluhy na nájmu po několik měsíců po předání bytu. V současné době svou situaci paní řeší s policií ČR (sociální odbor prý odmítl v této věci pomoci s odůvodněním, že „nemá jak“). Žena chvíli bydlela v Rotavě, kde si našla podnájem v panelovém domě, ale protože ztratila práci v obchodě a její syn se zapletl do distribuce drog, o bydlení přišla. Setkala se se svou kamarádkou/známou romskou ženou, která ji v její svízelné situaci pozvala bydlet do půdního bytu (jde o „podomáčku“ upravenou půdu – dvě místnosti a vana za plentou). V současné době žije s rodinou romské ženy (jež má další 3 děti, manžela a její nejstarší syn má také malé dítě a ženu) a platí zde jen část nákladů za energie. Platby za energie nemají proplácené z příspěvku na bydlení, protože je hradí příbuzným (spoluvlastníkům nemovitosti). Od nich nedostávají žádný doklad o zaplacení nákladů.

Př. 4: Romský muž z obce Rotava. Muž bydlí v obci Rotava déle než 10 let. Dříve se podílel na nelegální činnosti, za kterou byl trestán, a má mezi místními obyvateli špatnou pověst (prý se nebál jít do konfliktů). Dle svých slov se nestaral o rodinu (s ženou měl opakované konflikty, hrál na automatech, nelegálně obchodoval). Náhodou se dostal na setkání evangelické charismatické církve Sdružení křesťanských Sintů a Romů, ke které se později

přidal, a obrátil se na víru. Nechal se pokřtít a začal spolupracovat s knězem. Požádali vedení obce Rotava o volné prostory, kde by mohli realizovat své bohoslužby a které by v týdnu sloužily jako kulturně-sociální prostor pro místní romské mladistvé. Obec jim poskytla prostory v místní mateřské školce, což vyvolalo vlnu nevole u místních neromských obyvatel, a obec jim tak prostory zase odebrala. Od té doby si evangelický sbor pronajímá prostory v bývalé kavárně v centru obce od soukromých vlastníků. Muž je zaměstnán místním pastorem a má na starost chod církevního sboru v Rotavě. Vystupuje jako jeden ze zástupců místních Romů a angažuje se ve veřejném prostoru proti obecní vyhlášce omezující pohyb a pobyt na veřejném prostoru obce (především před vybranými panelovými domy obývanými vyšším počtem nízkopříjmových romských obyvatel).

Př. 5: Romská žena žijící v obci Chodov. Žena vede šestičlennou domácnost a bydlí za obcí v lokalitě Pod železným dvorem. Jde o přízemní budovu určenou a vystavenou obcí Chodov pro tzv. neplatiče nájemného. Obec v roce 2001 vystavila dvě obytné „lokality“ (celkem 70 bytů) za hranicí katastru obce (později posunuli značku hranice obce až za tyto nově postavené domy). Do lokality stěhovala obec nájemníky, kteří měli dluh na nájmu v panelových bytech v centru obce (dluhy byly vysoké a aktivita obce proto vyvolává přinejmenším pochybnosti – obec mohla dlouhodobě s lidmi pracovat již dříve). Domácnosti v těchto bytových jednotkách cca 4. kategorie nesmí užívat plynové bomby na vaření (v domě není zaveden plyn), a tak je chod jejich domácnosti ekonomicky nákladnější (na ohřev musí používat elektřinu). Žena spolupracuje s místní NNO a její dcera chodila a příležitostně dochází do místního nízkoprahového zařízení. Všechny její děti chodí na ZŠ praktickou a speciální (prý jsou tam hodné učitelky) a dcera po dokončení povinné školní docházky nepokračovala ve studiu na střední škole ani učilišti. Mladistvá dcera je těhotná, takže se domácnost rozroste o dalšího člena. Šanci na získání samostatného bytu pro těhotnou dceru prý nejsou žádné (maximálně dostane byt v této lokalitě). Pravidla přidělování obecních bytů totiž stanovují, že byt může dostat jen osoba, jejíž rodinní příslušníci či členové domácnosti nemají žádný dluh vůči jakémukoliv subjektu. Stigma dluhu se tak přenáší na další členy rodiny. Tuto podmínku nesplňuje nikdo z místních obyvatel.

Uvedené příklady ukazují na několik důležitých momentů a **strukturálních faktorů, které těmto lidem omezují jejich možnosti volby**. Zejména **matky samoživitelky** nebo matky, jejichž partneři nastoupili do výkonu trestu, se potýkají s velkými finančními potížemi.

Kapacita azylových domů pro matky s dětmi (jde o celkem 4 azylové domy z 5) je v Karlovarském kraji naplněná a ženy musí na místo čekat. Zároveň nemají peníze navíc, aby mohly zaplatit kauci na bydlení u soukromého vlastníka. V oblasti bydlení soukromí **vlastníci nemovitostí často ubytovávají nájemníky načerno** (nemají s nimi sepsané žádné nájemní či podnájemní smlouvy), neposkytují jim tedy ani potvrzení o zaplacení nájmu. Vůči tomuto nezákonnému jednání soukromých vlastníků nemovitostí **se nemohou obyvatelé těchto nemovitostí „ozvat“**. Jsou totiž existenčně závislí na bydlení a v případě sporu by si nemohli okamžitě sehnat a zaplatit nájem u jiného soukromého vlastníka. Podobně na tom jsou obyvatelé obecních bytů, kteří **žijí v nevyhovujících bytových podmínkách** (např. v Chodově). V případě výpovědi z nájmu či neprodloužení smlouvy by neměli na kauci a nájem u soukromého vlastníka (nájem u soukromníků jsou minimálně třikrát vyšší, než je nájemné v obecních bytech).

Zároveň se obyvatelé SVL potýkají s **nejistými pracovními místy** a nejistým finančním příjmem (pokud pracovní místa seženou), protože jsou převážně zaměstnání v nízko kvalifikovaných a lehce nahraditelných profesích. Zároveň se většinou nedostanou na veřejně prospěšné práce, v kraji obecně není mnoho pracovních příležitostí. Jak je vidět z jednoho z příběhů, k získání práce často nestačí ani výuční list a dlouholetá praxe v oboru. Romové se také setkávali a setkávají na trhu práce s **předsudky a diskriminací**. Tvzení „nezlobte se, ale my máme se zaměstnáváním Romů špatnou zkušenost“ může vypovídat o tom, že v dané restauraci měli více zaměstnanců z řad Romů např. na pozici kuchaře a rozloučili se s nimi ve zlém (byli špatní kuchaři – restaurace má tedy špatnou zkušenost se zaměstnáváním kuchařů). Romství či přisuzovaná příslušnost k etnické skupině v tomto případě byly použity paušálně a na základě imaginární kolektivní viny byl muž odmítnut – což je nelegální, diskriminační jednání.

Nakonec z příběhů vidíme, že ne všichni měli v životě štěstí a dostali **příležitost získat zaměstnání, vyučit se, zlepšit svou ekonomickou situaci**. Překážky takové pozitivní mobilizace obyvatel SVL jsou jasné (pravidla bydlení, diskriminace na trhu práce, nedostatečné vzdělání – např. jen ZŠ praktická, rozprodej obecního bytového fondu, nedostatek sociálních služeb a jejich dostupnost atd.). Pokud se některým z těchto

obyvatel změnila jejich životní situace k lepšímu (získali práci, vyučili se, dostali byt apod.), pak to bylo často pomocí:

- 1) šťastných náhod, okolností,
- 2) tzv. **sociálního kapitálu**¹³ těchto obyvatel (schopnosti lidé získávají časem, setkáváním se s různými prostředními a lidmi),
- 3) důvěry a **dlouhodobé podpory** ze strany neromských a lépe situovaných jednotlivců, domácností, pracovníků NNO či podnikatelů. **Bez vnější podpory (ať již jednotlivců, či institucí) by se obyvatelé SVL neměli jak ze své situace sami dostat.**

4. POPIS SOUČASNÉHO STAVU SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH ROMSKÝCH LOKALIT

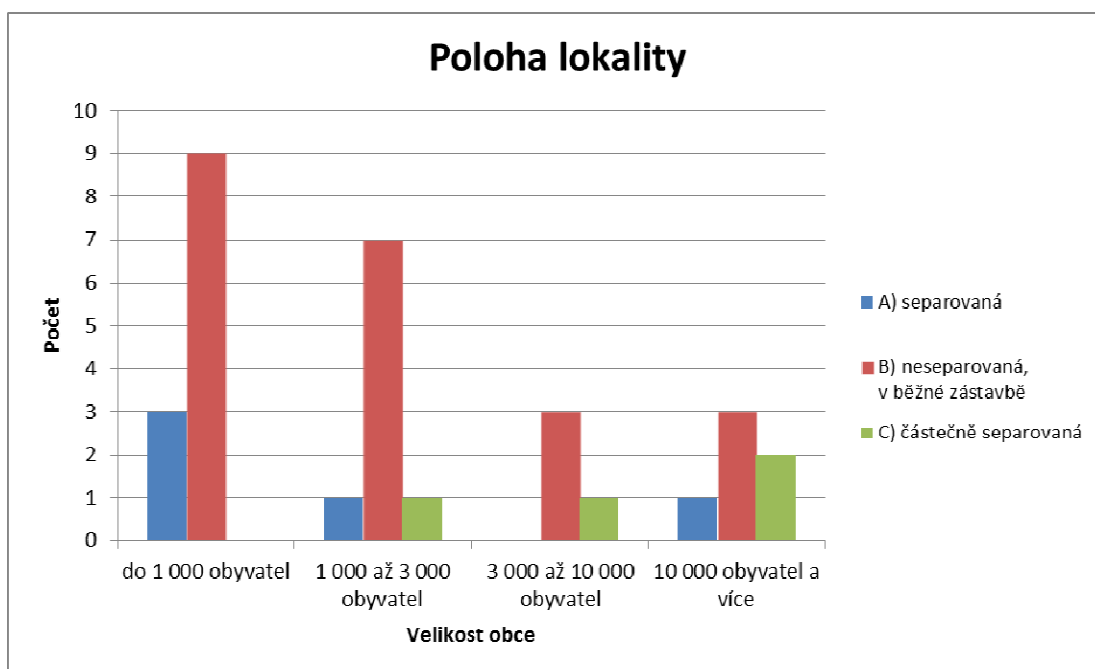
V následující kapitole budeme detailněji popisovat jednotlivé obce se SVL v Karlovarském kraji v roce 2012. Údaje uvádíme v absolutních číslech. Následující analýza se netýká obcí ohrožených sociálním vyloučením, kterých jsme v kraji identifikovali celkem 9. Tyto obce jsou na některých místech textu jmenovány, nejsou však zahrnuty do kvantitativní analýzy.

¹³ *Sociální kapitál*, sociologický termín, používáme ve smyslu, jakým jej definoval sociolog Pierre Bourdieu (1998). Zahrnuje schopnosti individuálního jedince jednat v různých prostředích a získat důvěru okolních lidí a mobilizovat v průběhu svého jednání takové sociální kontakty (vzájemného respektu a uznání), které mu pomohou ke zlepšení jeho momentální situace (např. disponuje kontakty na zaměstnavatele či živnostníky, kteří mu domluví pracovní příležitost; je v kontaktu s pracovníky neziskové organizace, kteří mu pomohou řešit dluhy atd.).

4. 1. Charakteristika sociálně vyloučených romských lokalit v Karlovarském kraji

Jedno z hlavních kritérií, které vyplynulo ze srovnání analýz lokalit z roku 2006 a z roku 2012, byla poloha lokality. Jak jsme již uvedli v kapitole 3. 1., **v roce 2006 byly SVL ve většině případů jasně oddělené od okolní zástavby obcí. V roce 2012 tomu bylo jen u cca 15 % z celkového počtu 31 obcí.** Blíže viz graf č. 1.

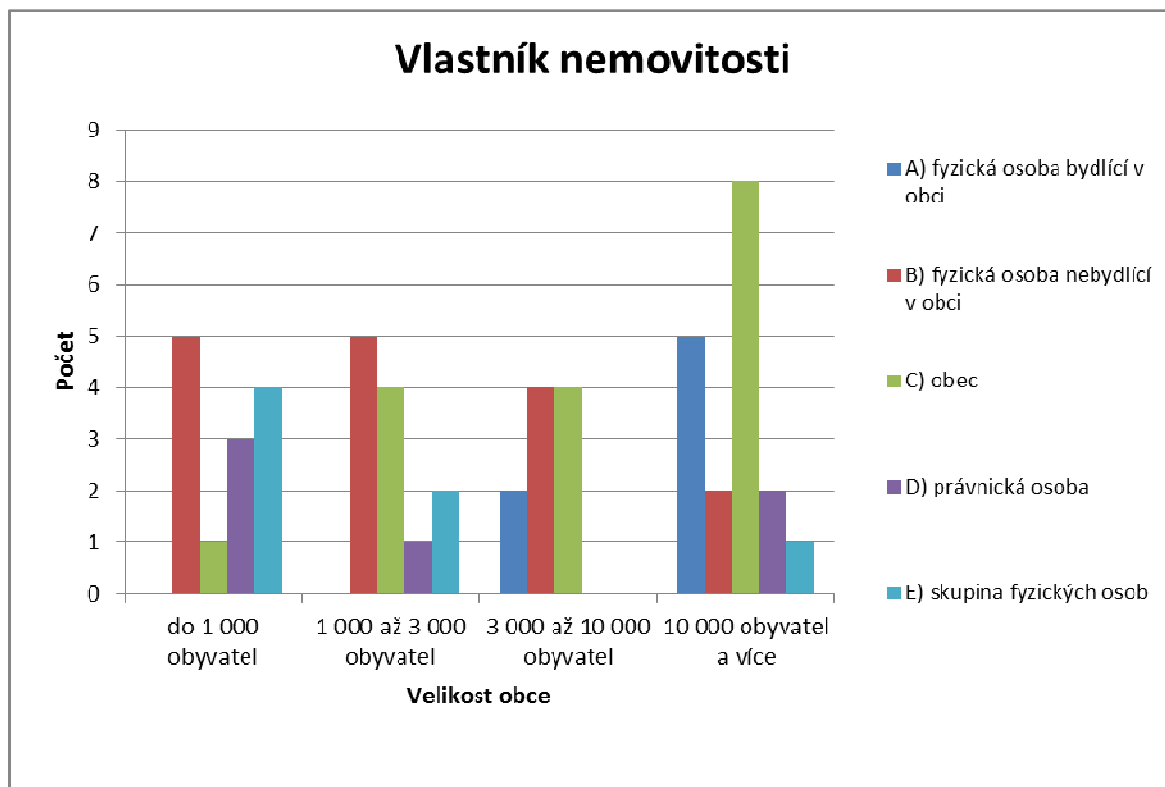
Graf č. 1: Poloha SVL v závislosti na velikosti obce z hlediska celkového počtu obyvatel

Zdroj: TD kontext

Z prvního grafu vyplývá, že ve většině případů identifikovaných obcí se SVL jsou domy či byty obývané sociálně vyloučenými romskými obyvateli součástí běžné zástavby obce (sloupec B grafu) – v případě celkem 22 obcí. Nejčastěji jsou separované či částečně separované tzv. SVL od okolní zástavby v malých obcích do tisíce obyvatel (tak tomu bylo ve třech případech identifikovaných SVL – Služetín, Štítary, Dasnice) a pak ve velkých obcích (zejména v případě ubytoven či ubytovacích prostor – Cheb, Chodov, Ostrov). Představitelé obcí s prostorově vyloučenými SVL v rozhovorech většinou deklarovali odmítavý postoj k projektům, týkajícím se romské populace. Zástupci obce Ostrova a místní romský poradce odmítali existenci SVL v obci.

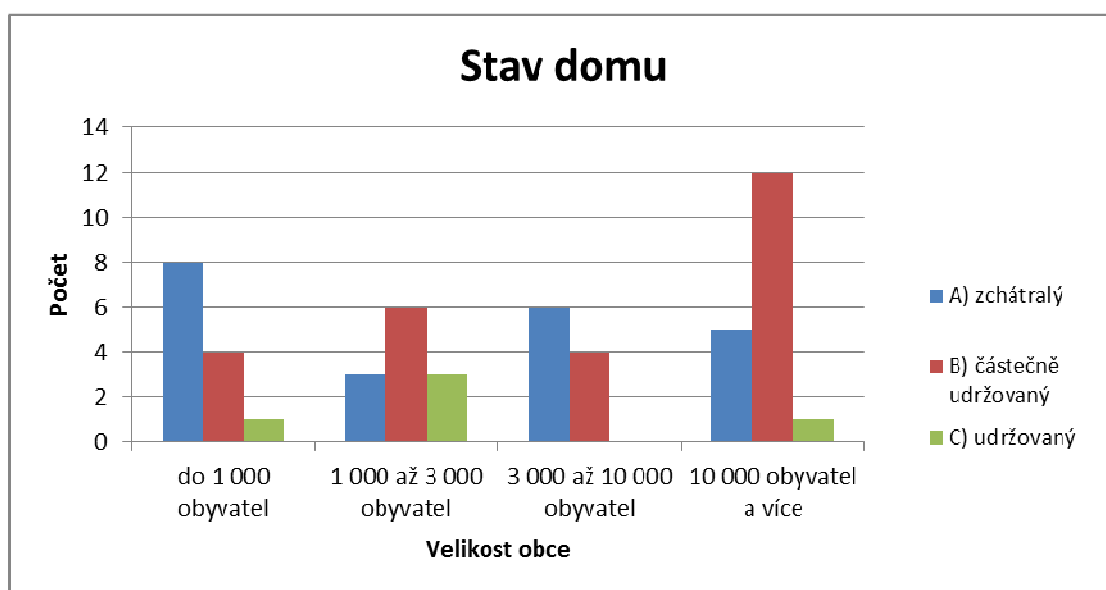
Graf č. 2: Rozložení typu vlastníků nemovitostí objektů v SVL dle velikosti obce z hlediska celkového počtu obyvatel

Zdroj: TD kontext

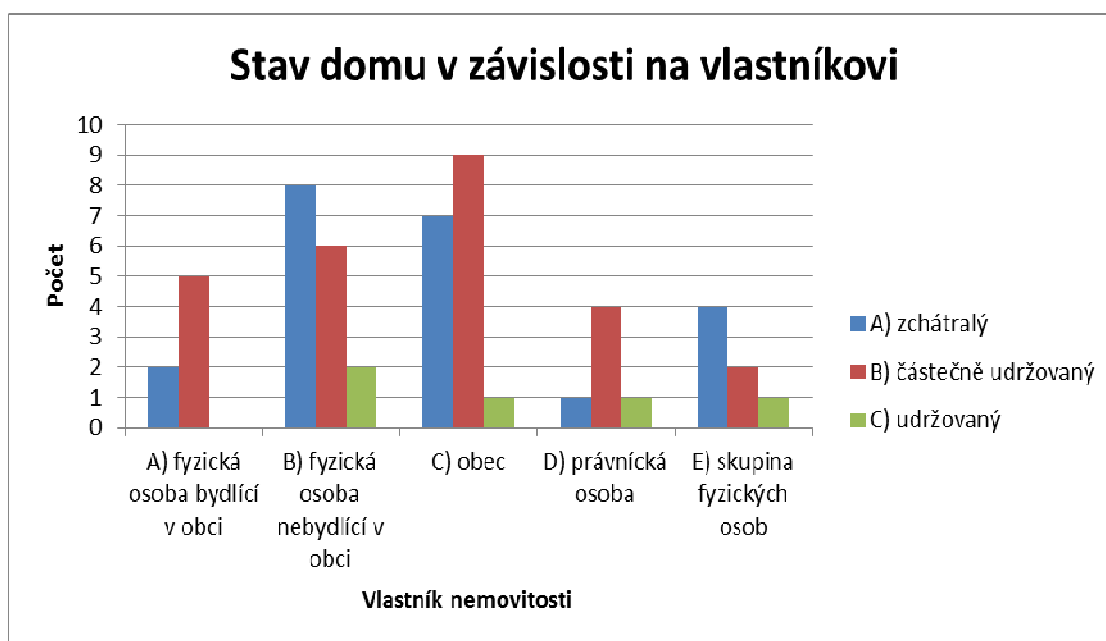
Z grafu vyplývá, že **v obcích do 10 000 obyvatel (tj. malé obce až obce s rozšířenou působností) převažuje vlastnictví budov či bytů v SVL soukromými vlastníky, kteří v obci přímo nebydlí** (celkem ve 14 případech). V obcích do 1 000 obyvatel je silně zastoupena skupina fyzických osob (například družení vlastníků, jehož členové pronajímají byty nízkopříjmovým domácnostem – celkem ve 4 případech) a právnických osob (ve 3 případech). V obcích s počtem obyvatel vyšším než 3 000 lidí vlastní více objektů obce (celkem ve 12 případech).

Graf č. 3: Stav domu v závislosti na velikosti obce z hlediska celkového počtu obyvatel

Zdroj: TD kontext

Graf č. 4: Stav domu v závislosti na vlastníkoví nemovitosti

Zdroj: TD kontext

Z grafů č. 3 a 4 vyplývá, že **nejvíce zchátralých objektů** (tj. nebyly dlouhodobě opravované, plesnivé byty, do objektů zatéká apod.) je v **malých obcích do 1 000 obyvatel** (celkem v 8 případech). **Vlastní je fyzické osoby, které nebydlí v obci** (v 8 případech). Dalšími **zchátralé objekty vlastní obec** (celkem v 7 případech), a to zejména

obce II. a III. typu. Obce i soukromí vlastníci nebydlící v obci jsou majoritními vlastníky nemovitostí v SVL (celkem v 33 případech z celkového počtu 53 objektů). **Částečně udržovaných objektů** (tj. domů a bytů, které procházejí částečnou rekonstrukcí či v nich majitelé realizují či plánují úpravy v roce 2012 a 2013) **je celkem 26 a v 9 případech tyto nemovitosti vlastní obce.**

S typem vlastníka domu tedy úzce souvisí stav obývaného objektu. Neplatí hypotéza, že se o nemovitosti starají lépe soukromí vlastníci než obce. Pokud objekty koupí soukromí vlastníci, kteří nemají v obci trvalý pobyt či v obci nebydlí, jen v několika málo případech (např. v Oloví) se majitel o budovu stará a realizuje v ní postupně drobné úpravy (v případě Oloví majitel vyměnil okna). V ostatních případech se naopak o objekty nestarají a na výběr nájmů pověří někoho z místních obyvatel.

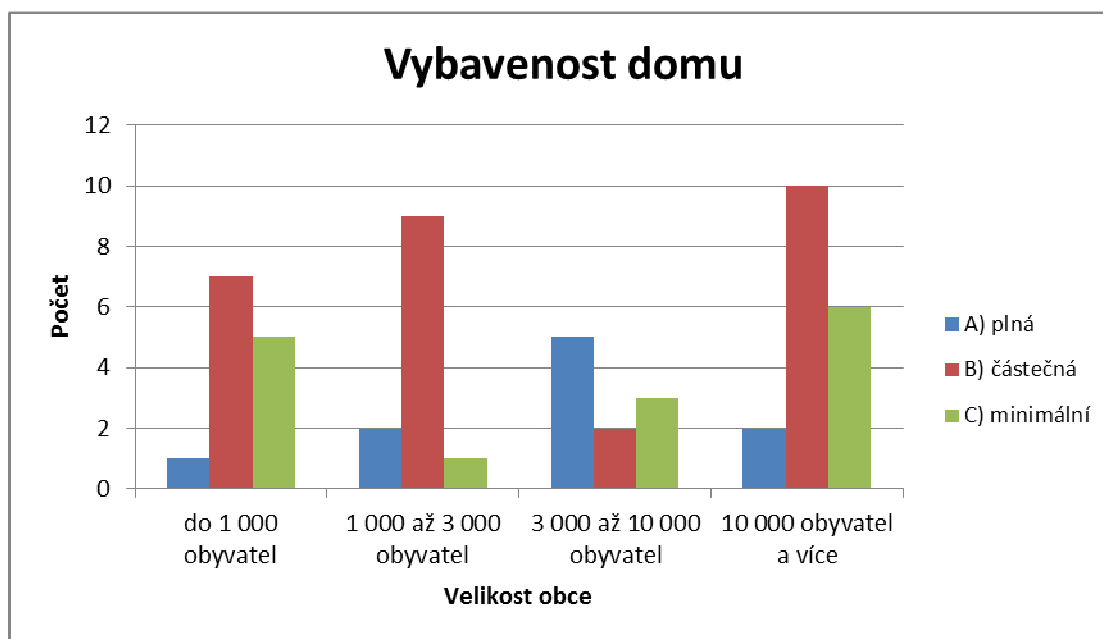
Př. 1: Horní Slavkov – majitel špatně komunikuje s nájemníky. V domě je pověřený domovník na výběr nájmů a opravy v domě. Podle místních obyvatel domovník neposkytuje nájemníkům doklady o zaplacení nájmu. Nájemníci tak nemají jistotu, zda jim nenarůstá dluh (nemají jistinu svých plateb), nemohou žádat úřad práce o částečné proplacení nákladů na bydlení formou příspěvku na bydlení (chybí jim doklad). Majitel sepisuje s nájemníky smlouvy na dobu 3 měsíců a obyvatelé deklarovali, že musí majitele dopředu shánět, aby s nimi podepsal prodloužení nájemní smlouvy v řádném termínu. Uvedený příklad samozřejmě není reprezentativním vzorkem soukromých vlastníků bydlících mimo obec, představuje ale variantu, ke které může dojít a dochází v několika dalších obcích.

Graf č. 5: Vybavenost domu v závislosti na vlastníkov

Zdroj: TD kontext

Graf č. 6: Vybavenost domu v závislosti na velikosti obce

Zdroj: TD kontext

Jen v 10 případech nemovitostí byly domy plně vybavené (ústřední rozvod tepla, plyn, elektrika) – Vřesová, Nové Sedlo, Vintřítov, Rotava, Kraslice atd. **Vybavenost domů není špatná. Ve většině případů byly domy vybaveny standardními byty se samostatnými**

toaletami, měly zavedenou elektřinu a v menším počtu i rozvod plynu. Obyvatelé si museli topit tuhými palivy ve společném kotli, který zajišťoval přísun tepla do celého obytného objektu. Tyto nemovitosti jsme označili za částečně vybavené (celkem ve 28 případech). Plyn si obyvatelé většinou zajišťovali sami pomocí plynových bomb, což je měsíčně vyšlo na cca 300 korun (jen v případě objektů v Chodově měli ze strany správce budov zákaz plynové bomby užívat).

Výše nájmů se u soukromých vlastníků pohybuje průměrně kolem 5 000 až 6 000 korun za pronajímaný prostor (v případě ubytovny za místnost obývanou jedním člověkem jde o částky 3 000 až 6 000 korun, v případě nájmů za byty jde o byt velikosti 1+1 či 2+1 – dle typu vlastníka). Výše nájmů v obecních bytech se pohybuje mezi 2 000 až 3 000 korun za byt velikosti 1+1 či 2+1.

4. 2. Obyvatelé sociálně vyloučených romských lokalit a jejich ekonomická situace

Jak jsme již uvedli v kapitole 3. 1., odhadovaný počet obyvatel SVL vzrostl z odhadovaných 3 000 až 4 000 romských obyvatel v roce 2006 na přibližně 7 000 obyvatel SVL v roce 2012. Zvýšený počet obyvatel SVL ukazuje:

- 1) **proměnu majetkové struktury nemovitostí** během posledních 6 let (obce vystěhovaly dlužící občany do méně lukrativních objektů, vystěhovaly nájemníky bez náhrady nebo nemovitosti prodaly),
- 2) **změnu vztahu mezi nájemcem a pronajímatelem** – je dynamičtější (pronajímatelé nabízejí smlouvy na 3 měsíce, maximálně na půl roku; nájemci často u soukromých vlastníků nedostanou potvrzení o zaplacení nájmu a nemohou žádat od ÚP o příspěvek na bydlení – jejich ekonomická situace je špatná, nájem hradí z životního či existenčního minima – lépe jsou na tom ti, kteří mají částečný invalidní důchod),
- 3) **snížení ekonomické úrovně romských rodin** (souvisí s předchozím bodem a s ekonomickou recesí). Obyvatelé SVL se do lokalit a nemovitostí nastěhovali zejména z důvodu, že **ztratili předchozího bydlení ve větší obci**. Pravidlem bylo, že

se stěhovali z větších obcí do menších a hůře občansky vybavených nebo z centra na periferii obce. Dluhy měli za nezaplacený nájem v předešlých nemovitostech, vůči obci např. za svoz odpadu. Kvůli dluhům nemohli získat bydlení v obecním bytě.

Jeden z klíčových předpokladů pro přidělení obecních bytů v námi sledovaných obcích byla **bezdlužnost žadatele a jeho rodinných příslušníků (či členů domácnosti) vůči obci**. Tuto podmínku považujeme za skrytě diskriminační především proto, že **předpokládá presumpci kolektivní viny**. Zodpovědnost za dluhy například rodičů v tomto případě nesou i jejich děti, které se chtějí osamostatnit a založit svou vlastní rodinu. **Podmínka v pravidlech přidělování bytů snímá zodpovědnost obcí, jejichž zaměstnanci v minulých letech nemuseli vždy a řádně sledovat dluhy na službách a nájmech** (např. nenabízeli splátkové kalendáře, pravidelnou terénní práci apod.). **Splátkové kalendáře v současné době využívají všechny námi navštívené obce.**¹⁴

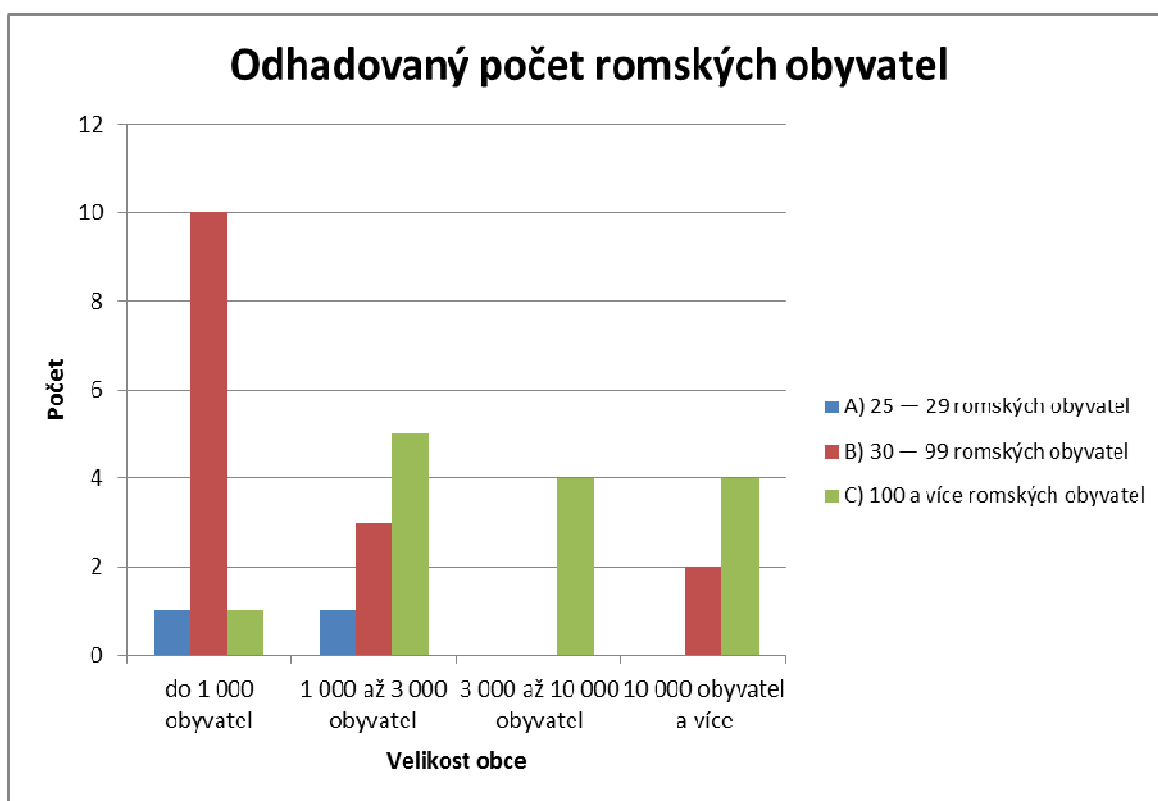
Velikost SVL je v některých obcích proměnlivá, **obyvatelé se často stěhují (vydrží v nemovitosti například rok, dva)**. Např. ve Valči jsou panelové domy, které obývá jen malý podíl romských nízkopříjmových domácností (např. matky samoživitelky) spolu s nízkopříjmovými neromskými obyvateli. Vzhledem k izolovanosti místa, stavu objektu (dům je dlouhodobě neopravovaný, v zimních měsících občas nefunguje centrální vytápění) se lidé chtějí stěhovat do okolních obcí či do velkých obcí (např. do Karlových Varů). Lokalitu a okolní vesnice v regionu obývají lidé, kteří původně žili v Bochově či Bečově nad Teplou, z obcí byli vystěhováni do nevyhovujících ubytoven a později si našli bydlení ve Valči.

Většinou nebyli obyvatelé SVL v místě svého současného bydliště spokojeni (výjimku tvořily obce, kde žijí obyvatelé SVL dlouhodobě) a uváděli místa, do kterých by se chtěli stěhovat – v případě obyvatel malých obcí to byly blízké větší obce s dostatečnou

¹⁴ Představitelé obce Žlutice navíc přistoupili v roce 2012 na možnost, že si dlužník „odpracuje dluh“ vůči obci v rámci pracovní činnosti pro Technické služby. Tj. vedení obce se domluvilo s jednotlivými dlužníky na splátkovém kalendáři a zajistilo dříve nezaměstnaným dlužícím občanům pracovní příležitosti (lidé tak mají z čeho splácet své závazky). Obec Rotava pak schválila tzv. dluhové prázdniny – pokud se dlužník zaváže ke splácení dluhu vůči obci do dvou let, může požádat o prominutí penále a dalších nákladů spojených s vymáháním dlužné pohledávky.

občanskou vybaveností (např. v případě Žluticka uváděli obyvatelé SVL Rovnou jako cílovou obec; v případě Sokolovska to byla obec Oloví; v případě Oloví to byla obec Sokolov). **Pokud se obyvatelům SVL v menších obcích naskytne příležitost přistěhovat se do větší obce s levnějšími náklady na bydlení, tuto příležitost využijí.** Jen ve výjimečných případech byli obyvatelé SVL spokojeni se současným stavem bydlení (zejména v obcích s dobrou dopravní obslužností) a deklarovali, že v místě žijí více než 10 let a chtějí zůstat (např. v Novém Sedle, Rotavě, Kraslicích, Horním Slavkově, obyvatelé obcí ohrožených sociálním vyloučením apod.).

Graf č. 7: Odhadovaný počet romských obyvatel v SVL podle velikosti obce z hlediska celkového počtu obyvatel

Zdroj: TD kontext

Graf udává, že **v obcích do 1 000 obyvatel převažují SVL, ve kterých žije odhadovaných 30 až 99 romských obyvatel** (v případě 11 z celkového počtu 12 obcí). V obcích do 10 000 obyvatel převažují nemovitosti a ulice, které obývá odhadovaných 100 a více romských obyvatel (celkem jde o 9 obcí). Početně malé SVL jsou zastoupeny jen v malých obcích (první dva sloupce grafu), a to celkem ve dvou případech (jde o obce Štítary a Nové

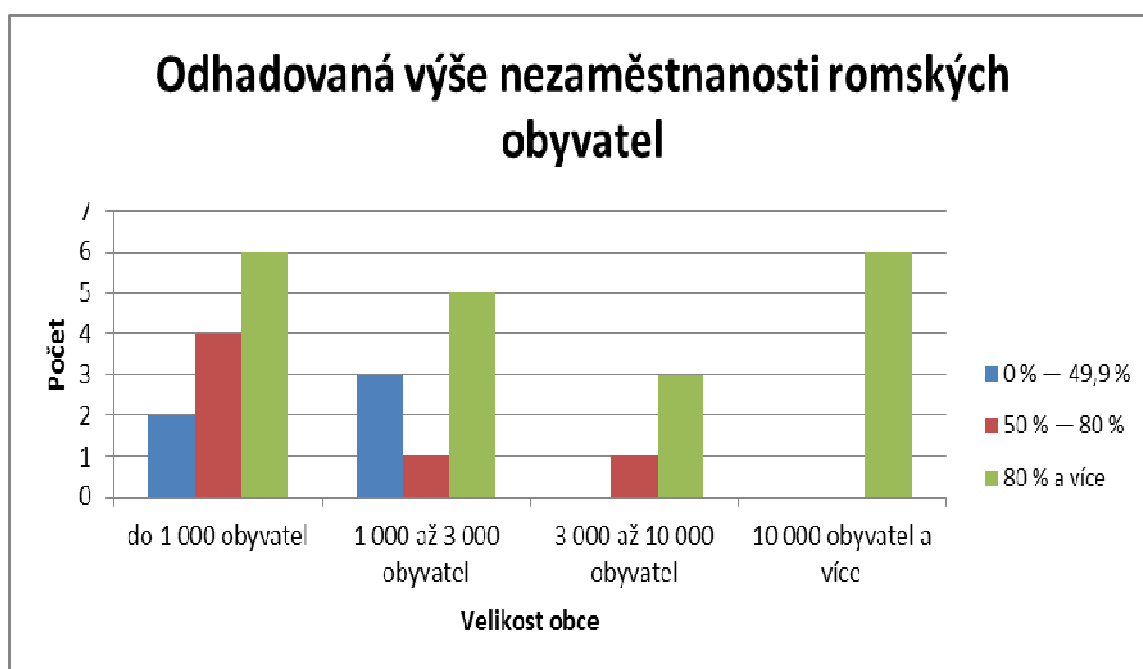
Sedlo). V polovině obcí ohrožených sociálním vyloučením žilo maximálně 30 nízkopříjmových romských obyvatel, převážně v malých obcích do 1 000 obyvatel.

Počet obyvatel SVL, míra jejich migrace mezi jednotlivými obcemi a pronajímateli nemovitostí souvisí s mírou nezaměstnanosti, se kterou se obyvatelé lokalit (ale nejen oni) potýkají. Z údajů, které jsme získali od krajského Úřadu práce, vyplývá, že v 19 obcích o velikosti do 3 000 obyvatel se SVL je nejvíce 154 (Nové Sedlo) a nejméně 9 (Nová Ves) osob nezaměstnaných déle než jeden rok (zdroj ÚP 2012, vlastní výpočty TD kontext). Průměrný počet dlouhodobě evidovaných nezaměstnaných v těchto obcích je kolem 40 osob. **Z terénního šetření a rozhovorů se zaměstnanci obecních úřadů vyplývá, že mezi dlouhodobě nezaměstnané nepatří jak Romové, ale i velká část neromských obyvatel.**

Př. 1: V obcích kolem Teplé bylo procento nezaměstnaných Romů detailně zmapováno již Agenturou pro sociální začleňování (MěÚ Teplá 2012). V těchto obcích jsou Romové žijící v SVL nezaměstnaní jen z 20 až 40 %. Většina nezaměstnaných Romů získává příležitostné brigády (sezónní práce – zednické, stavební práce, práce v zemědělství).

Př. 2: V oblasti Žlutic naopak pracovní příležitosti lidé nemají. V místních lesích jsou zaměstnáváni dělníci z řad ukrajinské a ruské národnosti.

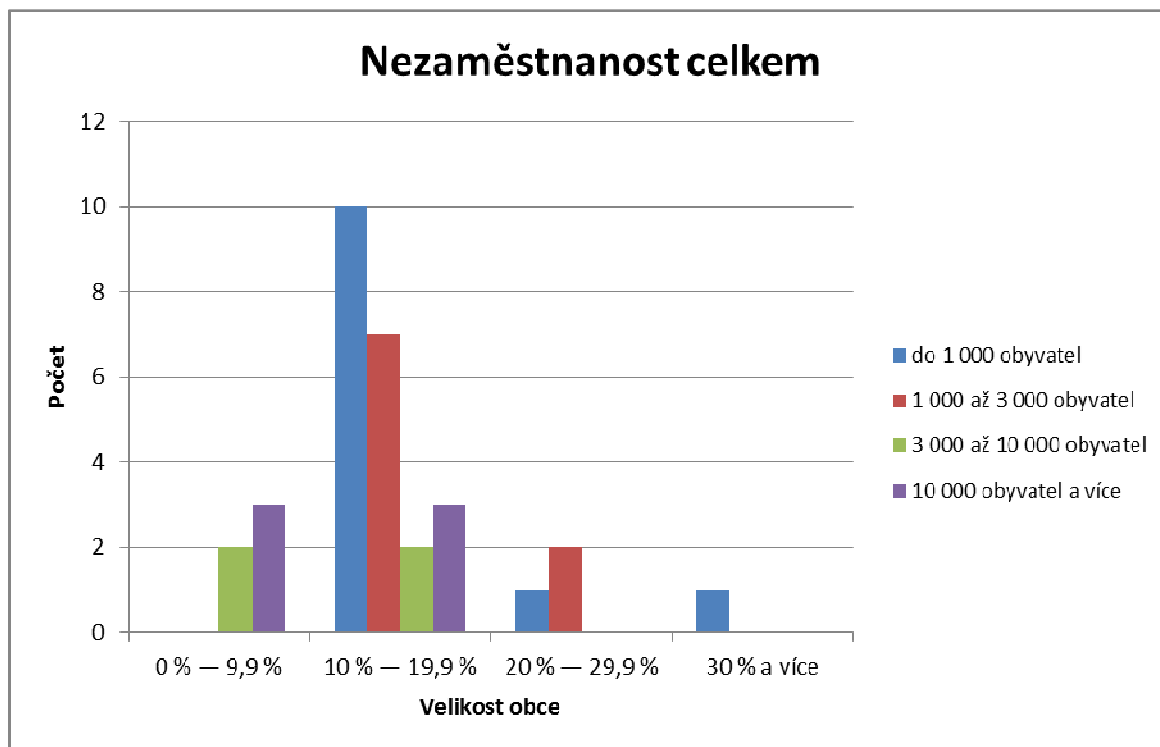
Graf č. 8: Odhadovaná nezaměstnanost romských obyvatel SVL dle velikosti obce

Zdroj: TD kontext

U většiny obcí s počtem vyšším než 3 000 obyvatel převažuje odhadovaná míra nezaměstnanosti romských obyvatel SVL 80 % a více. Indikovaná nezaměstnanost souvisí nejen s pracovními příležitostmi v místě, ale také s mírou znalosti, kterou mají oslovené instituce o obyvatelích SVL. O ekonomické činnosti obyvatel velkých obcí neměli oslovení institucionální aktéři přehled. Odhadované procento nezaměstnaných romských obyvatel SVL je v případě velkých obcí vyšší než v malých. Oslovení obyvatelé lokalit ve velkých obcích jasně označili zaměstnané či příležitostně zaměstnané sousedy (většina obyvatel příležitostně realizuje sezónní práce na stavbách, brigády – např. sběr jablek apod.). Z tabulky dále vyplývá, že **v některých obcích do 3 000 obyvatel si lidé žijící v SVL lépe shání práci, jezdí za prací do blízkých obcí.** Náklady na dopravu jsou však vysoké (cca 3 000 až 4 000 korun za měsíc). Náklady na dopravu hradí také nezaměstnaní, pobírající např. jen životní minimum (nebo za děti dojíždějící do školy).

Graf č. 9: Míra nezaměstnanosti v obcích se SVL v závislosti na velikosti obce z hlediska celkového počtu obyvatel

Zdroj: ČSÚ 2012, zpracování TD kontext

Graf vyjadřuje, že **obce nejvíce postižené nezaměstnaností jsou malé obce do 1 000 obyvatel. Zde nezaměstnanost neklesla pod 10 %.** V malých obcích se nezaměstnanost pohybuje mezi 10 % a 20 %.¹⁵ **Dalšími obcemi postiženými vysokou nezaměstnaností jsou obce do 3 000 obyvatel.** U obcí nad 3 000 obyvatel procento nezaměstnaných klesá.

Graf č. 9 se zdá být v rozporu s grafem č. 8 – tj. **první graf ukazuje, že na venkovských lokalitách je míra nezaměstnaných Romů menší než ve velkých obcích. Druhý graf ukazuje, že na vesnicích je naopak větší míra celkové nezaměstnanosti.** Při vysvětlení tohoto rozporu hraje roli specifičnost oblasti (pracovní příležitosti, velcí zaměstnavatelé, dopravní obslužnost apod.), v níž se malá obec nachází (jak jsme psali na str. 30 a 31). **Vysvětlení rozporu podle nás může být dvojitý, vzájemně se nevylučují:**

¹⁵ V obci Vřesová byla ke dni 31. 12. 2011 zaznamenána až 46% nezaměstnanost. Na obec je uvalena stavební uzávěra a ročně do obecního rozpočtu získává finanční prostředky od blízkých dolů Sokolovské uhelné. Finance představitelé obce rozdávají svým občanům (více viz popis obce a lokality).

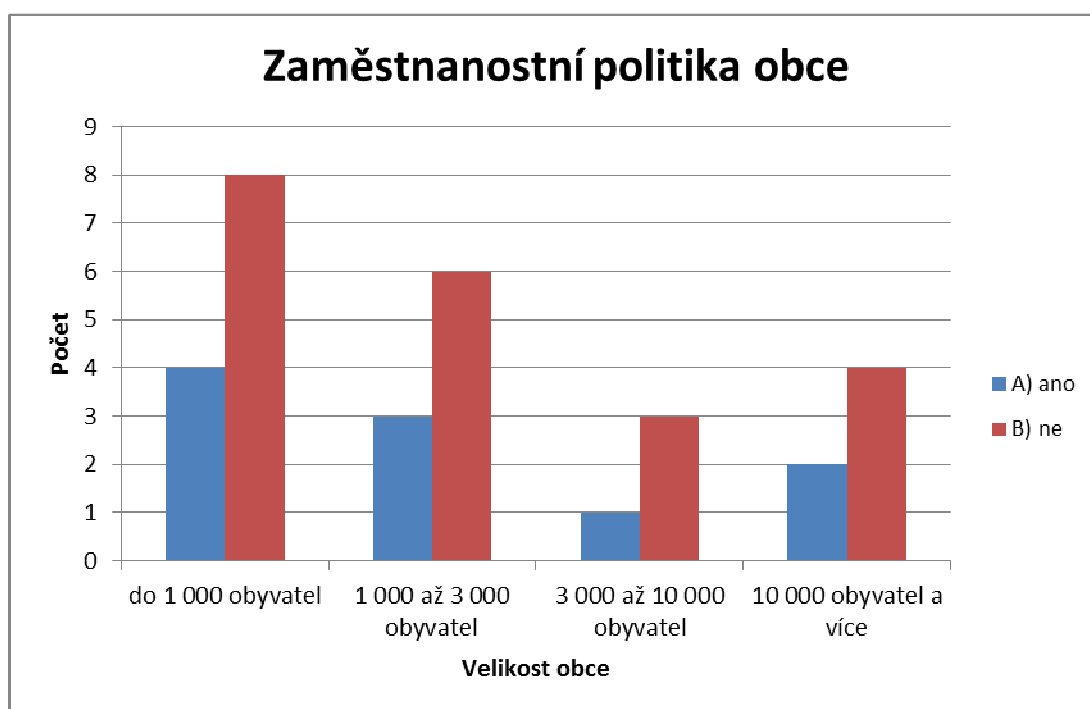
- 1) dáno mírou informovanosti oslovených aktérů o obyvatelích SVL (v rámci velkých lokalit se v tomto údaji museli výzkumníci spolehnout na znalost oslovených aktérů) – míra nezaměstnaných Romů není tak vysoká, ale ve velkých obcích o ní nemají aktéři aktuální přehled.
- 2) **Na trhu práce ve velkých obcích mají zaměstnavatelé větší možnost výběru zaměstnanců a Romové nesplňují kvalifikační předpoklady** (většina z obyvatel SVL má ukončené jen základní vzdělání) **nebo jsou z pracovního trhu zaměstnavateli vytěšňováni** (např. do sféry šedé ekonomiky, i vystudovaní Romové mají problémy s uplatněním na trhu práce).

4. 3. Přístup obcí a dalších institucí k obyvatelům sociálně vyloučených lokalit

Navzdory vysoké nezaměstnanosti v kraji **jen málo obcí realizuje nějaká opatření, kterými by se obce snažily snížit lokální nezaměstnanost** (většinou uváděly neúspěšnou snahu přitáhnout investory do jejich regionu, zlepšit stav pozemních komunikací, a tak zatraktivnit region apod.). Z údajů od krajského Úřadu práce (ÚP 2012) vyplývá, že ani **ÚP nerealizuje významná opatření směrem k nezaměstnaným obyvatelům obcí**. Většina obcí využívala veřejnou službu (VS) místo placených veřejně prospěšných prací (VPP), přitom ideálně podle MPSV by měly tyto dva nástroje navazovat.¹⁶ **Od roku 2011 do roku 2012 klesl počet míst na VPP o 60 %** (např. v Sokolově ze 23 míst na 10, v Horním Slavkově z 56 míst na 14, v Kraslicích z 18 míst na 4 – ÚP 2012, vlastní výpočty TD kontext).

¹⁶ Výše popsaná situace je v současné době trendem ve všech krajích ČR a souvisí se zavedením veřejné služby, jež se stala součástí nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti. Využívání míst VPP se však v jednotlivých krajích liší a závisí na politice úřadu práce, kolik pracovních míst na VPP bude pro daný kraj schváleno.

Graf č. 10: Zaměstnanostní politika obcí podle velikosti obcí

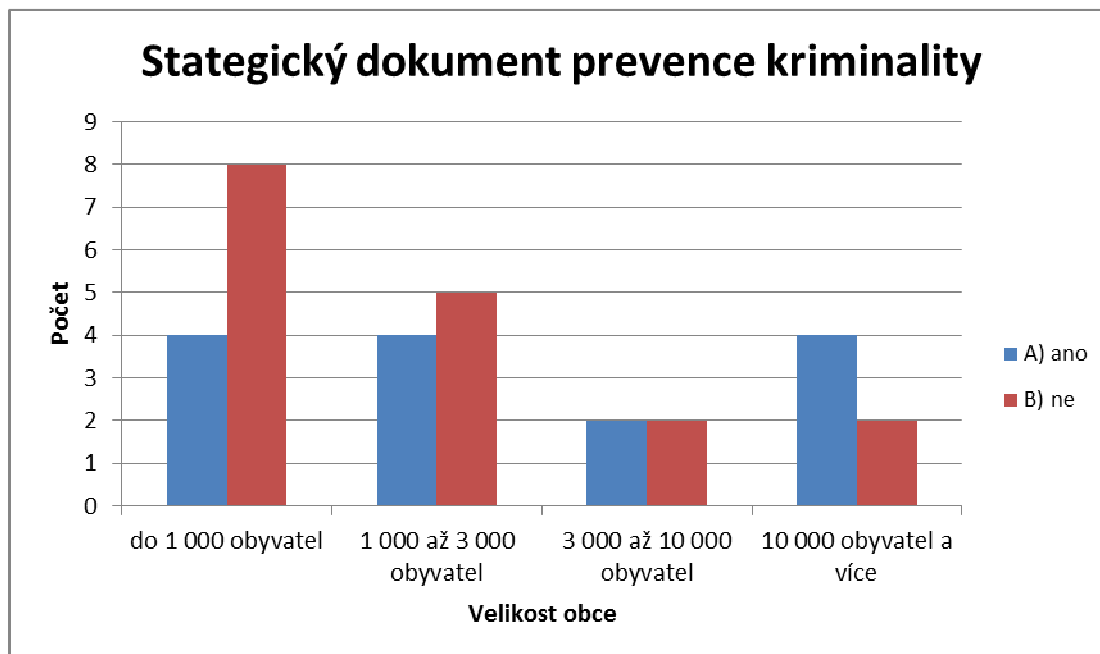
Zdroj: TD kontext

Graf shrnuje zaměstnanostní politiku obcí (prostupné zaměstnávání, podporované zaměstnávání, sociální podnikání). **Většina obcí nerealizuje žádné zvláštní politiky zaměřené na zaměstnávání obyvatel SVL, nízkokvalifikovaných obyvatel obce.** Výjimku tvoří obce spolupracující s Agenturou, jež zaměstnávají romské občany z řad bývalých či současných obyvatel SVL. Dále obec Rotava zaměstnávající v rámci projektu asistentů prevence kriminality několik místních Romů a obec Žlutice, která zaměstnává dlužníky vůči městu v místních Technických službách. V Sokolově MPSV podpořilo záměr sociálního podnikání místní NNO Pomoc v nouzi pracující v sociálních službách. Zda začala NNO Pomoc v nouzi sociálně podnikat, jsme v průběhu výzkumu neměli příležitost zjistit – v době výzkumu podnikatelskou aktivitu nerealizovali. Zástupci dalších obcí v průběhu rozhovorů projevili zájem o téma sociálního podnikání.

Přístup obcí k zaměstnanostní politice je podobný jako přístup obcí k tvorbě strategických dokumentů, které by sloužily jako podklad pro práci s nízkopříjmovými romskými a/či neromskými obyvateli obce. **Dokument na téma „inkluzí“ či „začleňování“ neměly vypracovaný žádné z navštívených obcí vyjma těch, které spolupracují s Agenturou.**

Pokud obce disponovaly nějakým typem dokumentu, pak to byly především koncepce prevence kriminality.

Graf č. 11: Existence strategického dokumentu prevence kriminality v obcích se SVL

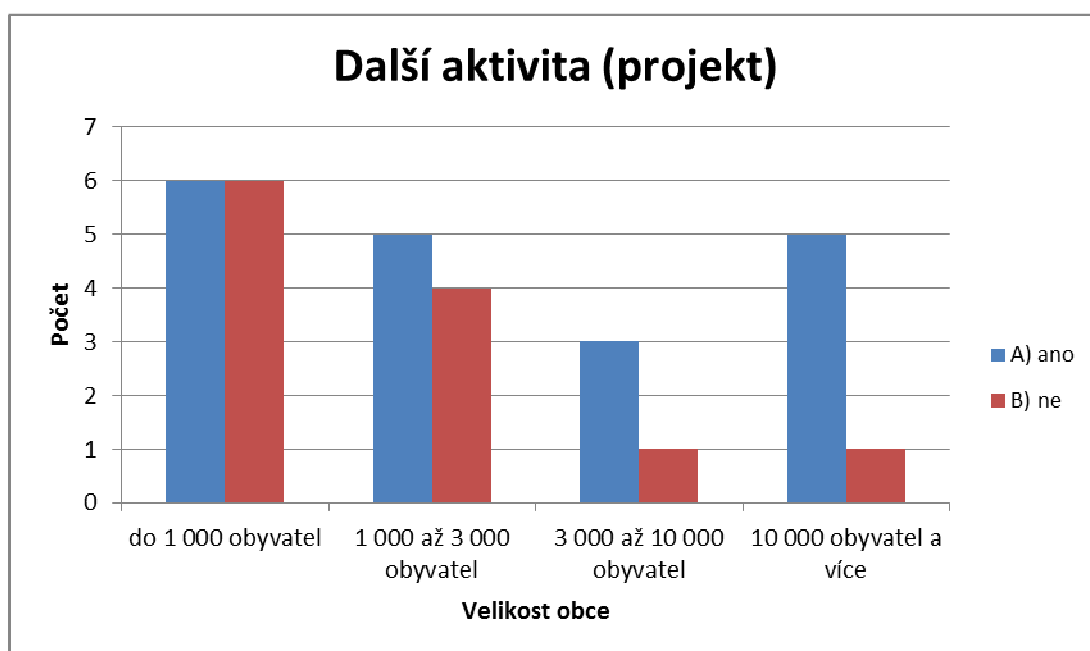

Zdroj: TD kontext

Graf ukazuje, že **strategický dokument mělo zpracováno pouhých 14 z celkového počtu 31 obcí**. Malé obce do 3 000 obyvatel neměly zpracován dokument prevence kriminality. Ani v některých velkých obcích nebyl takový dokument zpracován (např. Karlovy Vary¹⁷, Nejdek, Aš a některé obce v Sokolovském regionu – KÚ 2012).

¹⁷ Přestože podle Bezpečnostní analýzy prevence kriminality z roku 2012 jsou Karlovy Vary druhou nejvíce zatíženou obcí v Karlovarském kraji v množství páchané trestné činnosti.

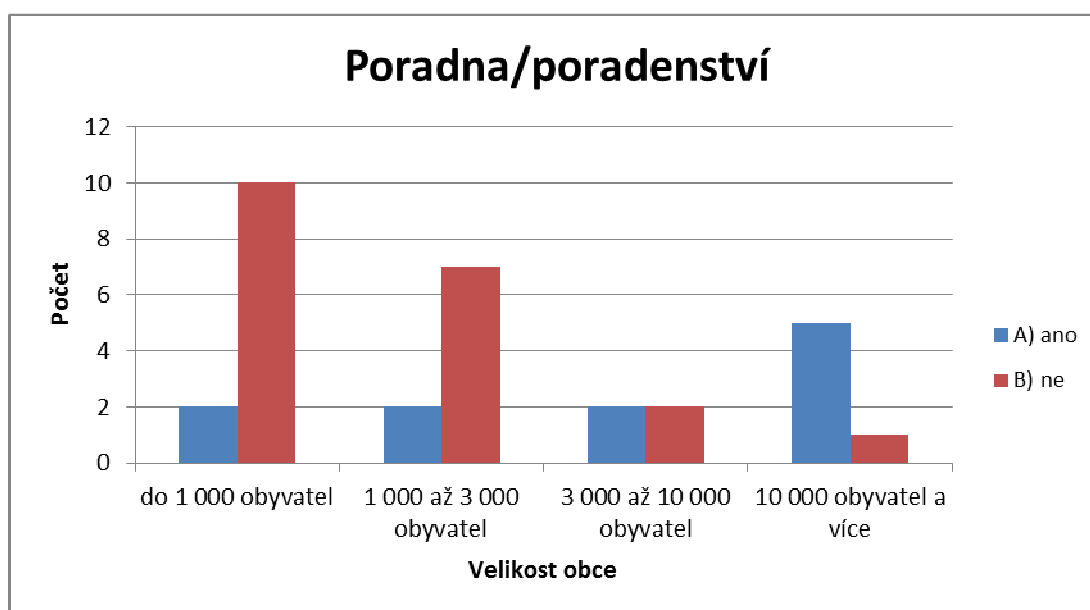
Graf č. 12: Obce realizují další aktivitu směrem k obyvatelům SVL

Zdroj: TD kontext

Mezi **další aktivity** jsme zahrnuli tvorbu jiného strategického dokumentu, připravovaný či realizovaný projekt zaměřený na nízkopříjmové obyvatele obce, přítomnost Agentury. V tomto bodě vyšly obce lépe než v bodě předešlém. Nejméně aktivní ze srovnání obcí se SVL vychází obce v sokolovském regionu, kde jsou nejméně aktivní samosprávy. Zároveň je zde nejpočetnější romská populace a nejvíce obcí se SVL. Mezi nejméně příznivě nakloněné obce směrem k nízkopříjmovým občanům řadíme obec Oloví (starosta veřejně deklaroval svůj odmítavý postoj k jakémukoliv projektu zaměřenému na Romy) a obec Rovná (starosta opakovaně odmítl schůzku a deklaroval, že „žádnou lokalitu“ v obci nemají).

Graf č. 13: Existence dluhového poradenství v obcích se SVL

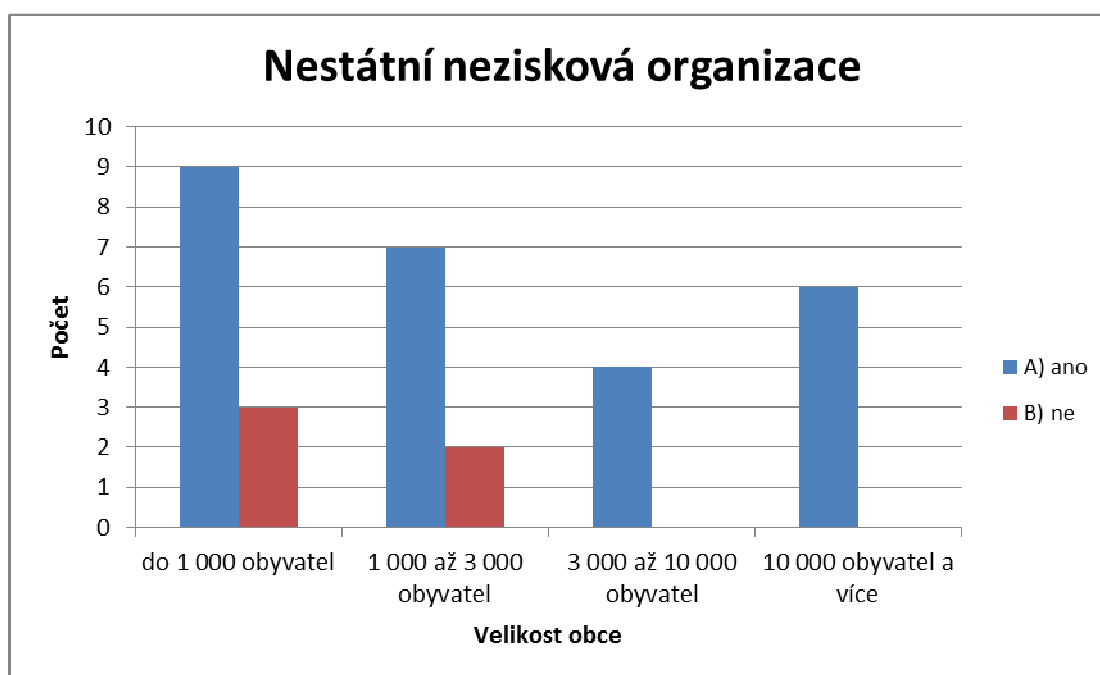

Zdroj: TD kontext

Graf ukazuje, že **v obcích do 10 000 obyvatel je jen málo subjektů, které by poskytovaly dluhové poradenství**. Mezi obce, ve kterých službu nabízejí NNO, patří následující: Oloví, Kraslice, Cheb, Vřesová, Sokolov, Chodov, Ostrov, Jáchymov, Nejdek, Karlovy Vary, Dobrá Voda a z lokalit ohrožených sociálním vyloučením obec Habartov. **Jen minimum obcí realizuje dluhové poradenství (např. Sokolov), toto poradenství v rámci terénní práce realizují všechny NNO působící v sociálních službách.** Zaměstnanci služeb terénních programů sami deklarovali, že pomoc v oblasti dluhového poradenství je v kraji nedostatečná.¹⁸ Např. v NNO Khamoro v Chodově poskytující sociální služby potvrdili, že mají zcela naplněnou kapacitu služby dluhového poradenství (zejména případy oddlužení) a musí klienty objednávat na několik měsíců dopředu. NNO Kotec působící v sociálních službách poskytuje základní dluhové poradenství v terénu, složitější případy „oddlužení klientů“ musí řešit specializovaný pracovník (právník atd.) sídlící v Sokolově (dojezdová vzdálenost je z některých obcí velká a finanční náklady na cestu pro „klienty“ jsou vysoké). **Rozšíření dluhového poradenství je proto jedním z klíčových nástrojů, které by si měly obce a kraj vzít za své a měly by pomoci realizovat je na více místech.**

¹⁸ NNO poskytují nejen sociální a dluhové poradenství, ale také jiné sociální služby (azylové domy, terénní programy, sociálně aktivizační služby atd.).

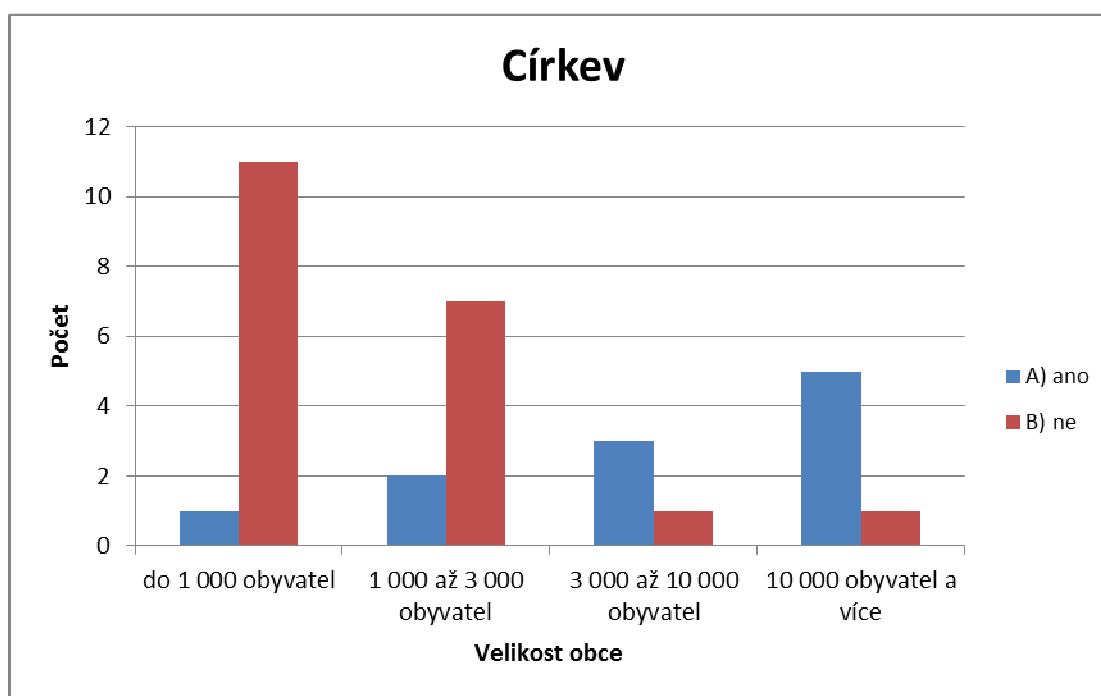
Graf č. 14: Působení NNO v sociální oblasti v obcích se SVL

Zdroj: TD kontext

Graf ukazuje zastoupení NNO v sociálních službách v kraji. NNO působící v sociálních službách jsou díky Individuálnímu projektu Podpora sociálního začleňování příslušníků sociálně vyloučených lokalit Karlovarského kraje (financováno z ESF — OP LZZ, prioritní osa 4.3 sociální integrace a rovné příležitosti) zastoupeny ve většině obcí se SVL, kde realizují terénní programy. **Na terénní programy mají vyhrazenou časovou dotaci, a tak se v jednotlivých lokalitách objevují a s „klienty“ pracují jednou za týden či jednou za 14 dní podle typu poskytovatele sociální služby. V rámci výzkumu jsme navštívili dvě obce, kde doposud žádná NNO realizující sociální služby nepůsobí, kde není realizována sociální práce ve službě terénní programy (vyjma práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí) a kde by lidé o takovou pomoc měli zájem. Jsou to malé obce: Dolní Rychnov, Svatava. V obci Dasnice se zaměstnanci NNO Kotec se opakovaně pokoušeli navázat kontakt s místními obyvateli, ale bez úspěchu. Obyvatelé Dasnic v průběhu výzkumu otevřeně odmítali pomoc ze strany vnějších institucí – nedůvěřují, že jim někdo může pomoci.**

Graf č. 15: Existence církví v obcích se SVL

Zdroj: TD kontext

Graf ukazuje, že církevní instituce jsou zastoupeny ve všech typech obcí se SVL, v obcích vesnického typu jsou zastoupeny jen v obci Dobrá Voda a Štítary. **Církev netvoří typ institucí, které by v současné době a do budoucna mohly v Karlovarském kraji realizovat některou z činností zaměřenou na socio-ekonomickou pomoc (bydlení, poradenství atd.) nízkopříjmovým obyvatelům.** Církevních organizací je v kraji jen malý počet.

Př. 1: Sdružení křesťanských Sintů a Romů – otevřena jak romským, tak neromským obyvatelům obcí (např. „darem od Boha“, tj. balíčkem základních potravin, jsou obdarováni všichni účastníci bohoslužby), její činnost je však výhradně zaměřena na evangelizaci a vedení k „víře v Krista“.¹⁹ Pastor působí v Chebu a pravidelně dojíždí do Rotavy (v obci Oloví realizují příležitostné akce). Církev si pronajímá prostor, ve kterém se pravidelně schází starší obyvatelé a mládež (např. zkoušejí taneční představení), komunikují spolu romsky.

¹⁹ V průběhu rozhovoru pastor nerozuměl otázkám směřovaným na socio-ekonomickou pomoc obyvatelům obce.

Př. 2: Dalšími církvemi jsou katolická církev, evangelické církve atd., které většinou nerealizují velké projekty (pracují s mládeží a dětmi – např. v Nejdku, Kraslicích – většinou jde jen o příležitostnou aktivitu). Kněz z Jáchymova uvažuje o založení sociálního podniku.

Ve zkoumaných obcích jsme také sledovali míru **kriminality a rozšířenost drog** (lehkých i tvrdých). Nezískali jsme ale data za všechny zkoumané obce (za některé z obcí jen tvrzení, že jde o průměrnou obec v páchané trestné činnosti na Karlovarsku), proto neuvádíme v analýze graf. **Ve všech oslovených obcích se vyskytovaly a převažovaly drobné přestupky.** Nejčastěji byly drobné přestupky řešeny v malých obcích (celkem v 17 obcích), kde měly charakter sousedských sporů, konfliktů, rušení nočního klidu apod. V polovině obcí se SVL se vyskytují drogy, které policie v obcích výrazně neeviduje (rozhovory PČR v obcích). Případy drogové závislosti jsou podle tvrzení příslušníků PČR ojedinělé. Podle informací získaných od NNO realizujících sociální služby a působících v obcích a od obyvatel SVL jsou běžně rozšířené tzv. lehké drogy (marihuana, alkohol, tabák). Vyskytují se také uživatelé tzv. tvrdých drog (pervitin, toluen, heroin) a v některých místech vyrábí pervitin a dále ho distribuují. V příhraniční oblasti na Ašsku policie a NNO z oblasti sociálních služeb evidují rozšířenou prostituci.

4. 4. Přístup škol ke vzdělávání žáků

Z výzkumu pro Nadaci Open Society Fund Praha (Dvořáková a kol., 2012)²⁰ vyplývá, **že v Karlovarském kraji je vyšší procentuální podíl žáků s lehkým mentálním postižením (LMP) než žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SPU).**²¹ Až 60 % žáků s LMP je

²⁰ Výstupy z výzkumu jsou založeny na reprezentativním vzorku ZŠ v kraji. Zakládají se na analýze údajů ze školních matrik za rok 2011, telefonním šetření mezi 50 ZŠ, na 8 skupinových rozhovorech a 81 rozhovorech s představiteli a účastníky vzdělávacího procesu v Karlovarském kraji.

²¹ Lehké mentální postižení znamená trvalé snížení rozumových schopností v důsledku organického poškození mozku. Výskyt LMP v populaci je odbornou literaturou stanoven na 2 – 3 %, v Karlovarském kraji je takto diagnostikováno až 3,5 %. Za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou dle § 16 školského zákona považovány osoby se zdravotním postižením, se zdravotním znevýhodněním a sociálním

vzděláváno na ZŠ praktických a speciálních, přitom 68 % žáků s tělesným a smyslovým postižením je vzděláváno na běžných ZŠ. V jiných krajích je tento procentuální podíl obrácený.²² Karlovarský kraj je největším zřizovatelem středních škol (SŠ), ty ale většinou nejsou připraveny na výuku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Základní školy, jejichž zřizovateli jsou malé obce do 3 000 obyvatel, oslovují odborné pracovníky z Centra podpory inkluzivního vzdělávání (CPIV), organizace Rytmus o. s. a využívají odborných konzultací s psychology, speciálními pedagogy, metodiky. **Na CPIV se v posledních dvou letech obrátilo celkem 21 ZŠ z Karlovarského kraje** (jde o školy v těchto obcích: Toužim, Lomnice, část obce Mariánské Lázně - Úšovice, Poštovní Karlovy Vary, Rotava, Truhlářská Karlovy Vary, ZŠ Regionu Karlovarský venkov, Horní Slavkov, Horní Blatná, Teplá, Útvina, Valeč, Štědrá, Dolní Žandov, Františkovy Lázně, Lázně Kynžvart, Tři Sekery, Lipová, Drmoul, Oloví, 1. soukromá Karlovy Vary). Pro tyto školy je typické, že **většina se jich potýká s nízkou mírou kontaktu s institucemi** (OSPOD, poradenská zařízení) nebo se **špatnou dojezdovou vzdáleností za odborníky** (speciální pedagog, psycholog, logoped) – tj. se sociálním vyloučením.

Šest z těchto ZŠ má větší zastoupení žáků ze sociálně vyloučených romských lokalit, jde převážně o malé školy působící ve II. a I. obcích (obec Toužim, Lomnice, Rotava, Horní Slavkov, Teplá a Oloví). Dále je pro tyto školy typické, že se potýkaly s nějakým typem problému, který chtěly řešit s pomocí odborného vedení (např. slučování škol, šikana na škole, přípravné třídy, psycholog, znalost pedagogické diagnostiky, chybělo metodické vedení apod.). ZŠ spolupracující se CPIV chtěly zajistit svým pedagogům odborné vedení a zprostředkovat nové metody (komunitní kruhy, kooperativní učení, adaptační semináře pro žáky apod.), které by management školy nebyl schopen zajistit ze svých finančních zdrojů. **Všechny tyto školy jsou pro-inkluzivně nastavené** (některé ZŠ – např. Lomnice –

znevýhodněním (Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání).

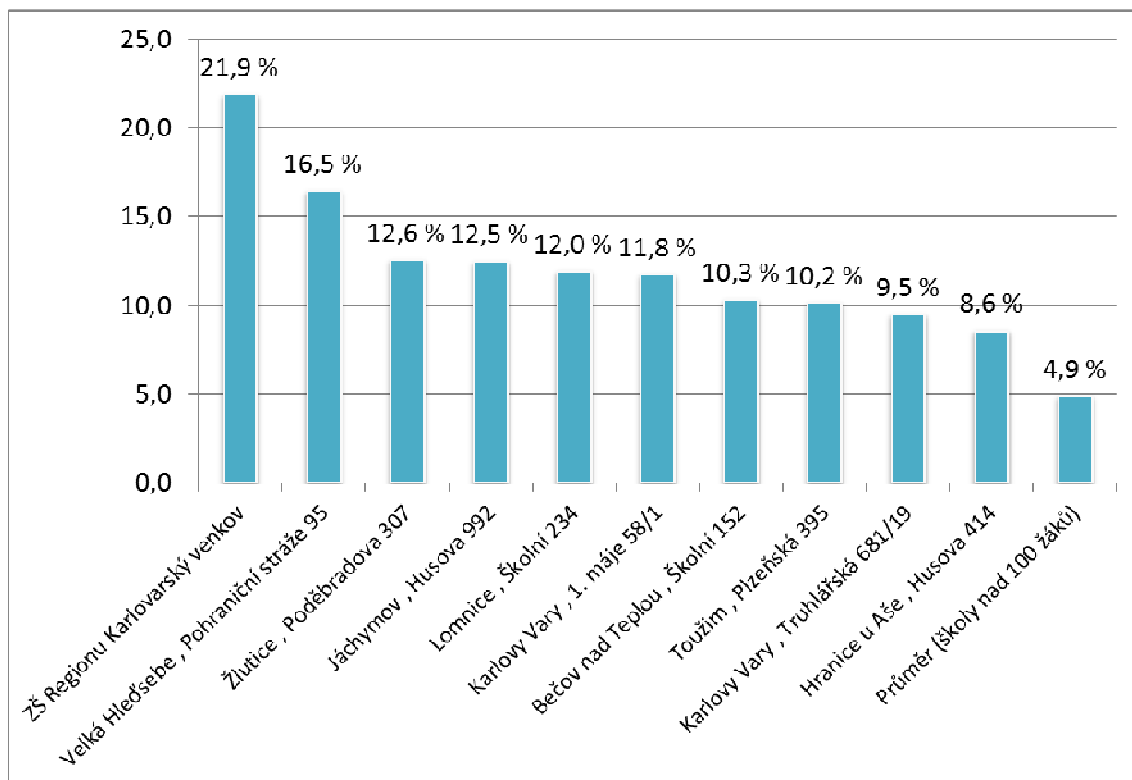
²² Karlovarský a Jihočeský kraj jsou jediné kraje v ČR, kde je více diagnostikováno LMP než SPU. Například v Královéhradeckém kraji jsou 2 % žáků diagnostikovány s LMP, a necelých 9 % má diagnostikované SPU. V dalších krajích je procento žáků s LMP podobné a nižší, žáci s SPU jsou diagnostikováni průměrně v 5 % (Dvořáková a kol. 2012).

úspěšně individuálně integrují žáky již několik let). Většina oslovených ZŠ však není zvyklá pracovat s heterogenní skupinou a nedokáže včas diagnostikovat vznikající problém v kolektivu žáků a efektivně s ním pracovat. Pedagogický sbor většiny ZŠ není **zvyklý na komunitní kruhy s žáky a ZŠ vůbec nevyužívají mentoring žáků ani pedagogů.**

Ve 42 % škol velmi chybí kvalitní odborná logopedická péče, v kraji její činnost částečně zastupují školení učitelé (nebo si školy hradí logopeda z projektů). Kraj by měl podporovat činnost a spolupráci logopedů s MŠ a ZŠ. V kraji **chybí provázání a spolupráce mezi dalšími různými subjekty**. Školy podle oslovených pedagogů většinou neumějí spolupracovat s rodiči, v rámci školy nefunguje efektivní řízení chodu školy založené na vzájemném mentoringu učitelů. Jen 50 % oslovených ZŠ spolupracuje s MŠ a SŠ. V současné době **mají ZŠ průměrně dva asistenty pedagoga**, pro kvalitní práci s žáky však školy dle vyjádření ředitelů **potřebují průměrně tři asistenty pedagoga.**

Pro úspěšnou integraci žáků se SVP do běžných tříd ZŠ není třeba snížit celkový počet žáků ve třídách. V současné době se již 68 % smyslově a tělesně postižených žáků vzdělává na ZŠ v průměrně velkých třídách (tj. 22 žáků na třídu). Počet sociálně znevýhodněných žáků není nikde vykazován, průměrně je na každé škole minimálně 10 žáků se sociálním znevýhodněním. **Žáci diagnostikovaní s lehkým mentálním postižením (LMP) jsou převážně vzděláváni na ZŠ praktických a speciálních (ZŠPaS)**, pouze ve výjimečných případech jsou individuálně integrováni do běžných ZŠ (např. ZŠ Regionu Karlovarský venkov, ZŠ Lomnice).

Graf č. 16: ZŠ s největším procentuálním podílem žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na celkovém počtu žáků školy (školy s více než 100 žáky)

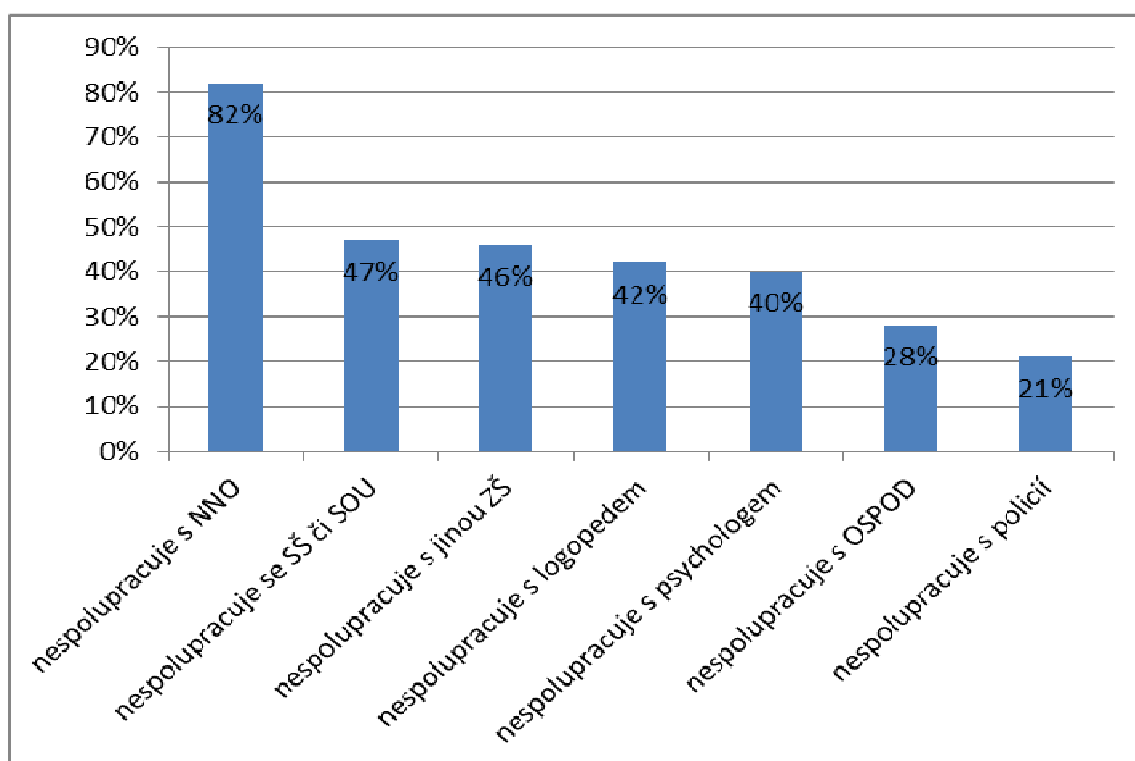

Zdroj: Dvořáková a kol. 2013

Jednoznačně nejvíce pro inkluzivně nastavená škola je ZŠ Regionu Karlovarský venkov²³ (v některých třídách je až polovina individuálně integrovaných žáků při třech asistentech pedagoga na celou školu). Další proinkluzivně nastavenou školou je ZŠ Marie Curie Skłodowské v Jáchymově, ZŠ Lomnice.

²³ Zřizovatelem úplné základní školy s rozšířenou výukou jazyků a zároveň hlavním finančním podporovatelem školy je svazek obcí – Bor, Hájek, Lesov, Otovice, Podlesí, Nejda, Nová Víska, Sadov, Stráň. Škola se od začátku své existence profiluje jako inkluzivní ZŠ komunitního typu, tj. škola přijímá a vzdělává žáky s různými speciálními vzdělávacími potřebami a je otevřena práci a komunikaci s rodiči žáků.

Graf č. 17: Kolik procent oslovených škol nespolupracuje s danými institucemi

Zdroj: Dvořáková a kol. 2013

Graf ukazuje, že nejméně ZŠ komunikují s NNO působícími v oblasti vzdělávání a v oblasti sociálních služeb. Hlavním důvodem je, že NNO jsou závislé na dotacích, které nejsou víceleté. Zároveň ne všechny ZŠ přistupují k NNO jako k partnerovi pro navázání kontaktu s rodinou. Přibližně polovina oslovených ZŠ nespolupracuje s dalšími vzdělávacími institucemi a s logopedem.

Největším problémem, se kterým se základní školy a jejich pedagogové potýkají, je práce s rodinou žáků. Učitelé si v rozhovorech stěžovali, že nemají průpravu na práci s dospělými lidmi a mohou přispět k navázání kontaktu školy s rodinou. Tuto roli na sebe mohou vzít a v některých případech i vzaly NNO působící v sociálních službách.

5. IDENTIFIKOVANÉ KLÍČOVÉ PROBLÉMY V SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH ROMSKÝCH LOKALITÁCH

V následujícím textu shrnujeme klíčová problematická zjištění, ke kterým jsme došli v průběhu terénního šetření v obcích se SVL. Klíčová zjištění vycházejí jak ze statistického zpracování získaných dat, z rozhovorů s institucionálními aktéry, tak také z rozhovorů s obyvateli lokalit.

5. 1. Bydlení

A) Soukromí vlastníci nemovitostí nežijící v obci

- Výzkum neprokázal pravdivost hypotézy mnoha obcí, že soukromí vlastníci pečují o bytový fond lépe než obce. Nejvíce **zchátralých objektů je na malých obcích do 1 000 obyvatel a vlastní je především fyzické osoby nebydlící v obci**. Obyvatelé nemovitostí žijí ve špatných životních podmínkách za komerční výši nájmů (cca 6 000 a více korun za měsíc).
- Soukromí vlastníci nemovitostí uzavírají s nájemníky **nájemní smlouvy většinou jen na maximálně půl roku** (nejčastěji 3 měsíce). Nájemníci nemají jistotu bydlení, tj. jistotu, že jim pronajímatel smlouvu prodlouží.
- Soukromí vlastníci v některých případech nenavštěvují svou nemovitost a nemají s obyvateli domu či bytu **osobní kontakt** (např. potřebný pro dohodu na včasném splácení či nad splátkovým kalendářem nájemného apod.). Někteří nájemníci nedostávají od pronajímatele **potvrzení o zaplacení** nájmu (nemohou žádat o příspěvek na bydlení a náklady na bydlení hradí z peněz určených na živobytí – nemohou našetřit na kauci, aby se přestěhovali k jinému soukromníkovi).

B) Stav bytů a nemovitostí

- Kvůli špatným bytovým podmínkám a částečné izolovanosti malých obcí **nejsou romští a neromští obyvatelé nemovitostí spokojeni se současnou bytovou situací**. V průběhu posledních 10 let se několikrát stěhovali mezi ubytovny a byty soukromníků. Všichni obyvatelé, kteří měli zkušenost se stěhováním, deklarovali, že **se**

chtějí odstěhovat do větších obcí (Sokolova, Karlových Varů apod.), zatím jim v tom překáží nedostatek financí na kauci.

- Přibližně 43 % nemovitostí obývaných sociálně vyloučenými romskými obyvateli bylo ve **zchátralém stavu** (polovinu z nich vlastnili soukromníci nebydlící v obci, polovinu vlastnily obce). Špatná kvalita bydlení často neodpovídala výši nájmu (v soukromých objektech šlo o 5 000 až 6 000 korun, v objektech obce šlo o 2 000 až 3 000 korun).
- Od roku 2006 se zvýšil počet nemovitostí, které jsou jen **částečně vybavené** (chybí připojení plynu, topí na tuhá paliva) a jejichž užívání pro nájemníky znamená **vyšší výdaje** za topivo a plyn (cca 6 000 korun za dřevo na rok, 3 500 korun za plynové bomby). **V jeden moment musí mobilizovat značnou částku peněz na zaplacení, ne vždy jim částku proplatí ÚP, a pokud ano, pak nejdříve po 3 měsících.** Plynové bomby mají nájemci některých objektů zakázány používat, o to je dražší chod jejich domácnosti (vytápění a elektrický ohřev vody).

C) Pravidla přidělování a obývání bytu

- **Pravidla přidělování obecních bytů** mají všechny obce, ne vždy jsou tato pravidla zveřejněná a veřejně přístupná. Základním pravidlem je **bezdlužnost žadatele a jeho rodinných příslušníků** (či členů domácnosti) vůči obci (v některých případech i vůči jinému obecnímu subjektu). Podmínku bezdlužnosti příbuzných považujeme za skrytě diskriminační. Je totiž vysoká pravděpodobnost, že minimálně jeden člen nízkopříjmové domácnosti má nějaký dluh vůči obci či jiné instituci (tj. pravidlo tak staví na presumpci kolektivní viny a vytěsňuje nízkopříjmové domácnosti z okruhu žadatelů o obecní byt).
- **Vztah mezi nájemcem a pronajímatelem** je dynamičtější a poskytuje nájemci méně jistot a ochrany bydlení. Pronajímatelé (soukromé osoby i obce) nabízejí nájemcům **smlouvy na dobu 3 měsíců**, maximálně na půl roku. Pronajímatelé se tímto chrání před narůstáním potenciálních dluhů na nájmu, nájemci tím ale ztrácí jistotu, že budou mít za 3 měsíce kde bydlet, a to zvláště v případě, kdy nemají v rukou potvrzení o zaplacení nájmu.

- Obce jen ve výjimečných případech vnímají bytovou politiku pro nízkopříjmové domácnosti jako klíčovou či důležitou politiku obce. Jen několik obcí se SVL se snaží zajistit **sociální bydlení či startovací byty**²⁴. Sociální bydlení v některých z těchto obcí však nesplňuje charakteristiky sociálního bydlení (např. nájem je vyšší než komerční nájemné v místě obvyklé, zálohy za energie jsou paušální a vysoké, obyvatelé nedostávají vyúčtování energií za uplynulý rok, platí se kauce, nájemci platí měsíčně neúměrně vysoké částky za pronájem vybavení bytu – kuchyňskou linku, kamna apod. – kterými např. do jednoho roku splatí celkovou výši pořizovací ceny tohoto vybavení – př. obec Kraslice).

5. 2. Zaměstnávání

A) Vysoká nezaměstnanost

- V Karlovarském kraji je **vysoká míra nezaměstnanosti**. V regionu Karlovy Vary, Ostrov, Tepelsko, Sokolovsko, Kraslicko nezaměstnanost převyšuje 10 %. V některých regionech (Sokolovsko, Kraslicko) převyšuje 20 %.
- V kraji je špatná **dopravní obslužnost** z odlehlých míst s vyšší mírou nezaměstnanosti do míst s vyšším počtem pracovních příležitostí (větší obce). Není zde zavedena speciální podniková doprava.
- Nízkopříjmoví obyvatelé SVL jsou většinou **nekvalifikovaní**, se základním vzděláním. Tito jsou špatně uplatnitelní na oficiálním trhu práce. I **kvalifikovaní** Romové mají problém se získáním pracovního místa a lidé s vyšším vzděláním se stěhují z kraje do velkých obcí (Praha, Plzeň).

B) Programy zaměstnávání

²⁴ **Startovací byty**, jejich definice a fungování nejsou nikde legislativně ukotveny. Termín se však používá pro obecní byty určené mladým rodinám s dětmi a jednotlivcům, které obec nabízí na dobu určitou za nižší, než komerční nájemné. Cílem takového bydlení je ulehčit mladým rodinám a jednotlivcům hledání vlastního bydlení.

- Úřady práce od roku 2011 do roku 2012 snížily **počet pracovních míst na VPP o 60 %**. Ani v roce 2011 nebyl počet míst na VPP dostatečný, neposkytoval místa **ani 10 % z řad dlouhodobě evidovaných nezaměstnaných** na úřadech práce v Karlovarském kraji.
- Úřady práce od roku 2011 do roku 2012 **snížily průměrný počet rekvalifikací** za třetí čtvrtletí o 66 %, **průměrný počet motivačních kurzů** za třetí čtvrtletí snížily ve stejných letech o 73 %.
- Obce se SVL by spolupracovaly na programech prostupného zaměstnávání, nemají pro to dostatečnou podporu ze stran příslušných úřadů práce (v roce 2012 nejvyšší počet dotovaných VPP ze strany úřadu práce získala obec Rotava – 23 míst – a obec Žlutice – 13 míst). Podnikatelské subjekty působící v obcích se SVL také nerealizují programy prostupného zaměstnávání, podporovaného zaměstnávání obyvatel SVL, nepodporují vznik sociálních podniků.
- Pokud jsou **Romové zaměstnaní** (v některých lokalitách je to až 70 % z nich), nejsou svým okolím považováni za tzv. problémové a **není jim primárně nabízena pomoc či poradenství**. Skutečnost, že jsou zaměstnaní, automaticky neznamená, že nepotřebují či nechtějí nějaký typ pomoci a/či poradenství. Instituce, stejně jako NNO zaměřují svou pozornost zejména na ty nejchudší. Zaměstnaní obyvatelé se mohou potýkat s podobnými problémy jako chudé rodiny. Nedostanou se často k institucím a řešení situace např. formou osobního bankrotu. Nedostatečná nabídka podpůrných služeb souvisí s propadem životní úrovně mnoha romských a neromských obyvatel obcí a s nárůstem počtu lidí žijících v SVL.

5. 3. Samospráva obcí

A) Komunikace samosprávy směrem k občanům obcí

- Obyvatelé SVL netvoří cílovou skupinou obyvatel, kterou by se samospráva obcí primárně zabývaly (v případě, že nejsou lidé hluchí atd.). Vedení obcí často nepřijímá odpovědnost za vlastní obyvatele a nepodporuje poskytování potřebných

podpůrných a poradenských služeb. Obce jsou aktivní především ve vztahu k tzv. problémovým jevům a realizují „nápravná“, „monitorovací“ opatření (mezi taková řadíme vystěhování obyvatel do zchátralých a nevybavených objektů, případně rozdělení rodin do azylových domů – matky s dětmi a otec zvlášť, instalování kamer do veřejného prostoru, vyhlášky omezující pobyt na veřejných prostranstvích apod.).

- **Obce významně finančně nepodporují rozvoj již existujících sociálních služeb fungujících v lokalitě**, strategické komunitní plánování sociálních služeb²⁵ se omezuje na plánování chodu již existujících sociálních služeb v místě. Komunitní plány sociálních služeb jsou také často jedinými strategickými dokumenty sloužící k implementaci lokálních politik zaměřených na pomoc nízkopříjmovým občanům obce. Komunitní plány sociálních služeb často nestanovují jasné a reálné cíle rozvoje sociálních služeb (v oblasti bydlení, zaměstnávání, terénní sociální práce, práce s rodinami a dětmi apod.), neobsahují kapitoly o nutných ekonomických investicích do sociálních služeb a nezahrnují účast všech složek potřebných pro realizaci komunitních plánů. Na realizaci stanovených opatření nejsou v obcích vyčleněny lidské ani finanční zdroje nad rámec již existujících rozpočtů obcí.
- **Samosprávy obcí málo vysvětlují své kroky široké veřejnosti** (např. v obci Toužim občané odmítli výstavbu nového centra pro mládež na základě fámy, že centrum je určeno „jen“ Romům). Občané nejsou zapojováni do plánování kroků obcí a samosprávy a není podporována tzv. veřejná vykazatelnost a občanská společnost (ve smyslu aktivní participace občanů na správě veřejných statků a veřejného prostoru).
- Samosprávy **nerealizují komunitní projekty**, které by sblížily obyvatele obcí (romské s neromskými obyvateli) – např. hasičské bály a akce podobného typu nerozvíjejí pravidelné setkávání mezi těmito dvěma skupinami obyvatel.

²⁵ Procesu plánování komunitních sociálních služeb by se měli účastnit zadavatelé (obce, kraj) s poskytovateli sociálních služeb (organizacemi) a příjemci sociálních služeb. Cílem plánování je zajistit dostatečný počet kvalitních sociálních služeb v místě s ohledem na finanční možnosti obce, zkušenosti a kapacitou poskytovatelů sociálních služeb a s ohledem na potřeby příjemců služeb (blíže viz www.mpsv.cz/cz/858).

B) Vzájemná komunikace samospráv

- **Představitelé samospráv různých obcí jen ve výjimečných případech** (např. v rámci Lokálního partnerství v obci Žlutice) **spolupracují na plánování opatření**. Členové samospráv nejsou zvyklí cíleně vyhledávat síťové partnery ve svém regionu (jako partnerské obce mají často jednu z obcí v saském příhraničí) a tvořit s nimi společně strategický plán pomoci nízkopříjmovým romským a neromským obyvatelům obcí.

C) Úpravy veřejného prostoru

- **Představitelé obcí neplánují úpravu veřejných prostranství v blízkosti SVL (vyjma úklidu prostranství pomocí veřejné služby)**, čímž prohlubují symbolické vyloučení těchto SVL a jejich obyvatel. Obce nevytvářejí a v průběhu výzkumu také většinou neplánovaly výstavbu nových **volnočasových prostor pro děti a mladistvé** (nová hřiště, sportovní prostranství, kulturní kluby, nízkoprahová zařízení apod.), případně modernizaci těch stávajících.

5. 4. Dluhy

A) Dluhové poradenství

- **Jen dvě obce (Sokolov, Vřesová)** poskytují občanům možnost využití bezplatné **služby dluhového a právního poradenství**. Představitelé ostatních oslovených obcí si byli vědomi závažnosti problému zadlužení obyvatel obcí. Neměli ale v plánu realizovat kroky, kterými by zajistili přítomnost poskytovatele dluhového poradenství v obci alespoň na 1–2 dny v týdnu. Dluhové poradny jsou ve velkých obcích (pro obyvatele malých a špatně dostupných obcí je dojíždění do poradny finančně nákladné a časově obtížné).
- **Pracovníci NNO** v rámci své činnosti v terénu realizují dluhové poradenství mezi dalšími poskytovanými sociálními službami. Témata oddlužení a složitějších případů „klientů“ musí řešit specializovaný pracovník (právník atd.), který sídlí ve větší obci. Zároveň je práce NNO poskytujících terénní sociální služby cílena na nízkopříjmové obyvatele a kontaktování potenciálních dalších zájemců o dluhové poradenství např.

z řad pracujících občanů žijících v obci je složité a nedochází k němu v dostatečné míře. **NNO nemohou suplovat roli chybějící dluhové poradny při obecních úřadech či při obecních institucích.**

B) Hlavní překážky oddlužení obyvatel

- Obce přistupují k řešení dlužného nájemného pozdě (**splátkový kalendář**, upozornění ihned po chybějící první platbě za nájemné či služby). Obce a stejně tak soukromí vlastníci využívají nástroje institutu zvláštního příjemce²⁶ v případě, že mají s nájemníky podepsané nájemní smlouvy a tito pobírají dávky státní sociální podpory (bylo tomu ve většině námi navštívených obcí).
- Nezaměstnaní obyvatelé SVL často **nedosáhnou svými příjmy na osobní bankrot**²⁷ (i vzhledem k tomu, že nejsou realizovány nástroje zaměstnávání nízkopříjmových obyvatel obcí).

5. 5. Vzdělávání, práce s mladistvými

A) Oblast primární prevence:

- Nuda je klíčovým problémem **mladistvých a dětí**. V obcích **nejsou zřizována nízkoprahová zařízení pro děti a mládež**, není dostatek hřišť a kulturních prostor, kde by se mohli mladiství scházet. Pokud tato zařízení v obcích fungují, pak nejsou často systémově finančně podporována z rozpočtů obcí, ze soukromých zdrojů a činnost

²⁶ Zvláštním příjemcem dávky se může stát pronajímatel bytů v případě, že nájemce dostává dávky státní sociální podpory (příspěvku na bydlení). Finance určené na náklady na bydlení jsou, v případě využívání institutu zvláštního příjemce, přímo hrazeny na účet pronajímatele – vztahuje i na úhradu dluhu na nájmu – (§ 40 odst. 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi; § 59 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře ve znění pozdějších předpisů).

²⁷ Jde o oddlužení splátkovým kalendářem. Podmínkou osobního bankrotu je, že je dlužník zaměstnán s trvalým příjmem a je schopen v průběhu 5 let splatit alespoň 30 % z dlužné částky (Insolvenční zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení).

takových zařízení (například spravovaná NNO) není ve většině obcí dlouhodobá a systematická.

- Ve většině obcí se SVL **chybí sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi**. Jde o „ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého existují rizika ohrožení jeho vývoje, nebo je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě obtížné sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat. Služba obsahuje výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů“ (www.mpsv.cz/cz/9). Práce s rodinou a malými dětmi a investice do této formy primární prevence se přitom mnohonásobně vyplatí, jak zjistit výzkumný tým Klusáčka a kol. (2012).

B) Oblast školství:

- Školy a obce zřídily jen v několika málo obcích dopravu zdarma pro žáky ZŠ **školním autobusem**. Školní autobusy chybí zejména v malých a špatně dostupných obcích (např. v okolí Toužimi).
- Jen **málo základních škol dokáže pracovat s heterogenní skupinou, inkluzivně**. V Karlovarském kraji funguje několik škol, které o inkluzivní vzdělávání žáků usilují (spolupracují se CPIV) a ve kterých se vzdělávají žáci z SVL (např. Teplá, Horní Slavkov, Lomnice apod. – blíže viz Dvořáková a kol. 2012).
- Základní školy (zřizované obcemi) ve většině případů **nespolupracují se středními školami** (zřizovanými Karlovarským krajem) a nefunguje provázanost inkluzivních nástrojů a inkluzivního vzdělávání z primárního na sekundární vzdělávání.
- **Většina základních škol nespolečně pracuje s NNO** (např. v oblasti doučování, kontaktu s rodinou žáka apod.), což školu ve většině případů izoluje od rodinného prostředí žáka (školy nefungují komunitně). Blíže viz Dvořáková a kol. 2012.
- Většina obyvatel SVL je **zcela nekvalifikovaná, má jen ukončené základní vzdělání**. Jen malý počet romských obyvatel lokalit si dodělává středoškolské vzdělání nebo

sekundární vzdělávání úspěšně absolvovali (podle odhadů lokálních aktérů netvoří ani 1 % z těchto obyvatel).

- Malá **provázanost středních škol a lokálních podniků**, které by měly zájem zaměstnávat čerstvé absolventy středních škol.

5. 6. Další klíčové problémy

- V obcích je realizováno a plánováno jen **málo sociálních či komunitních služeb**. Do většiny obcí dojíždí zástupci NNO zpravidla 1x za týden až 1x za 14 dní. Časové omezení poskytované služby v obcích někdy neumožňuje pracovníkům NNO **získat ze strany obyvatel SVL důvěru, která se ustavuje dlouhodobě**.
- Realizované sociální služby v obcích se SVL nejsou dotovány z **finančních zdrojů, které by byly dlouhodobě udržitelné** (vyjma dotace MPSV na službu terénních sociálních programů, dotace Karlovarského kraje). **Obce ani místní podnikatelské subjekty se ve většině případů doposud nikterak finančně nepodílí** na chodu sociálních a komunitních služeb.
- **Poskytovatelé sociálních služeb mají specifikovaná místa svého působení podle adres**. Obyvatelé SVL se poměrně často stěhují. V některých případech se stalo, že si NNO předaly uživatele služeb k řešení jejich situace. Zde hrozí ztráta důvěry v NNO a jimi nabízené pomoci.
- Počet obyvatel žijících v SVL se od roku 2006 zvýšil z odhadovaných 3 000 až 4 000 lidí na odhadovaných 7 000 lidí (tj. cca o 4 000 lidí). Pokud Karlovarský kraj, obce, podnikatelské subjekty, ÚP atd. nerealizují nápravné kroky v oblasti bydlení, zaměstnávání a dluhového poradenství, hrozí, že se zvýší počet obcí se SVL, stejně jako počet obyvatel těchto lokalit. Pokud by platil stejný nárůst počtu sociálně znevýhodněných obyvatel jako doposud mezi lety 2006 a 2012, počet lidí žijících v SVL by se v roce 2018 zvýšil na přibližně 10 000 obyvatel (z řad Romů a neromů). Sociální propad hrozí podle NNO také neromským obyvatelům obcí, kteří se dříve počítali do tzv. střední třídy.

- **Se zvýšenou nezaměstnaností a socio-ekonomickým propadem řady obyvatel kraje se pojí vzrůstající napětí mezi obyvateli** (zatím ve stádiu nevraživosti – např. Toužim, Oloví, Rotava). Může se stát, že v některých regionech kraje dojde k otevřenému konfliktu podobnému situaci na Šluknovsku.
- **V některých obcích romští občané nedůvěřují pracovníkům z řad NNO a jimi nabízené pomoci.** Mají zkušenosti s tím, že spolupracovali s NNO, která z finančních důvodů omezovala své služby či počet uživatelů a nemohla jim plně pomoci.
- Ve všech obcích se SVL jsou podle respondentů **rozšířené tzv. lehké drogy** a v některých z nich (týká se většiny obcí větších 3 000 obyvatel) mladiství ve věku 14 – 26 let experimentují s tzv. tvrdými drogami (zejména levným pervitinem). Pomoc je podle NNO dostačující v oblasti práce se závislými, nedostatečná je podpora preventivních činností (např. formou individuální práce s mladistvými – streetwork, volnočasová centra a kluby, individuální přístup ve vzdělávacích institucích) (viz také Radimecký, 2008). **Investice do programů prevence se přitom až desetinásobně ekonomicky vyplatí.** Návratnost investic do oblasti preventivních programů je skoro okamžitá – osmiletá investice do návštěvnosti NZDM by se zcela vrátila po 4 až 8 měsících práce mladého člověka v zaměstnání se mzdou na úrovni 60 % průměrné mzdy, kterou mladiství získal díky tomu, že navštěvoval NZDM (viz Klusáček a kol. 2012)

6. NÁVRHY ŘEŠENÍ

K výše vypsáním klíčovým problémům navrhujeme možná řešení daných situací a to na úrovních kraje a obcí. Navrhujeme také nástroje, kterými by se mohla jednotlivá opatření provázat, synchronizovat. Pokud existuje v Karlovarském kraji, případně v jiných krajích ČR či v zahraničí nějaký již ověřený nástroj práce v dané oblasti, uvádíme jej jako příklad dobré praxe.

6. 1. Bydlení

A) Soukromí vlastníci nemovitostí nežijící v obci

- Obce by neměly rozprodávat obecní majetek (ze zkušenosti Rotavy, Nové Vsi atd. vyplývá, že obce kupují nemovitosti zpět), aby mohly realizovat tzv. sociální nebo prostupné bydlení.²⁸ Pokud se obce rozhodnou pro prodej nemovitosti, kde žijí nájemníci, měly by zavázat budoucího majitele k tomu, aby do např. dvou let budovu opravil.

→ PŘÍKLAD – V obci Jirkov v Ústeckém kraji sepsali s kupcem smlouvu o smlouvě budoucí, ze které vyplývá, že pokud soukromý vlastník dům neopraví do dohodnutého termínu, dům připadá zpět obci.

- Soukromí vlastníci nemovitostí by měli být zapojováni do tzv. prostupného bydlení a sociálního bydlení²⁹ (tj. vlastníci garantují standard a podmínky bydlení, dostanou

²⁸ Systém prostupného bydlení tvoří tři stupně bydlení: krizové bydlení (azylové domy, ubytovny), bydlení v tréninkových bytech (kde jsou „klientům“ poskytovány sociální asistenční služby) a dlouhodobé sociální bydlení. Systém prostupného bydlení je jeden z doporučovaných nástrojů řešení bytové nouze Agenturou pro sociální začleňování (viz Agentura 2012).

²⁹ Sociální bydlení není nikde v legislativě stanoveno. Model sociálního bydlení se ale úspěšně ujal v zemích EU (Busch-Geertsema, 2011). Zakládá se na představě, že obce mají poskytovat nízkopříjmovým domácnostem standardní byty a k tomu také dostatečně komplexní, kvalifikovanou a individuální podporu prostřednictvím registrovaných sociálních služeb. Azylové domy a ubytovny jsou v případě fungujícího sociálního bydlení jen přechodným ubytováním (viz také Romea.cz 3. 4. 2013).

doporučení obce na příspěvek na opravu nemovitosti z fondu MMR na sociální bydlení).

→ PŘÍKLAD – V obci Kraslice se tohoto opatření podařilo dosáhnout. Litvínov realizuje dostupné bydlení ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování (blíže viz Příručka pro obce), Žlutice realizují sociální bydlení v obecních bytech, Praha 10 Sedmihorky realizuje sociální bydlení (nájemníkům jsou prominuty první tři měsíce nájmu, nájem později činí necelé 2 000 korun a lidé zde mohou bydlet po dobu dvou let; pokud pravidelně platí, obec jim poskytne byt v běžné zástavě obce).

- Veškeré pronajímané prostory nízkopříjmovým obyvatelům obcí by měly být podloženy smlouvou, příjmy z nájmu by měly být zdaněny. (Současná situace znamená pro obyvatele nejistotu bydlení, žádné garance, vzhledem k chybějícím dokladům o platbách pozbývají nárok na příspěvky na bydlení.) Zodpovědné instituce by měly iniciovat jednání se soukromými vlastníky nemovitostí, aby do 3 měsíců sepsali s nájemníky smlouvy (v případě, že nemají takový dokument podepsaný). Finanční úřad by měl realizovat kontroly soukromých vlastníků nemovitostí.

B) Stav bytů a nemovitostí:

- Majitelé nemovitostí mají ze zákona (Občanský zákoník § 692) povinnost realizovat opravy domu a bytu či proplácet realizované opravy. Obce by jim měly vycházet vstříc a zapojit soukromé vlastníky do systému bytové politiky obce – viz předchozí bod A a doporučení.

C) Pravidla přidělování a obývání bytu:

- Obce by měly mít stanovený poměr bytů z bytového fondu, který bude určen pro nízkopříjmové domácnosti. Tyto byty by měly být součástí běžně obydlené zástavby v různých částech obcí. Obce by měly provést analýzu bytových potřeb obyvatel obcí a prognózu socio-demografického vývoje obcí, na základě které budou vytvářet lokální bytovou politiku.

- Nízkopříjmovým domácnostem by mělo být nabízeno tzv. sociální bydlení v obci, které předpokládá součinnost bytových služeb a sociálních služeb (dle zákona č. 108/2006 Sb.). Součinnost bytových a sociálních služeb v tomto případě znamená, že poskytovatelé sociálních služeb v případě, že obce nízkopříjmové domácnosti přidělí byt, této domácnosti poskytují kvalifikované a komplexní sociální služby podle individuálních potřeb dané domácnosti (funguje v ČR již na úrovni domů na půl cesty, azylových domů apod.; model sociálního bydlení funguje v Evropě – Německo, Švédsko, Holandsko apod. viz Busch-Geertsema 2011, FEANTSA 2007).

→ PŘÍKLAD – Modely takového bydlení již existují ve formě azylových domů, domů na půl cesty v Karlovarském kraji. Tyto modely bydlení zajišťují obyvatelům jistý standard bydlení spolu s návaznými sociálními službami (sociální poradenství, dluhové poradenství atd.), např. Útočiště o. s. Dále to jsou azylové domy. Záměr sociálního typu bydlení mají obce Žlutice, Hlinky.

- Dluhy žadatele či jeho rodinných příslušníků by neměly být překážkou pro přidělení sociálního bydlení v obci.

→ PŘÍKLAD – Obec Žlutice přijala dluhy nízkopříjmových obyvatel vůči městu jako výzvu a umožnila jim bydlet v obecních bytech s podmínkou, že si dluh tyto obyvatelé zaplatí (dostali práci v místních Technických službách). Obec Rotava realizuje tzv. dluhové prázdniny (za dva roky zaplatí dlužník jistinu a jsou mu prominuty další výdaje – penále a výdaje za vymáhání dluhu). Praha 10 Sedmihorky (byt může získat i osoba s dluhy, která své dluhy hradí).

- Obec by měla využívat nástroje, kterými po dlužnících vymáhá pouze výši dluhu (bez penále) nebo dlužníkovi umožňuje na jistý čas přerušit splátky (v době např. nejistého příjmu) bez dalších postihů.

→ PŘÍKLAD – Obec Jirkov v Ústeckém kraji přistoupila na tzv. amnestii na penále. Tj. v případě, že dlužník složí v jednom roce během jarních měsíců (do jistého data) na obec částku dluhu a deset procent penále, zbylých 90 % penále mu město odpustí. Obec Rotava realizuje tzv. dluhové prázdniny. V případě, že dlužník do dvou let zaplatí jistinu (tj. výši dluhu bez vedlejších nákladů a penále), může

požádat o prominutí dalších poplatků. Tato opatření zvyšují úspěšnost při dobývání dlužných částek.

6. 2. Zaměstnávání

A) Vysoká nezaměstnanost:

- Obce by měly vyjednávat o zajištění lepší dopravní obslužnosti a provázanosti spojení s většími městy.
- Zvýšení počtu pracovních příležitostí v obci v rámci pobídek pro podnikatele. Např. lze nabídnout podnikatelům prostory pro jejich podnikání (nabídka nižšího pronájmu budov, zřizování podnikatelských inkubátorů či hubů pro OSVČ apod.) s podmínkou, že podnikatelé zaměstnají min. 10 % z řad obyvatel obce.

→ PŘÍKLAD – Obec Abertamy přilákala malou dílnu montoven součástek, nabídla firmě prostory pro montování. V dílně jsou na zkoušku zaměstnáni místní obyvatelé.

B) Programy zaměstnávání:

- Obce a Karlovarský kraj by měly ve veřejných zakázkách využívat sociální podmínky dle §44 zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, v platném znění. Vybraná firma na realizaci zakázky zaměstná aspoň 10 % z řad dlouhodobě nezaměstnaných občanů obce.

→ PŘÍKLAD – Město Most v Ústeckém kraji úspěšně realizuje sociální podmínku ve veřejných zakázkách na revitalizaci sídliště Chanov (10 % zaměstnanců realizujících zakázku je z řad dlouhodobě nezaměstnaných občanů města).

- Obce by měly podporovat vznik a samy zakládat tzv. sociální podniky³⁰ a vytvářet tak pracovní příležitosti pro nezaměstnané občany obce.

³⁰ Viz pozn. č. 4.

→ PŘÍKLAD – Obec Jirkov založila sociální firmu ONZA a. s., od které objednává služby. Firma zaměstnává min. 16 lidí původně nezaměstnaných (Romů), realizuje převážně úpravu zeleně a správu parkovacích míst. Firma dostala dotaci MPSV na sociální podnikání. V Ústeckém kraji vzniklo několik dalších sociálních podniků (Revipro spol. s r. o., Tabuck-Pack s.r.o. atd.), ve Středočeském kraji podniky o. s. Náruč v Řevnicích (sociálně-komunitní centrum), o. s. Mlsná Kavka (restaurační zařízení), v Bruntále proslulá třídirna elektroodpadu Liga Bruntál.

- Obce by měly vytvářet možnosti pro tzv. prostupné zaměstnávání (viz pozn. č. 4) a ve spolupráci s úřadem práce navýšit místa VPP na úkor motivačních kurzů. Počet VPP v dané obci by měl dosáhnout 10 % z počtu dlouhodobě nezaměstnaných občanů obce. Dále mohou jednotlivé subjekty žádat o tzv. společensky účelná pracovní místa (viz pozn. č. 4) pro ty zaměstnance, kteří již absolvovali VPP, a tyto zaměstnance později přijmout na zaměstnanecký poměr.
- Obce by měly poskytovat podporu či vytvářet podmínky pro podporu občanům obce – i z řad zaměstnaných občanů. Řešením může být, že se sousedící obce spolu dohodnou a zaplatí pracovníka poskytujícího dluhové poradenství. Celkové roční náklady na pracovníka dluhové poradny činí přibližně 400 tisíc korun.

→ PŘÍKLAD – Obec Vřesová poskytuje občanům města dluhové poradenství, které obec hradí z vlastních prostředků. Obec Sokolov realizuje dluhové poradenství z grantových prostředků.

- Systém zaměstnávání by měl poskytovat lidem příležitost ke zlepšení životní a ekonomické situace občanů, poskytovat vizi do budoucna.
- Zaměstnavatelé by měli poskytovat lidem vyšší než minimální mzdu³¹ a zároveň by jim měli poskytnout základní jistoty – např. smlouvy. Pravidla přidělování pracovních smluv a pracovních podmínek by měla být veřejně dostupná všem potenciálním zájemcům o zaměstnání. Zaměstnanci by měli mít možnost se dále vzdělávat.

³¹ Minimální mzda je nejnižší možná výše odměny za práci v pracovněprávním vztahu (Zákoník práce, zákon č. 262/2006, ve znění pozdějších předpisů). Od ledna 2013 je výše minimální mzdy stanovena na částku cca 50 Kč/hod.

6. 3. Dluhy

A) Dluhové poradenství:

- Obce by měly poskytovat dluhové poradenství, případně zajistit chod dluhové poradny pracovníkem neziskové organizace. Viz předchozí doporučení o spojení obcí a finanční výpomoci obcí při platbě dluhového poradce (na straně 65).

B) Podmínky pro oddlužení obyvatel:

- Obce by měly vytvářet podmínky, které zadluženým občanům umožní přístup k obecnímu bydlení a k zaměstnání (a tedy i k možnosti využít nástroje oddlužení). Viz doporučení ke kapitole bydlení a zaměstnání (na straně 61 – 65).

6. 4. Samospráva obcí a komunikace s veřejností

A) Komunikace samosprávy směrem k občanům obcí:

- Obce by měly dlouhodobě plánovat kroky realizované směrem k nízkopříjmovým občanům obce (Romům i neromům) tak, aby vytvářely varianty podpůrných nástrojů a opatření a nepřistupovaly k rychlým a populistickým krokům.

→ PŘÍKLAD – Obec Sokolov přistoupila na spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování a v rámci této spolupráci realizuje a plánuje nástroje podporující nízkopříjmové občany na různých úrovních politik obce (bydlení, práce s mládeží apod.).

- Obce by měly citlivě vysvětlovat občanům své kroky a být transparentní radnicí.
→ PŘÍKLAD – Obec Jirkov při zakládání firmy ONZA a. s. zvolila strategii prezentace záměru v médiích. Starosta obce se vyjádřil, že obec upřednostnila „práci lidí nad mechanizací“ a „vytvořila tak další pracovní místa“ pro nezaměstnané. Pracovníci obce Nový Bydžov dementovali předsudky místních obyvatel vůči Romům a opakovaně informovali o reálné situaci rodin a příjmech z tzv. sociálních dávek. Naopak negativní je příklad Šluknovska, kde starostové obcí eskalovali situaci napětí mezi romskými a neromskými obyvateli regionu tím, že poukazovali na

„kriminalitu romských obyvatel žijících v regionu“ (kterou starostové uměle navyšovali), na „nekontrolovatelnou migraci Romů a nepřízpůsobivých“ do obcí a na „zhoršenou bezpečnostní situaci v regionu“.

- Obce by měly podporovat komunitní programy podporující dobré sousedské klima mezi občany obce.

→ PŘÍKLAD – V obci Cheb realizují neziskové organizace ve spolupráci s městským úřadem projekt tzv. Chebské dvorky. Projekt spočívá v otevření dvorků v obci a realizaci kulturních a sociálních aktivit pro návštěvníky těchto dvorků. Obec Sokolov ve spolupráci s místními Romy realizuje v ulicích města festival Žijeme spolu. V Řevnicích u Prahy realizují kavárnu Modrý domeček a komunitní aktivity (karneval, vánoční zpěv, pečení koláčů apod.) s obyvateli obce.

B) Vzájemná komunikace samospráv:

- Obce by měly spolupracovat a případně se i finančně spojit na realizaci dílčích nástrojů a opatření zaměřených na pomoc nízkopříjmovým občanům.

→ PŘÍKLAD – Region karlovarský venkov je svazek několika obcí – Bor, Hájek, Lesov, Otovice, Podlesí, Nejda, Nová Víska, Sadov, Stráň – které se spojily za účelem spolufinancování základní školy. Obec Žlutice přizvala na Lokální partnerství s Agenturou pro sociální začleňování i starosty okolních obcí z regionu Žluticka s cílem společně stanovovat nástroje řešení situace v regionu.

C) Úpravy veřejného prostoru:

- Obce by měly směřovat občany k tomu, aby si vytvářeli vztah k místu svého bydliště. Měly by plánovat rozvoj infrastruktury a úpravu veřejného prostoru ve všech částech obcí tak, aby byla dětská hřiště a úprava zeleně i v oblastech, kde žijí tzv. sociálně vyloučení občané.

→ PŘÍKLAD – V obci Dobrá Voda realizuje nezisková organizace Český Západ komunitní aktivity s místními romskými občany. Romové se podíleli na opravě domu, ve kterém žijí, podílejí se na úpravě veřejných prostranství v obci.

6. 5. Vzdělávání, práce s mládeží

A) Oblast primární prevence:

- Zodpovědné instituce se mohou pokusit získat finanční prostředky na programy sociální prevence zaměřené na mládež – zejména na výstavbu a chod nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, streetwork – jak z lokálních zdrojů (obce) tak z globálních zdrojů (ESF).
- Kraj by se měl pokusit získat finanční prostředky na programy sociální prevence zaměřené na rodiny s dětmi – zejména na podporu sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi.

B) Oblast vzdělávání:

- Obce by měly podporovat rozvoj prostor a veřejných ploch pro děti a mladistvé – např. komunitní centra, sportovní hřiště atd. na bázi nízkoprahového přístupu, tj. zdarma pro všechny.
 - PŘÍKLAD – Obec Teplá spolupracuje s Agenturou pro sociální začleňování a v rámci spolupráce vytvořila projekt na vybudování centra sociální prevence (NZDM, SAS, poradenské služby). Obec Sokolov plánuje vytvořit nízkoprahové centrum.
- Obce by měly spolupracovat se základními školami a finančně podpořit nejen technický chod školy, ale také některá inkluzivní opatření školy.
 - PŘÍKLAD – Obce Regionu Karlovarský venkov se finančně spojily a podporují základní školu Regionu Karlovarský venkov. Škola je jednou z nejlepších v kraji, co se týče inkluzivního vzdělávání³². Obec Lomnice finančně podporuje inkluzivní opatření školy (psycholog, speciální pedagog, platy učitelů atd.) nad rámec běžných nákladů na chod školní budovy. Škola je mezi předními pro-inkluzivně

³² Pod inkluzivním vzděláváním se rozumí individuální rozvoj všech žáků s ohledem na jejich individuální potřeby a dovednosti. Žáci jsou vzděláváni v různorodém kolektivu, kde jsou vedle sebe vzdělávány děti zdravotně postižené, nadané, děti cizinců, děti jiného etnika či většinové společnosti.

nastavenými školami v regionu. Dále ZŠ Marie-Curie Skłodowské v Jáchymově je inkluzivní, v Plzeňském kraji je to ZŠ Poběžovice (zde integrují i žáky s LMP).

- Kraj by měl iniciovat provázanost místních vzdělávacích institucí a podniků. Obce by měly lokálně síťovat základní školy, střední školy a učiliště s místními podniky.

→ PŘÍKLAD – ZŠ Regionu Karlovarský venkov realizuje každoročně pro žáky tzv. malou maturitu. Na tuto závěrečnou zkoušku si musí žáci připravit prezentaci o tom, na jakou školu půjdou dál, proč si školu vybrali a jaké mají pro studium této školy předpoklady. Dále jsou vedeni k tomu, aby zhodnotili současnou síť zaměstnavatelů v oboru, který si vybrali pro své studium, a zhodnotili své budoucí šance na trhu práce. Dále jsou to ZŠ v Praze (Londýnská), ZŠ Dubí v Ústeckém kraji, ZŠ Poběžovice apod.

6. 6. Další klíčové problémy

- Měly by se více finančně podporovat programy primární prevence s cíli omezit šíření drog, snížit počet jejich uživatelů a omezit prostituci (např. K-centra, azylové domy, terénní služby, NZDM, kroužky přístupné bez poplatku, komunitní aktivity apod.).

→ PŘÍKLAD – Do plánování prevence kriminality v Karlovarském kraji jsou zapojeny neziskové organizace, které se lidmi na návykových látkách zabývají, měli by se více angažovat zástupci obcí (např. Ostrov a Aš), které se s problematikou potýkají. Kraj realizuje dotační titul na prevenci kriminality v obcích, na sociální práci v SVL a Fond na služby v programu II. na sociálně vyloučené romské komunity. V roce 2012 bylo poskytnuto celkem 254 300,- Kč (o.s. Český Západ a o. s. Khamoro). O. s. Khamoro Chodov realizuje komunitní aktivity pro děti a mládež, ZŠ v Leicesteru ve Velké Británii podporuje romské žáky v divadle, tanci a dovoluje jim tak na začátku procesu vzdělávání zažít ve škole úspěch. Skrze komunitní aktivity učitelé s žáky lépe navazují vztah vzájemné důvěry a respektu. Žáci mají ve výsledku lepší výsledky ve vzdělávání, než měli na běžných či praktických školách v České republice (Equality 2011).

- Podpoření vzniku a chodu nových sociálních služeb a komunitních aktivit zaměřených na drogovou prevenci a prevenci rizikového chování – hlavně sociální služby streetwork³³ – se ukázalo ve výzkumu jako klíčové (zejména v obcích jako je Ostrov, Aš, Karlovy Vary apod.).

→ PŘÍKLAD – V Litvínově – Janově funguje nezávislé komunitní sdružení Alerta, které realizuje sociální služby na bázi streetworku. Organizují komunitní akce pro místní obyvatele a působí tak preventivně na místní mladé. Interaktivní divadlo zaměřené na šikanu, kde si žáci sami stanovují limity a normy správného chování a definují šikanu. Zážitekové tematické kurzy České školy Lipnice, organizace Tereza apod.
- Obce mohou využít možnosti omezit hazardní hry obecní vyhláškou bez ohledu na příjmy, které obcím plynou ze strany provozovatelů heren. Využití této možnosti je jedním z předpokladů zlepšení celkové ekonomické situace obyvatel SVL a klimatu vztahů mezi nízkopříjmovými romskými a neromskými domácnostmi v obci.
- Obce by měly vytvářet platformu pro tzv. case-management (tj. setkávání několika subjektů nad řešeními problémů konkrétního „klienta“ sociálních či jiných služeb). Na setkání case-managementu by byly zvány dotčené instituce (např. nezisková organizace, streetworker, škola, lékař, sociální odbor, poradenské zařízení atd.).
- Obce by měly průběžně monitorovat situaci v obci a situaci lidí žijících v SVL. Analýza potřeb nízkopříjmových obyvatel realizovaná vnějším subjektem se zdá být pro reálné zhodnocení aktuální situace v obci jako nejvýhodnější. Na základě takové analýzy pak mohou obce zodpovědněji ustavit lokální politiky směřované na nízkopříjmové obyvatele. Jednou za 2 až 3 roky mohou obce provést průběžný monitoring situace v SVL a vyhodnocovat účinnost přijatých opatření, která obec zavedla do praxe.

³³ Streetwork spadá pod terénní programy, kdy pracoviště streetworkera je přirozené prostředí „klientů“ služeb jako jsou ulice, parky, kluby, nádraží, herny apod. Úkolem streetworkera je vyhledat rizikové skupiny obyvatel v jejich přirozeném prostředí a nabídnout jim řešení jejich potíží. Tato sociální služba se zaměřuje především na ty „klienty“, kteří sami o pomoc nežádají.

Průzkumu mohou obce hradit ze svých prostředků (rozpočet 50 – 100 tisíc korun dle zadání), případně z prostředků EU apod.

→ PŘÍKLAD – Kraj v současné době zadal zmapování obcí se SVL a získal také data o obcích tzv. ohrožených sociálním vyloučením. V obcích spolupracujících s Agenturou pro sociální začleňování nejdříve probíhá analýza lokálních politik a potřeb obyvatel SVL. Na základě analýzy vznikají Strategické plány lokálního partnerství a projektové žádosti o dotaci na konkrétní opatření.

7. ZÁVĚR

Cílem analýzy bylo zmapovat a popsat současný stav SVL v Karlovarském kraji (strukturální souvislosti), ukázat na proměny, které se v této oblasti odehrály za posledních šest let od roku 2006 do 2012 a navrhnout možná řešení pro práci kraje a obcí s obyvateli SVL. V **Karlovarském kraji jsme oproti původním 13 SVL identifikovali celkem 31 obcí se SVL a dalších 9 obcí s vysokým počtem Romů jako tzv. ohrožené sociálním vyloučením.** Počet SVL se mezi lety 2006 a 2012 **více jak zdvojnásobil.**

Zvýšení počtu SVL přičítáme hlavně **rozprodeji bytového fondu do rukou soukromých vlastníků v 90. letech 20. století a na počátku 21. století. V současné době jen málo obcí vlastní nějaký bytový fond** (většinou vlastní kolem 50 až 100 bytů, které jsou často ve špatném stavu – např. Svatava, Nejdek atd.). Některé obce (Rotava, Nová Ves) vykupují byty zpět do vlastnictví obce. Jiné naopak stále uvažují o prodeji majetku (Horní Slavkov, Svatava atd.) Dále je to **nedostatečně promyšlená lokální politika samospráv, které často nepromýšlejí své kroky v souvislostech přesahujících katastr obce** (výjimkou je obec Žlutice a okolní starostové) či **horizont delší, než je volební období** (výjimkou jsou obce spolupracující s Agenturou pro sociální začleňování – Cheb, Jáchymov, Sokolov, Teplá, Toužim, Žlutice, Nové Sedlo – a obec Rotava, Nová Ves). **Přibližně 50 % soukromých vlastníků nebydlících v obci se o domy a byty nestará** (př. domy v Chebu, Jáchymově), **někteří z nich pronajímají své objekty nízkopříjmovým domácnostem bez jakékoliv sepsané smlouvy** (př. Horní Slavkov, Jáchymov). Tím porušují zákon (vyhýbají se dani

z příjmů) a nájemce staví do nepříjemné situace. Domácnosti nemají doklad o zaplacení nájmu, nemohou si nárokovat příplatky na bydlení od úřadu práce, nájem hradí z příjmů, které jsou původně určeny na živobytí. Jinými slovy někteří soukromí vlastníci bytů tímto obyvatelé domácností udržují v zoufalé ekonomické situaci. **Jen 10 identifikovaných SVL a ohrožených SVL** (v obcích Aš, Nové Sedlo, Bukovany, Habartov, Vintířov, Vřesová, Cheb, Kraslice, Rotava) **je plně vybaveno** (plynem, elektřinou či ústředním topením), s ostatních SVL lidé většinou topí na tuhá paliva. **Výše nájmu se u soukromých vlastníků nemovitostí pohybuje mezi 5 000 až 6 000 Kč,-. Nájem v obecních bytech jsou minimálně o polovinu levnější.** V průběhu výzkumu jsme ale narazili na velmi vysoké nájem zejména na ubytovnách (např. v Ostrově 8 000 Kč,-; v Horním Slavkově na bývalé ubytovně platili lidé až 14 000 Kč,-). Návrhy na řešení v oblasti bytové politiky viz kap. 6. 1.

Pokud se přístup obcí nezmění a obce nezačnou plánovat své kroky a zavádět nástroje řešení (v oblasti bytové politiky – sociální a prostupné bydlení; zaměstnanostní politiky – využití podmínky ve veřejných zakázkách dle § 44 zákona č. 137/2006 Sb. o veřejných zakázkách v platném znění, podporovaného zaměstnávání, podpora a rozvoj prostupného zaměstnávání, sociálních podniků; v oblasti výstavby nízkoprahových klubů pro děti a mládež atd.)³⁴, **kteří pomohou obyvatelům SVL dostat se z jejich svízelné sociální a ekonomické situace, počet SVL v Karlovarském kraji se výrazně zvýší** a situace obyvatel kraje se zhorší. Návrhy řešení v oblasti práce samosprávy obcí viz kap. 6. 4.

V roce 2006 žilo v SVL odhadem 3 000 až 4 000 osob (převážně Romů), v roce 2012 to bylo již 7 000 osob (z nich 30 % neromů). V roce 2018 by mohlo v SVL žít až 10 000 osob. Navíc se obyvatelé SVL přesunuli za bydlením na vesnice a malé obce. Tyto obce disponují omezenými rozpočty, a tak musí hledat jiné zdroje financování na nástroje řešení sociální a ekonomické situace obyvatel SVL, které nevyužívali představitelé velkých obcí.

V kraji je vysoká míra nezaměstnanosti – v malých obcích je až 20 % nezaměstnaných obyvatel. V obci Vřesová byla v roce 2012 až 46 % nezaměstnanost. Lidé se dlouhodobě mohou dostat do potíží s platbou nájemného a tedy do problémů s bydlením. **Úřady práce omezují výdaje na nástroje aktivní politiky zaměstnanosti – např. o 60 % snížily**

³⁴ Viz v textu Příloha A.

podporu VPP mezi lety 2011 a 2012, přičemž ani v roce 2011 nestačila místa na VPP pro 10 % z řad dlouhodobě nezaměstnaných občanů. **Situace soužití nízkopříjmových romských a neromských domácností by se tak mohla do roku 2018 vyhrotit až do otevřeného konfliktu, jako tomu bylo např. na Šluknovsku.** Návrhy řešení v oblasti zaměstnanostní politiky viz kap. 6. 2.

Většina obcí nerealizuje žádné zvláštní politiky směrem k nízkopříjmovým obyvatelům obcí. Obce by si měly především nechat zpracovat kvalitativní analýzu současné situace nízkopříjmových domácností a možnosti řešení jejich situace v obci (či regionu). Dále na základě této analýzy plánovat další kroky obce i s ohledem na socio-demografickou prognózu vývoje nízkopříjmových obyvatel obce. Jen minimum obcí (výjimku tvoří obce Sokolov a Vřesová) realizuje dluhové poradenství, ačkoliv se tato problematika na jejich území vyskytuje. Službu dluhové poradny poskytují převážně NNO působící v oblasti sociálních služeb, které do obcí dojíždějí, a jejich činnost je financována prostřednictvím Individuálního projektu Podpora sociálního začleňování příslušníků sociálně vyloučených lokalit Karlovarského kraje (financováno z ESF — OP LZZ, prioritní osa 4.3 sociální integrace a rovné příležitosti). V obcích Dolní Rychnov, Svatava zatím nepůsobí žádná NNO z oblasti sociálních služeb.

I přes výše uvedené informace jsme zaznamenali zájem obcí o problematiku lidí žijících v SVL. Obce Cheb, Sokolov, Jáchymov, Teplá a Toužim spolupracují s Agenturou, 3 další obce (Žlutice, Nové Sedlo, Kraslice) spolupráci zahájí v roce 2013. Obce, které dříve preferovaly vůči nízkopříjmovým rodinám represivní opatření, od těchto ustupují a **začínají plánovat dlouhodobou a více zodpovědnou obecní politiku vůči občanům obce** (zejména bytovou a zaměstnanostní politiku obce – např. Rotava). Některé obce **realizují projekty** zaměstnávání romských občanů (Sokolov, Rotava, Žlutice), prevence kriminality (Sokolov, Rotava), odkupují zpět byty do bytového fondu pro sociální bydlení (Rotava, Nová Ves), aby jimi mohly disponovat pro sociální bydlení apod. Jestliže v roce 2006 mohly být za nejhorší lokality považovány obce Habartov, Chodov, Oloví, v roce 2012 již Habartov nepovažujeme za obec se SVL (obec demolovala objekty původních SVL a poskytla obyvatelům SVL byty v různých částech obce). Naopak mezi nejvíce postižené lokality v roce 2012 řadíme SVL v obcích Chodov (bytová situace obyvatel SVL se od roku

2006 zhoršila, v obci nerealizují dostupné bydlení), Nejdek (obec nerealizuje a neplánuje kroky směřující k nápravě situace v SVL), Dasnice (obyvatelé SVL nebyli prozatím nakloněni komunikaci se sociálními pracovníky), Svatava (obec dlouhodobě neinvestuje do oprav domu a hrozí demolice objektu, nejsou zde poskytovány sociální služby), některé lokality v Chebu (soukromý vlastník v ulici Wolkerova neinvestuje do domů a hrozí demolice objektů) a Ostrově (obec se potýká s problémem propuštěných vězňů, kteří v obci zůstávají a nemají uplatnění na trhu práce; s problémem rozšířeného užívání drog, prostituce; s větším zastoupením lidí bez domova).

Již 21 základních škol (jde o školy v těchto obcích: Toužim, Lomnice, část obce Mariánské Lázně - Úšovice, Poštovní Karlovy Vary, Rotava, Truhlářská Karlovy Vary, ZŠ Regionu Karlovarský venkov, Horní Slavkov, Horní Blatná, Teplá, Útvina, Valeč, Štědrá, Dolní Žandov, Františkovy Lázně, Lázně Kynžvart, Tři Sekery, Lipová, Drmoul, Oloví, 1. soukromá Karlovy Vary) **se obrátilo o pomoc při řešení záležitostí školního kolektivu na zaměstnance Centra pro podporu inkluzivního vzdělávání.** Byly to z 33 % školy s vyšším počtem romských žáků, působící v blízkosti SVL a z 22 % školy, pro které je hůře dostupná péče ze strany psychologů, speciálních pedagogů, logopeda. Pedagogický sbor většiny oslovených ZŠ není na individuální práci s žáky a na práci s heterogenním třídním kolektivem vyškolen – např. formou **komunitních kruhů s žáky, mentoringu žáků apod.** **Ve 42 % škol chybí kvalitní odborná logopedická péče.** Školy jsou naopak dobře srozuměné s činností asistentů pedagoga a těchto hojně využívají (průměrně 2 asistenty na jednu školu, přičemž ideální je počet 3 asistentů pedagoga na školu). **V současné době 68 % smyslově a tělesně postižených žáků vzdělává na ZŠ v průměrně velkých třídách (tj. 22 žáků ve třídě), jen žáci s lehkým mentálním postižením (LMP) jsou stále vzdělávání na základních školách praktických a speciálních.** ZŠ nejsou zvyklé spolupracovat s různými institucemi, **80 % škol uvedlo, že nespolupracuje s žádnou NNO působící v oblasti sociálních služeb a to ani v případě komunikace školy s rodinou žáků.** Přitom NNO zaměřené na poskytování sociálních služeb mohou pomoci při komunikaci školy s rodinou žáků (nikoliv však s doučováním žáků). Doučování žáků mohou školy řešit formou mentoringu, kdy starší žáci doučují ty mladší. Pedagogové ZŠ si stěžovali, že neumí

pracovat s rodiči žáků tak, jak to umí neziskové organizace pracující v oblasti sociálních služeb. Návrhy na řešení popsané situace viz kap. 6. 5.

Obce by měly více a včas pracovat s dluhem domácností vůči obci a dluh by neměl být překážkou pro přidělení obecního bytu. Naopak v systému sociálního bydlení by obce měly v součinnosti s NNO působící v sociální oblasti pracovat s dlužícími obyvateli bytů tak, aby získaly dlužnou částku, aby také nemusely přistupovat ke krajním řešením (např. vystěhování domácnosti). Příklady dobré praxe v této oblasti jsou i v Karlovarském kraji – např. obec Rotava přistoupila na tzv. dluhové prázdniny, kdy dlužník splatí do dvou let základní dlužnou částku a ostatní náklady spojené s vymáháním částky mu obec odpustí. Dále obec Žlutice cíleně zaměstnala dlužící občany a domluvila se s nimi na splátkovém kalendáři. Obce by si mohly stanovit výši sociálního a běžného nájemného, přičemž to sociální by bylo nižší a určené nízkopříjmovým domácnostem. Příkladem může být radnice Prahy 10, která poskytuje nízkopříjmovým domácnostem sociální byty (malometrážní a nízkonákladové byty) – umožňuje lidem první 3 měsíce neplatit nájem. Poté co nájemník platí po 2 roky nájem, radnice tomuto nájemníkovi nabídne standardní byt.

V oblasti sociálních služeb je třeba posílit zejména programy sociální prevence zaměřené na mládež (ve formě podpory nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, streetwork) a programy sociální prevence zaměřené **na práci s rodinou** (zejména sociálně aktivizační služby). V současné době nejsou v kraji dostatečně rozšířeny. Přitom potřebnost sociálních služeb v oblasti prevence je i z ekonomického hlediska klíčová (viz dále).

Ve všech obcích se SVL jsou podle respondentů **rozšířené tzv. lehké drogy** a v obcích nad 3 000 obyvatel experimentují mladiství ve věku 14 — 26 let s tzv. tvrdými drogami (pervitinem). **Investice do programů prevence se přitom až desetinásobně ekonomicky vyplatí.** Výzkumný tým Jana Klusáčka, který srovnával výdaje z rozpočtů na aktivity pro mládež (Klusáček a kol. 2012), se **osmiletá investice do návštěvnosti nízkoprahového centra pro děti a mládež (dále jen NZDM) zcela vrátí po 4 až 8 měsících práce mladého člověka v zaměstnání se mzdou na úrovni 60 % průměrné mzdy**, kterou mladistvý získal díky tomu, že navštěvoval NZDM. Navíc pobyt v nápravných zařízeních je oproti preventivním programům velmi nákladný – **náklady na 8 let navštěvování NZDM se**

rovnají nákladům na 36 dní pobytu v dětském diagnostickém ústavu; místo financování tříletého pobytu jednoho mladistvého v ústavní péči by bylo možné financovat navštěvování NZDM po dobu 6 let pro 32 dětí a mladých lidí zahrnující individuální práci s každým z nich v rozsahu přibližně 75 – 100 hodin (viz Klusáček a kol. 2012).

Vzhledem k tomu, že **současná situace v Karlovarském kraji je z hlediska bytové politiky a migrace chudých obyvatel³⁵ za levnějším bydlením velmi nestabilní, nelze ani tyto SVL považovat za stabilní a neměnné.** Doufejme, že tato analýza přispěje ke snaze některých obcí vzájemně spolupracovat a v součinnosti s krajem vytvářet politiky, které zamezí dalšímu propadu nízkopříjmových občanů obcí. Jako konkrétní příležitost lze považovat například spojení obcí při financování pracovníků poskytujících sociální a poradenské služby. Oněch cca 400 000 korun ročně investovaných do jednoho takového odborníka totiž generuje nejen sociální ale také ekonomické benefity (např. návratnost dluhů vůči obcím). Zkrátka předcházení sociálnímu vyloučení se vyplatí.

8. LITERATURA

Agentura pro sociální začleňování (2012): *Příručka pro obce*. (<http://www.socialni-zaclenovani.cz/prirucka>).

Anon (2012): *karta tematického okruhu: boj s chudobou, sociální začleňování a zdraví*. Osnova rozpracování karet z pohledu územní a regionální dimenze. Podklad pro MMR pro tvorbu Operačních programů.

Bourdieu, Pierre (1998): *Teorie jednání*. Praha: Karolinum.

Busch-Geertsema (2011): *Housing first: A promising way to end homelessness*. Sandefjord.

³⁵ Karlovarský kraj je po Ústeckém kraji nejvíce chudobou strukturálně postiženým krajem (Anon, 2012). Pro účely tohoto textu užíváte hranice chudoby stanovené na výši příjmu necelých 10 000 Kč, kterou používá Český statistický úřad.

ČSÚ (2012): *Sčítání lidí, domů a bytů*. (přístupné na risy.cz)

ČSÚ (2012): Vývoj průměrných měsíčních mezd ve 2. čtvrtletí 2012.

Dvořáková, Tereza (2012): *Analýza fungování existujících „sociálních ubytoven“ v Jirkově a návrhy řešení bytových potřeb nízkopříjmových skupin obyvatel s využitím těchto zařízení jako součásti systému sociálního bydlení*. Výzkumná zpráva pro Úřad vlády ČR, Odbor pro sociální začleňování.

Dvořáková, Tereza a kol. (2012): *Analýza současného stavu vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v Karlovarském kraji*. Výzkumná zpráva pro krajskou skupinu, podpořila Nadace Open Society Fund Praha a Open Society Foundations.

Equality (2011): *From segregation to inclusion: Roma pupils in the United Kingdom, a pilot research project*. (<http://bit.ly/12ilM3A>).

FEANTSA (2005): *Defining social housing as a service of general interest*.

FEANTSA (2007): *Social housing challenged by increasing housing exclusion. Governments need to urgently improve the context in which housing providers operate*. Policy statement, September

Insolvenční zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení.

Keller, Jan (2011): *Nová sociální rizika a proč se jim nevyhneme*. SLON, Praha, 197 str.

Klusáček, Jan / Marie Klusáčková / Aneta Jeráčková (2012): *Srovnávací analýza práce s mládeží a mladými dospělými v Karlovarském a Ústeckém kraji a v Sasku*. Výzkum financovala organizace Člověk v tísni, o. p. s.

KÚ (2012): *Bezpečnostní analýza* (analýza kriminality, socio-demografická analýza a institucionální analýza).

KÚ (2012): *Příloha 004, vyloučené lokality*. (část projektu)

MěÚ Teplá (2012): *Analýza sociálně vyloučených lokalit a potřeb sociálně vyloučených obyvatel v Teplé s ohledem na možnosti realizace služeb sociální prevence*. Toužim, 27 str.

MěÚ Toužim (2011): *Analýza sociálně vyloučených lokalit a potřeb sociálně vyloučených obyvatel v Toužimi s ohledem na možnosti realizace služeb sociální prevence*. Toužim, 18 str.

Občanský zákoník.

Radimecký, Josef (2008): *Analýza stavu drogové scény Karlovarského kraje: závěrečná zpráva*. Pro Krajský úřad, odbor sociálních věcí.

Ripka, Štěpán (2012): *Analýza fungování existujících „sociálních ubytoven“ a návrhy řešení bytových potřeb nízkopříjmových skupin obyvatel s využitím těchto zařízení jako součásti systému sociálního bydlení. Lokalita Bílina*. Výzkumná zpráva pro Úřad vlády ČR, Odbor pro sociální začleňování.

Romea.cz 3. 4. 2013: tisková zpráva *Czech experts disagree with residential hotels as social housing*. (<http://bit.ly/16o7n4M>)

Sokolová, Věra (2008): *Cultural politics of ethnicity. Discourses on Roma in Communist Czechoslovakia*. Ibidem-Verlag.

Strategie boje proti sociálnímu vyloučení schválené vládou ČR dne 21. 9. 2011 na období let 2011 — 2015.

TD kontext (2012): Systematizované tabulky a záznamy z terénních šetření.

ÚP (2012): Podklady získané pro účely výzkumu Analýza lokalit. ÚP Karlovy Vary.

www.mpsv.cz/cz/9

www.unie—pz.cz

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, v platném znění.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Zákoník práce, zákon č. 262/2006, ve znění pozdějších předpisů.

1. PŘÍLOHA A: Návrh opatření na zajištění potřebné sítě sociálních služeb pro sociálně vyloučené a romské obyvatele sociálně vyloučených lokalit v Karlovarském kraji – doporučení pro střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v letech 2014 – 2017.

Z informací získaných z analýzy byly formulovány priority a formulována (navržena) opatření na zajištění dostupné potřebné sítě služeb pro osoby žijící v SVL v KK. Tato opatření jsou klíčová pro nastavení dostupné sítě sociálních služeb pro osoby žijící v SVL v KK a pro zajištění jejího financování. Tato opatření budou proto projednána při tvorbě Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Karlovarském kraji pro období let 2014 – 2017.

Priority:

- 1) zaměstnávání — uplatnění obyvatel SVL na legálním trhu práce
- 2) bydlení - zajištění odpovídajícího bydlení pro obyvatele v SVL (standardní byty)
- 3) rodiny s dětmi a mladiství — podpora programů a služeb prevence cílené na rodiny s dětmi a mladistvé žijící v SVL

Opatření:

Opatření č. 1:	Podpora rozvoje preventivních služeb zaměřených na rozvoj a prohlubování dovedností a zvyšování uplatnitelnosti na trhu práce dlouhodobě nezaměstnaných osob žijících v SVL
Odůvodnění	služby orientované na rozvoj dovedností směřujících k samostatnosti dlouhodobě nezaměstnaných osob na legálním trhu práce jsou předpokladem úspěšné integrace stejně, jako je cílená tvorba pracovních míst pro dlouhodobě nezaměstnané osoby žijící v SVL.
Opatření č. 2:	Cílená informační kampaň zaměřená na zaměstnanecké subjekty v Karlovarském kraji a obce v oblasti zaměstnávání obyvatel SVL a dlouhodobě nezaměstnaných osob

Odůvodnění	Zaměstnavatelé nejsou dostatečně informováni o souvislostech a potřebě zaměstnávání dlouhodobě nezaměstnaných osob žijících v SVL. Obce nejsou dostatečně informovány o možnostech zaměstnávání dlouhodobě nezaměstnaných a možnosti využívat sociální podmínky ve veřejných zakázkách dle ustanovení § 44 odst. 10 zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách. Postoj majoritní společnosti je zkreslen předsudky o lidech žijících v SVL a příčinách jejich sociální a ekonomické situace.
Opatření č. 3:	Podpora projektů založených na principech „sociální ekonomiky“
Odůvodnění	Sociální podniky jsou alternativou pro řešení současné nedostatečné nabídky pracovního uplatnění pro dlouhodobě nezaměstnané občany žijící v SVL. Zároveň sociální podniky podporují rozvoj sociálních a komunitních aktivit v lokalitě svého působení. Důsledkem podpory sociálních podniků je pokles nároků na veřejné rozpočty, zlepšení ekonomické situace obyvatel SVL a jejich vzestupná mobilita.
Opatření č. 4:	Mapování potřeb sociálních služeb v Karlovarském kraji pro osoby žijící v SVL s ohledem na zavádění prostupného „sociálního bydlení“
Odůvodnění	Systém sociálního bydlení je vedle zaměstnanostní politiky klíčovým nástrojem pro sociální mobilitu obyvatel SVL, zlepšení jejich socio-ekonomické situace a pro zajištění jejich základních potřeb. Sociální bydlení předpokládá komplexní, individuální podporu ze strany poskytovatelů sociálních služeb za podmínky, že „klienti“ služeb získají bydlení ve standardních bytech. Za správného fungování systému dojde ke snížení počtu SVL v kraji. Mapování potřeb sociálních služeb s ohledem na zavádění prostupného sociálního bydlení je předpokladem pro cílenou a včasnou intervenci. Intervence by měla vést k doporučením odpovídající formy podpory sociální službou tak, aby byly zachovány a rozvíjeny dovednosti „klientů“ a aby se předešlo bezdomovectví.
Opatření č. 5:	Prohloubení kvality procesů tvorby plánů rozvoje služeb na úrovni obcí s ohledem na zavádění prostupného „sociálního bydlení“
Odůvodnění	Obce v současné době nemají vizi bytové politiky. Rozvoj služeb zaměřených na sociální bydlení nelze realizovat bez adekvátní podpory plánování sociálního bydlení v obcích. Procesy plánování by se měly opírat o kvalitně zpracované analýzy bytových potřeb nízkopříjmových občanů obce a obyvatel SVL.
Opatření č. 6:	Podpora rozvoje služeb sociální prevence a odborného

	sociálního poradenství pro osoby žijící v SVL
Odůvodnění	Ztráta bydlení či ekonomická situace lidí jsou hlavními okolnostmi, za kterých se lidé stěhují do SVL, tomuto jevu je třeba předcházet za pomoci sociálních služeb- služeb sociální prevence a odborného sociálního poradenství
Opatření č. 7:	Cílená depistáž, zjištění aktuálních potřeb rodin s dětmi a mladistvých žijících v SVL — případové studie;
Odůvodnění	Nejvíce rizikovou skupinou obyvatel SVL jsou děti a mladiství a dále rodiny s dětmi. Na tyto dvě skupiny obyvatel SVL by měly být zaměřeny případové studie, které umožní mapovat potřeby podpory sociální službou a tedy i plánovat včasnou a lokálně vhodnou intervenci.
Opatření č. 8:	Iniciace multioborové spolupráce při řešení nepříznivé sociální situace rodin s dětmi a mladistvých žijících v SVL v Karlovarském kraji — case-management
Odůvodnění	Spolupráce sociálních pracovníků, poskytovatelů sociálních služeb, zástupců dalších komunitních služeb (školy, lékař, psycholog atd.) a obcí, dle konkrétních potřeb, umožní navrhnout odpovídající formu podpory. V praxi se osvědčil case-management jako předpoklad úspěšné prevence rizik prohlubování sociálního vyloučení.
Opatření č. 9:	Podpora programů sociální prevence zaměřené na rodiny s dětmi a mladistvé žijící v SVL v Karlovarském kraji, zavedení sociálních služeb na podporu dětí a rodiny (zejména streetwork, case-management, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, sociálně-aktivizační služby; jiné terénní a „komunitní“ preventivní programy).
Odůvodnění	Již ze současné analýzy jednoznačně vyplývá potřebnost programů zaměřených na mladistvé a rodiny s dětmi – zejména podpora nízkoprahových zařízení pro děti a mládež a jiných sociálních a komunitních programů. Ze zahraniční zkušenosti vyplývá, že se investice do preventivních programů mnohonásobně ekonomicky vyplácí.

PŘÍLOHA B: OBCE SE SVL (2012)

Albeřice	poč. obyvatel	cca 70 (údaj je jen za celkové území Hradiště)
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	40
	nezaměstnanost	15%
	nezam. obyvatel SVL	100%
	popis SVL	Tři činžovní domy o dvou vchodech v osadě Hradiště-Albeřice obývá přibližně 70 obyvatel, 40 z nich jsou Romové. V každém z třípatrových domů se dvěma vchody je situováno 10 bytů. Z celkových 30 bytů jich bylo v prosinci 2012 pět volných. Jedná se o byty s klasifikací byt 1. kategorie. Byty 3+1 a 2+1 jsou vybaveny sociálním zařízením. Domy jsou vytápěny centrálně z místní kotelny. Obyvatelé zmiňovali dražší pitnou vodu (70 Kč/m ³), a časté nedoplatky (v řádech desítek Kč) právě na vodném a stočném. Měsíční nájemné a další poplatky (bez elektřiny) činí 3500 Kč (3+1), respektive 3100 Kč (2+1). Vlastníkem nemovitostí je Česká republika, právo hospodařit s nimi má státní podnik Vojenské lesy a statky ČR, s.p..
	info o obci	Obec nerealizuje žádná opatření ve směru k obyvatelům tzv. SVL. Obec Žlutice chce Albeřice zahrnout do LP.
Aš	nno a církev	ano, o. s. Světlo Kadaň realizuje terénní sociální práci
	specifické info	Potřeba programů zaměstnávání, aktivity pro mladistvé, dluhové poradenství.
	poč. obyvatel	13054
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	60
	nezaměstnanost	7,60%
	nezam. obyvatel SVL	95%
	popis SVL	V Aši se nachází několik míst, jež lze charakterizovat jako SVL. Jedná se o jeden bytový dům, ubytovnu (resp. "hotel") Prago, část jedné ulice, kde se jednak provozuje prostituce, jednak jsou zde herny, ve kterých dochází k distribuci pervitinu. Dále jde o část přilehlé ulice, kde jsou opět herny distribuující pervitin a konopí. Možná desítky osob dle OSVZ, přebývají roztroušeně po celém území obce Aš. V předchozích analýzách byly označeny objekty (ubytovna a bytový dům) v ulici Nádražní a U nádraží. V současné době je ubytovna zavřena z důvodu proběhlého útoku zápalnou lahví na romské obyvatele v létě 2012, a bytový dům v ulici U nádraží je rekonstruován a obýván běžnými neromskými obyvateli. Taktéž další 3 bytové domy na ulici Chebská, označené v Gabalově analýze, jsou aktuálně neobydlené, z toho jeden dům je zrekonstruován za účelem poskytování malometrážních bytů pro nízkopříjmové domácnosti. Podle osob, jež bydlí v ubytovně Prago je denní taxa na osobu 300,- Kč (9 000,-/měs.). V bytovém objektu je nájem za bytovou jednotku cca 7 000,-/měs. V dalších ubytovnách v obci je platba za měsíc a osobu mezi 3 000 - 6 000,- tis./měs. Všechny tyto částky jsou výrazně vyšší než v městském bytě. V městském nájemním bytě je výše nájmu 2+1, 2+kk kolem 2 500 - 3 000,-/měs. Domy jsou v dobrém stavu. Vlastní je soukromé osoby, které většinou bydlí mimo obec.
	info o obci	Obec v roce 2012 požádala o spolupráci Agenturu pro sociální začleňování, svou přihlášku ale stáhla zpět. Obec má zpracovaný komunitní plán zaměřený na práci s mládeží, ve kterém nejsou jasné definované aktivity a jejich plnění. Obec nerealizuje žádné další podpůrné aktivity směrem k obyvatelům SVL (zaměstnávají jen ZTP na obsluhu kamer). V obci je romský poradce na 0,2 úvazek.
	nno a církev	Kotec o. o., Farní Charita Aš, baptistický sbor Aš
	specifické info	potřeba dluhová poradna; občanská poradna, pro velký výskyt uživatelů drog (nitrožilních) popř. malé k-centrum, jež by suplovalo i potřeby osob bez přístřeší (hygiena, praní); aktivity pro mládež (NZDM); zaměstnanost

PŘÍLOHA B: OBCE SE SVL (2012)

Dasnice	poč. obyvatel	332
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	35
	nezaměstnanost	20%
	nezam. obyvatel SVL	99%
	popis SVL	Vyloučený objekt, samostatně stojící panelový dům - 7 bytů (plně obsazený - žije zde 7 rodin). Objekt stojí kilometr od zbytku obce (hned u domu je les, dům je daleko od kohokoliv jiného). Dům je v hrozném stavu - pomalu se rozpadá, nikdo ho neopravuje a opravy nejsou ani zamýšleny do budoucna. Topí se tu tuhými palivy (většinou dřevem z lesa, voda teče studená, elektřina funguje). Majitelem je soukromá osoba nebydlící v obci. Obyvatelé nechtějí komunikovat s nno.
	info o obci	Obec nerealizuje žádná opatření ve směru k obyvatelům tzv. SVL.
	nno a církev	Kotec o. s.
Dobrá Voda	specifické info	Potřeba programů zaměstnávání, dluhové poradenství, drogové problematiky.
	poč. obyvatel	107
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	86
	nezaměstnanost	13,80%
	nezam. obyvatel SVL	40%
	popis SVL	Jde o dvoupatrový panelový dům na kraji obce. Dům je podsklepený a čítá celkem 13 bytů: 1+1 (4x), 2+1(6x), 3+1 (3x). V roce 2006 vznik šestičlenný domovní výbor panelového domu, jehož členové postupně získávali dovednosti potřebné k jeho společné správě. Dům je pravidelně opravován, obyvatelé topí tuhými palivy. Od roku 2005 je ve vlastnictví o. s. Český Západ.
	info o obci	Obec sama nerealizuje žádná opatření směrem k obyvatelům tzv. SVL. Obec je přitom přijata do LP obce Toužim. Programy zaměstnávání, dluhové poradenství, práce s mládeží apod. realizuje nno Český Západ.
Dolní Rychnov	nno a církev	Český Západ o. s.
	specifické info	práce se seniory, práce s lidmi závislými na návykových látkách
	poč. obyvatel	1430
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	60
	nezaměstnanost	20,70%
	nezam. obyvatel SVL	70%
	popis SVL	Jde o dvě ulice v obci - dva domy. V jednom z domů jsou to dva byty, v druhém z domů - panelový dům - je to celkem šest bytů. První tzv. SVL je v centru obce, druhá spíše na periferii. Obě budovy se dlouhodobě neopravují, jsou ve špatném stavu. Vlastníky nemovitostí jsou obyvatelé bytů.
	info o obci	Obec nerealizuje žádná opatření ve směru k obyvatelům tzv. SVL.
	nno a církev	V obci nepůsobí žádná nno ani církev.
	specifické info	Obyvatelé tzv. SVL nechtěli komunikovat. Potřeba dluhového poradenství, terénní sociální práce.

PŘÍLOHA B: OBCE SE SVL (2012)

Horní Slavkov	poč. obyvatel	5623
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	163
	nezaměstnanost	9,70%
	nezam. obyvatel SVL	96%
	popis SVL	V obci se nachází dva domy označované za tzv. SVL. Prvním je třípatrový cihlový dům o čtyřech vchodech a 24 bytech (označený již v roce 2006). Dům je součástí starého města (periferní části), cca 500 m vzdálené o instituci, 1,5 km od centra. Dům je ve velmi špatném stavu, dlouhodobě neopravovaný. Momentálně jsou 2 byty volné. Smlouvu získávají podle platební morálky - pokud mají dluhy /smlouva je na 1 měsíc, pokud dluhy nemají/smlouva na 1 rok. Výše nájmu se odvozuje od počtu přihlášených osob. Například 4 osoby v bytě 2+1 platí nájem se zálohamy na vodu 3100 korun. Dům je ve vlastnictví obce. Druhým domem je blízký třípatrový dům o šesti bytech. Dům vypadá zachovale, realizují se drobné opravy, ale potřeboval by větší rekonstrukci (izolaci od potoka). Nájemné činí šest tisíc korun a nájemníkům majitel prodlužuje smlouvu po třech měsících. Dům je v soukromém vlastnictví osoby, která nebydlí v obci (neposkytuje nájemníkům doklady o zaplacení nájmu a nekomunikuje).
Cheb	info o obci	Obec realizuje tyto nástroje pro práci s obyvateli tzv. SVL - zaměstnává tři romské muže na technických službách, poskytuje tzv. sociální byty matkám samoživitelkám, žádala o spolupráci Agenturu pro SZ (nebyli vybráni), plánují sloučení ZŠ.
	nno a církev	Kotec o. s., světlo Kadaň o. s.
	specifické info	Obec v roce 2001 žádala o spolupráci Agenturu pro sociální začleňování (nebyli vybráni). Potřeba dluhového poradenství, politiky zaměstnanosti (v případě, že město prodá dům v SVL také potřeba sociálního bydlení).
	popis SVL	Jde o několik ulic a míst, které místní instituce a obyvatelé považují za tzv. SVL. Jedním místem je deset panelových domů, z nichž některé slouží jako tzv. sociální bydlení, dále o objekt bývalých kasárna. Tyto dvě obydlená místa v obci jsou v majetku obce. Panelové domy jsou většinou pravidelně opravované, naopak bývalý objekt kasárna je ve špatném stavu a bydlí v něm především osoby bez přístřeší. Dále jde o domy ve čtyřech dalších ulicích, které vlastní soukromí vlastníci, kteří bydlí v obci. Domy nejsou dlouhodobě opravované, jen jeden soukromí vlastník dům rekonstruuje. Další dva až tři domy vlastní realitní kancelář. Domy jsou v dobrém stavu, opravované a s veškerým sociálním zařízením a vybavením. Nájem se pohybuje kolem tří tisíc v městských bytech, u soukromých vlastníků se pohybuje v rozmezí šesti až deseti tisíce korun.
Cheb	poč. obyvatel	33067
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	2700
	nezaměstnanost	9,80%
	nezam. obyvatel SVL	90%
	popis SVL	Jde o několik ulic a míst, které místní instituce a obyvatelé považují za tzv. SVL. Jedním místem je deset panelových domů, z nichž některé slouží jako tzv. sociální bydlení, dále o objekt bývalých kasárna. Tyto dvě obydlená místa v obci jsou v majetku obce. Panelové domy jsou většinou pravidelně opravované, naopak bývalý objekt kasárna je ve špatném stavu a bydlí v něm především osoby bez přístřeší. Dále jde o domy ve čtyřech dalších ulicích, které vlastní soukromí vlastníci, kteří bydlí v obci. Domy nejsou dlouhodobě opravované, jen jeden soukromí vlastník dům rekonstruuje. Další dva až tři domy vlastní realitní kancelář. Domy jsou v dobrém stavu, opravované a s veškerým sociálním zařízením a vybavením. Nájem se pohybuje kolem tří tisíc v městských bytech, u soukromých vlastníků se pohybuje v rozmezí šesti až deseti tisíce korun.
Cheb	info o obci	Obec spolupracuje s Agenturou pro sociální začleňování, realizuje sociální a dostupné bydlení.
	nno a církev	Diecézní Charita Plzeň, Útočiště o.p.s., Kotec o. s., Lacco Jile, bzf o.p.s., Májka, Joker o.s, Mravenec spol. s r.o., Sdružení Rada romských organizací, Sdružení křesťanských Sintů a Romů, Správa zdravotních a sociálních služeb Cheb p.o., Farní Charita Cheb
	specifické info	potřeba cílené sociální rehabilitace, podporované zaměstnávání a sociální bydlení
	popis SVL	Jde o několik ulic a míst, které místní instituce a obyvatelé považují za tzv. SVL. Jedním místem je deset panelových domů, z nichž některé slouží jako tzv. sociální bydlení, dále o objekt bývalých kasárna. Tyto dvě obydlená místa v obci jsou v majetku obce. Panelové domy jsou většinou pravidelně opravované, naopak bývalý objekt kasárna je ve špatném stavu a bydlí v něm především osoby bez přístřeší. Dále jde o domy ve čtyřech dalších ulicích, které vlastní soukromí vlastníci, kteří bydlí v obci. Domy nejsou dlouhodobě opravované, jen jeden soukromí vlastník dům rekonstruuje. Další dva až tři domy vlastní realitní kancelář. Domy jsou v dobrém stavu, opravované a s veškerým sociálním zařízením a vybavením. Nájem se pohybuje kolem tří tisíc v městských bytech, u soukromých vlastníků se pohybuje v rozmezí šesti až deseti tisíce korun.

PŘÍLOHA B: OBCE SE SVL (2012)

Chodov	poč. obyvatel	14215
	poč. romských obyvatel SVL	300
	nezaměstnanost	12%
	nezam. obyvatel SVL	98%
	popis SVL	Jde o dvě oblasti na okraji obce, které byly již v roce 2006 označeny za tzv. SVL. Oblast byla původně za katastrem obce, později byl katastr rozšířen za tyto lokality. Vystavěla ji obec v roce 2001 a od začátku byly domy určeny neplatícím občanům z panelových domů z centra města. Jde o dva komplexy budov rozdělených silnicí. Jeden komplex tvoří tři třípatrové budovy. Každá z budov má celkem 24 bytů (celkem tedy 70 bytů) různé velikosti (jde v převážné většině o byty 1+1 velikosti cca 30m ² , dále o byty 2+1 o velikosti cca 40 - 50 m ² . Ve třetí budově jsou větší byty o velikosti cca 50 - 60 m ² . Probíhaly zde jen drobné úpravy - domy ale viditelně chátrají. Dům s většími byty je v lepším stavu, některé byty mají vyměněná okna, dům vypadá upraveně, udržované. Prostranství kolem domů je uklizené, je sem zavedena asfaltová cesta. Zcela chybí parkoviště, úprava zeleně či dětské hřiště - místo toho je rozlehlé hliněné, rozbahněné prostranství. Naproti obytným budovám jsou vybudovány "sklípky" na uhlí a topivo. Druhý komplex bytů tvoří celkem 16 "ubytovacích buňek" ve dvou přízemních budovách na protilehlé části silnice. Jde o byty 4. kategorie, velikosti 1+1 (cca 36m ²), 2+1 a větší. Domy nejsou dlouhodobě udržované (viditelně jsou udržované jen vnitřní chodby a okolní prostranství - nájemníci uklízí), v bytech jsou na místech plísňe. Minimální cena nájmu v městských bytech činí 42,14 korun na metr čtvereční, přičemž v některých případech může valná hromada společnosti rozhodnout jinak po domluvě se sociálním odborem obce.
	info o obci	Obec má zpracovaný komunitní plán, který pravidelně obnovuje. Žádala o spolupráci s Agenturou, ale nebyla vybrána. Realizují zaměstnávání na VS a VPP.
	nno a církev	Khamoro o. s., Člověk v tísni o. p. s., Útočiště o. s.
	specifické info	potřeba posílit dluhové poradenství, azylový dům, dostupné bydlení a zaměstnávání
Jáchymov	poč. obyvatel	2958
	poč. romských obyvatel SVL	110
	nezaměstnanost	11,80%
	nezam. obyvatel SVL	90%
	popis SVL	V obci je více míst, kde žijí romští občané, dvě ulice lze považovat za tzv. SVL. Jde v prvním případě o ulici o 3 domy, některé byty v této ulici v blízkosti centra, které jsou ve vlastnictví obce, některé z bytů jsou prodány do rukou obyvatel bytů či soukromým vlastníkům (lidé je splácí). Většina lidí zde bydlí bez nájemní smlouvy a platí vysoké nájem (kolem sedmi tisíc korun a více). Domy jsou ve špatném stavu a majitelé realizují jen drobné úpravy (pokud nějaké). V ulici jsou též byty v soukromém vlastnictví, které jsou v dobrém stavu, jsou však malé a obývají je vícegenerační domácnosti. V druhém případě jde o velký dům se dvěma vchody za lázněmi Curie. Zde lidé bydlí načerno, bez nájemní smlouvy.
	info o obci	Obec spolupracuje s Agenturou, má schválený Strategický plán pro sociální začleňování na období 2011 - 2013. Plán obsahuje opatření: zřízení další přípravné třídy, rekonstrukce prostor mateřské školy, zavedení systému veřejně prospěšných prací a veřejné služby, otevření nového nízkoprahového centra, rekonstrukce bytů pro sociální bydlení nebo zřizování pracovních příležitostí pro osoby vracející se z vězení.
	nno a církev	Člověk v tísni o. p. s., Světlo Kadaň o. s., Českobratrská církev evangelická
	specifické info	práce s mládeží, zaměstnanostní a bytová politika

PŘÍLOHA B: OBCE SE SVL (2012)

Karlovy Vary	poč. obyvatel	50594
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	80
	nezaměstnanost	8,40%
	nezam. obyvatel SVL	90%
	popis SVL	Nejproblémovějším místem označeným za tzv. SVL je ubytovna na Západní. Jde o dvoupatrovou budovu. Nájem se pohybuje mezi 6000-1000 korun za měsíc podle počtu obyvatel. Jeden člověk platí cca 6000 (info obyvatel ubytovny). Ubytovna je centrálně vytápěna. Lokalita se nachází v centru blízko Dolního nádraží. Budova je v dobrém stavu, realizují se zde opravy. Na ubytovně je sociální zařízení je společné, voda teče teplá, je zde centrální vytápění. Dům je v soukromém vlastnictví (zřejmě z obce).
	info o obci	Obec realizuje tyto nástroje pro práci s obyvateli tzv. SVL - romský poradce na plný úvazek, střednědobý plán sociálních služeb, asistenti prevence kriminality.
	nno a církev	Člověk v tísni o. p. s., Khamoro o. s., Armáda Spásy
Kozlov	specifické info	V obci není NZDM.
	poč. obyvatel	116
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	50
	nezaměstnanost	19%
	nezam. obyvatel SVL	100%
	popis SVL	Jedná se o cihlový bytový dům se dvěma vchody. Dům je třípatrový a podsklepený. V domě se nachází celkem 20 bytů. Dům se nachází na kraji obce anením dlouhodobě opravován, majitel do něj neinvestuje a s nájemníky není v kontaktu (bytové podmínky nejsou dobré - špatná kanalizace, střecha atd.). Nájemné za byt o velikosti 2+1 se pohybuje kolem 5 tisíc Kč plus zálohy na služby spojené s bydlením dle počtu nájemníků, celkem přibližně 7 tisíc Kč. Nájemníci měli podepsané nájemní smlouvy na rok. Objekt vlastní soukromá osoba nebydlící v obci.
	info o obci	Obec nerealizuje žádné podpůrné nástroje ve vztahu k obyvatelům tzv. SVL.
Kraslice	nno a církev	V obci nepůsobí žádná nno ani církev.
	specifické info	potřeba terénní práce a poradenství, školního autobusu
	poč. obyvatel	6905
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	150
	nezaměstnanost	11%
	nezam. obyvatel SVL	90%
	popis SVL	V obci se nacházejí tzv. SVL zejména ve dvou ulicích. V jedné ulici jde o tři domy rodinného typu, dvoupatrové a třípatrové. Většina z nich je v dobrém stavu, jsou částečně udržované a tak nejsou z většiny odlišitelné od okolní zástavby. V domech bydlí rozšířené vícegenerační romské rodiny. Původně tyto rodiny některé z domů vlastnily, poté na ně byla uvalena exekuce a domy odkoupil soukromý vlastník (info od obyvatel lokality). Ve druhé ulici jde o dva domy v běžné zástavbě obce (dvoupatrový dům o několika bytech - cca 6 až 8 bytů velikosti 1+1 a 2+1). Nájemní smlouvy uzavírány na domu určitou (3 - 6 měsíců, 1 rok podle platební historie obyvatel). Nájem činí cca sedm tisíc korun bez energií. Domy jsou udržované, v centru města. Obyvatelé topí na tuhá paliva.
Kraslice	info o obci	Obec má zpracovaný plán prevence kriminality, od roku 2013 spolupracuje s Agenturou pro sociální začleňování, realizuje příležitostné aktivity pro děti z tzv. SVL.
	nno a církev	Člověk v tísni o. p. s., Kotec o. s., Royal Rangers
	specifické info	potřeba SAS, NZDM, občanské poradny

PŘÍLOHA B: OBCE SE SVL (2012)

Mirázov	poč. obyvatel	73
	poč. romských obyvatel SVL	40
	nezaměstnanost	15,50%
	nezam. obyvatel SVL	25%
	popis SVL	Jde o domy rodinného typu, které jsou součástí běžné zástavby obce. Domy jsou po celé obci ve zchátralém stavu, dlouhodobě je nikdo neopravuje. Obyvatelé topí na tuhá paliva, nájem činí přibližně šest tisíc korun bez energií. Jde o domy v soukromém vlastnictví osob, které v obci nebydlí (ani sem nejezdí). Část obyvatel tzv. SVL zde žije od roku 2008, přistěhovala se z Tepelska a Toužimska.
	info o obci	Obec sama nerealizuje žádná opatření směrem k obyvatelům tzv. SVL. Obec je součástí LP obce Teplá.
	nno a církev	Český Západ o. s.
Nejdek	specifické info	potřeba sociálně aktivizačních služeb
	poč. obyvatel	8290
	poč. romských obyvatel SVL	333
	nezaměstnanost	9%
	nezam. obyvatel SVL	95%
	popis SVL	Jde o tři domy v majetku obce, z nichž jeden dům je určen pro "nelatiče nájemného". Dále jsou v obci tři bytovny vlastněné soukromými vlastníky. Obecní domy a byty jsou ve špatném stavu, dlouhodobě neopravované. Jedna z bytoven je také ve velmi špatném stavu, ale další dvě bytovny jsou pravidelně opravované a kvalita bydlení je zde dobrá. Také v těchto bytovnách je centrální vytápění, naproti tomu v městských domech si lidé topí tuhými palivy. Všechny označené prostory, které obývají tzv. sociálně vyloučení romští obyvatelé obce jsou vzdálené cca deset minut chůze do centra města. Nájem se v městských bytech pohybuje mezi dvěma a třemi tisíci korun, nájem na soukromých bytovnách se pohybuje mezi sedmi až deseti tisíci korun.
	info o obci	Obec nerealizuje žádná opatření směrem k obyvatelům tzv. SVL. Jeden rok realizovali klub pro žáky, který ale děti nezaujal a tak byl zrušen.
	nno a církev	Kotec o. s., Khamoro o. s., Světlo o. s., BEZ-bezpečí o. s.
Nová Farma	specifické info	Obec má jen jednu sociální pracovníci, potřeba NZDM a dluhové poradenství.
	poč. obyvatel	nezjištěno
	poč. romských obyvatel SVL	115
	nezaměstnanost	15,50%
	nezam. obyvatel SVL	20%
	popis SVL	Lokalitu, kde bydlí sociálně znevýhodněné osoby tvoří zejména dva domy - jeden panelový dům a další menší rodinný dům. Panelový dům má dva vchody (a dvě čísla popisné) a je zde 14 bytů. Tato lokalita je velmi významná svou velikostí a segregovaností. Obyvatelé domu jsou převážně Romové. Ti kteří se nepovažují za sociálně vyloučené však mají podobné problémy tj. nezaměstnanost, dluhové problémy, problémy s výchovou dětí aj., nejsou z hlediska sociální situace nijak odlišní. V menším domku, bývalé administrativní budově bydlí cca 15 osob, které lze považovat za sociálně vyloučené. Dům je ve špatném stavu. Cena bydlení tomu zhruba odpovídá, pohybuje se kolem 4500,- bez energií. Malý dům- bývalá administrativní budova statků - také ve špatném stavu. Dům je v majetku soukromé osoby, kterou zastupuje firma KAPUNE Group, s.r.o. Dům je provozován jako nájemní bydlení. Malý dům je v majetku CLEAN CITY, s.r.o. Majitelé v obci nebydlí a do lokality dle rozhovorů s obyvateli nejezdí. O stav domů se příliš nezajímají. Nájemníci jsou s majiteli v kontaktu a řeší s nimi i splátkové kalendáře.
	info o obci	Obec sama nerealizuje žádná opatření směrem k obyvatelům tzv. SVL. Obec je součástí LP obce Teplá.
	nno a církev	Český Západ o. s.
	specifické info	potřeba sociálně aktivizačních služeb

PŘÍLOHA B: OBCE SE SVL (2012)

Nová Ves	poč. obyvatel	231
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	52
	nezaměstnanost	21%
	nezam. obyvatel SVL	66%
	popis SVL	Dva třípatrové panelové domy. Každý z domů má 2 vchody, počet bytů v jednom vchodě je 11. Dohromady tedy 44. Využívána je zhruba polovina bytů. Zvenčí jsou domy ve slušném stavu. Dům č.1 (převážně obecní) i dům č.2. V obou případech jsou střechy dobré a nevyžadují opravu. V domě č.2 jsou vchodové dveře nefunkční u obou vchodů. Dům č.1 má vchody v poměrně slušném stavu. Chodby jsou nevymalované, ale víceméně udržované v obou případech (díky VS). Schránky nefunkční a rozbité. Zvonky neexistující. Kvalita bytů se liší dle přístupu majitelů. Byty odkoupené obcí jsou kompletně rekonstruovány a pak nabízeny k pronájmu (25kč za metr čtvereční). V jednom z domů se topí tuhými palivy. Smlouvy jsou prodlužovány po třech měsících. Domy jsou v soukromém vlastnictví, byty v prvním domě kupuje zpět obec do svého vlastnictví.
	info o obci	Obec nerealizuje žádná podpůrná opatření ve vztahu k obyvatelům tzv. SVL, jen kupuje byty zpět do vlastnictví obce.
	nno a církev	Kotec o. s.
Nové Sedlo	specifické info	NZDM, občanská poradna
	poč. obyvatel	2381
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	30
	nezaměstnanost	18,60%
	nezam. obyvatel SVL	90%
	popis SVL	Jde o třípatrový panelový dům se čtyřmi vchody (nová lokality, lokality z roku 2006 zrušeny, lidé vystěhováni). Bydlí zde cca 8 romských rodin. Dům je ve špatném stavu, plánuje se celková rekonstrukce objektu. Vlastníkem je právnická osoba se sídlem v Ústeckém kraji, která objekt koupila v loňském roce.
	info o obci	Obec má zpracovanou komunitní plán a schází se komise prevence kriminality. Žádné další podpůrné nástroje směrem k obyvatelům tzv. SVL obec nerealizuje.
Oloví	nno a církev	Khamoro o. s., Světlo Kadaň o. s.
	specifické info	potřeba NZDM
	poč. obyvatel	1875
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	150
	nezaměstnanost	21%
	nezam. obyvatel SVL	99%
	popis SVL	Jde o čtyřpatrový panelový dům o třech vchodech (celkem 33 bytů o velikosti 2+1). Dům není od zbytku panelové zástavby viditelně odlišitelný. Panelový dům leží na Sídlišti Hory mezi dalšími pěti panelovými domy obývanými neromskými obyvateli. Nájem za byt 2+1 činí 3400 korun, plus zálohy na vodu dle počtu osob (zálohy s nájmem za šestičlennou domácnost činí 8615 korun). Smlouvy se nájemníkům prodlužují každé tři měsíce. Majitel nájmy osobně vybírá, telefonicky své nájemníky předem kontaktuje apod. Dům je v soukromém vlastnictví osoby nebydlící v obci.
Oloví	info o obci	Obec nerealizuje podpůrná opatření ve vztahu k obyvatelům tzv. SVL, výjimku tvoří dluhová poradna (poradenství na MěÚ jednou týdně). Naopak vydala vyhlášku omezující pobyt na veřejných prostorech a užívání veřejných prostranství.
	nno a církev	Člověk v tísni o. p. s., Kotec o. s., Světlo Kadaň o. s., Útočiště azylové domy
	specifické info	Vedení obce není nakloněno komunitním a pomocným nástrojům práce s obyvateli SVL. Potřeba sociálního bydlení, politiky zaměstnanosti, SAS, NZDM.

PŘÍLOHA B: OBCE SE SVL (2012)

Ostrov	poč. obyvatel	17222
	poč. romských obyvatel SVL	700
	nezaměstnanost	11%
	nezam. obyvatel SVL	90%
	popis SVL	Jde o šest ubytoven v rukou soukromých vlastníků, o tři ubytovací zařízení (tzv. levné bydlení) provozované obcí Ostrov. Ubytovny jsou některé v dobrém stavu, některé nejsou dlouhodobě udržované. Jiné jsou dlouhodobě neudržované, se špatnými hygienickými podmínkami (štěnice apod.). V každém typu ubytovny či jiného zařízení žije průměrně 30 - 50 lidí (z velké části Romů), v levných městských bytech žije cca 150 lidí (převážně Romů). Nájem se na některých ubytovnách pohybuje kolem osmi tisíc za byt 1+1, v běžné zástavbě požadují majitelé kauce až tří nájmů (celkem 20 tisíc korun). Obec se potýká s problémy souvisejícími s místní věznicí, je zde vysoká prostituce, drogová závislost obyvatel.
	info o obci	Obec přistoupila na regulaci hazardních her (omezila provoz), některé městské byty promajímá rodinám s dětmi jako tzv. levné bydlení, schválila strategický plán služeb v rámci kterého chtějí realizovat NZDM, poptávají služby drogové prevence a práce se závislými bezdomovci, atd.
	nno a církev	Člověk v tísní o. p. s., Světlo Kadaň o. s.
Pěkovice	specifické info	Je třeba azylových domů pro ženy, matky s dětmi, sociální bydlení, zaměstnanostní politika, práce se závislými atd.
	poč. obyvatel	71
	poč. romských obyvatel SVL	45
	nezaměstnanost	15,50%
	nezam. obyvatel SVL	80%
	popis SVL	Celá obec eviduje celkem 22 adres. Nalezneme zde především „vybydlené“ a zchátralé domy, včetně objektu bývalé školy a školní jídelny. Lokalitu tvoří několik přízemních domů, které jsou naproti těmto objektům a ve kterých žijí sociálně vyloučení obyvatelé. Jde především o 6 rodinných domů. Domy se nacházejí v centru obce, jsou ve špatném stavu. Nájem zde činí cca 4,5 tisíce korun za měsíc bez energií (levnější nájemné, než v okolních obcích), topí na tuhá paliva. Domy jsou ve vlastnictví soukromých osob nebydlících v obci.
	info o obci	Obec nerealizuje žádná opatření ve vztahu k obyvatelům tzv. SVL. Obec spadá pod LP obce Teplá.
Poutnov	nno a církev	Český Západ o. s.
	specifické info	potřeba sociálně aktivizačních služeb, školního autobusu
	poč. obyvatel	151
	poč. romských obyvatel SVL	91
	nezaměstnanost	15,50%
	nezam. obyvatel SVL	60%
	popis SVL	Sociálně vyloučenou lokalitu tvoří panelový bytový dům v blízkosti nádraží a dalších cca sedm rodinných domů, které jsou rozptýleny po obci v Poutnově. Panelový dům má čtyři podlaží a dva vchody po 7 bytech. Je zde 14 bytů. Dům působí spíše jako holobyt, ve kterém nikdo nebydlí, je ve špatném stavu, dlouhodobě neudržovaný (není udržované ani prostranství domu). Okna velmi často netěsní. Obyvatelé topí se tuhými palivy a vodu získávají z místní studně. Dům je v majetku soukromých osob - některé ve vlastnictví obyvatel sociálně vyloučené lokality - následně se však staly také předmětem exekučního řízení. Některá osoba vlastní např. i byty 4.
	info o obci	Obec nerealizuje žádná opatření ve vztahu k obyvatelům tzv. SVL. Obec spadá pod LP obce Teplá.
	nno a církev	Český Západ o. s.
	specifické info	Lidé se přistěhovali z Tepelska, Toužimska, obcí Rotava a Karlovy Vary. Je potřeba sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, dluhové poradenství.

PŘÍLOHA B: OBCE SE SVL (2012)

Služetín	poč. obyvatel	nezjištěno
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	72
	nezaměstnanost	15,50%
	nezam. obyvatel SVL	50%
	popis SVL	Lokalitu, kde bydlí sociálně znevýhodněné osoby tvoří jeden panelový dům, který má dvě čísla popisné. Dům má dvě patra a dva vchody po 6 bytech. Dům se nachází na kraji místní části Služetín ve směru na Horní Kramolín. I přesto, že je vesnice poměrně malá, je panelový dům, ve kterém bydlí sociálně vyloučení obyvatelé odloučen od ostatních domů ve vesnici. Dům pochází ze 60.ých let 20. stol., původně sloužil jako zázemí pro zaměstnance státních statků. Nic se na tomto domě neopravuje, je ve špatném stavu. Cena bydlení tomu zhruba odpovídá - platí zde cca 4500,- bez energií. Smlouvy mají sepsané vždy na jeden rok. Obyvatelé topí na tuhá paliva. Dům je v majetku soukromé osoby, kterou zastupuje firma CLEAN CITY, s.r.o.. Dům je provozován jako nájemní bydlení. Majitel v obci nebydlí a do lokality dle rozhovorů s obyvateli nejezdí.
	info o obci	Obec nerealizuje žádná opatření ve vztahu k obyvatelům tzv. SVL. Obec spadá pod LP obce Teplá.
Sokolov	nno a církev	Český Západ o. s.
	specifické info	potřeba sociálně aktivizačních služeb
	poč. obyvatel	24111
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	660
	nezaměstnanost	10,40%
	nezam. obyvatel SVL	99%
Svatava	popis SVL	Jde o dvě lokality - první tzv. SVL tvoří dva starší činžovní domy v blízkosti vlakového nádraží, druhá tzv. SVL tvoří v oblasti kina Alfa 5 panelových domů, z nichž 3 domy jsou vnímány jako "problematické". Byty a domy jsou ve špatném stavu, špatné hygienické podmínky, domy nejsou dlouhodobě opravované. Mezi panelovými domy u kina Alfa a okolní zástavbou je vystavěn plot, který do prostoru instalovalo vedení obce na žádost okolních občanů. V bytech topí na tuhá paliva. Nájem se pohybuje kolem pěti až sedmi tisíc bez energií. Převážným vlastníkem domů a bytů jsou právnické osoby se sídlem mimo obec (a mimo Karlovarský kraj), některé byty vlastní obec.
	info o obci	Obec realizuje dostupné zaměstnávání, místní nno podpořena na sociální podnikání. Obec dále spolupracuje s Agenturou a vytváří projekty - NZDM, dostupné bydlení, asistenti policie, inkluze na školách atd.
	nno a církev	Člověk v tísni o. p. s., Kotec o. s., Pomoc v nouzi o.s., Armáda spásy
	specifické info	V roce 2012 přešly žáci ze zrušené a převážně romské školy na ostatní ZŠ. Policie realizuje projekt asistentů policie z řad Romů. Potřeba NZDM, SAS, zaměstnanostní politiky.
	poč. obyvatel	1673
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	30
Svatava	nezaměstnanost	12%
	nezam. obyvatel SVL	100%
	popis SVL	Vyloučenou lokalitu v obci představuje jeden bytový dům (3 patra, cca 10 bytů v jednom vchodě - 3 vchody, z čehož 1 je považován za sociálně vyloučený). Dům se nachází u vilové čtvrti, která tam byla postavena později (před vystavěním vilové čtvrti byl tento dům na konci obce). Dům je ve velmi špatném stavu, v následujících měsících bude zkoumána statika domu a pokud bude v pořádku, plánují dům rekonstruovat. Nájem bez energií činí cca 600 korun za měsíc. Dům je ve vlastnictví obce.
	info o obci	Obec nerealizuje ve vztahu k obyvatelům tzv. SVL žádné pomocné opatření.
	nno a církev	Nepůsobí zde žádná nno či církev. Do obce občas jezdí bývalá romská obyvatelka obce, která obyvatelům tzv. SVL neformálně poskytuje základní poradenství.
	specifické info	potřeba dluhové poradenství, programy zaměstnávání a bydlení

PŘÍLOHA B: OBCE SE SVL (2012)

Rotava	poč. obyvatel	3357
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	150
	nezaměstnanost	19%
	nezam. obyvatel SVL	80%
	popis SVL	Jde o čtyři panelové domy v centru obce, ve kterých žijí jak romští, tak neromští obyvatelé. Domy nejsou viditelně odlišitelné od okolní zástavby. Některé nejsou opravované, jen některé nejsou tepelně izolované. Většinu těchto domů město Rotava odkoupilo od bývalých sdružení vlastníků z toho důvodu, že tyto sdružení krachovala (neměli na platby energií apod.). V bytech jsou nájem ve výši 28 korun na metr čtvereční, tj. nájem se pohybuje kolem tří tisíc korun. V okolí domů žijí neromští občané.
	info o obci	Obec odmítla spolupráci s Agenturou, schválila vyhlášku omezující volné užívání veřejného prostoru. Realizuje projekt prevence kriminality - zaměstnává asistenty policie z řad místních Romů, realizuje tzv. dluhové prázdniny (tj. dlužník splatí do dvou let jistinu a může požádat o prominutí penále a vedlejších nákladů spojených s dluhem), dále plánuje rozvoj sociálního bydlení ve spolupráci s nno Kotec (nyní realizují tzv. "dluhové prázdniny"), plánuje aktualizaci plánu rozvoje města (začátek roku 2013) ve kterém bude i část věnovaná práci s tzv. sociálně vyloučenými obyvateli obce. Plánují žádat o dotaci na sociální podnikání (štěpkování).
	nno a církev	Člověk v tísni o. p. s., Kotec o. s., META o. s., Sdružení křesťanských Sintů a Romů
	specifické info	V obci realizuje zaměstnávání místní podnik Rotas, církev Sintů a Romů realizuje prostor pro volnočasové aktivity pro mládež. Potřeba dluhového poradenství, SAS, NZDM, sociálního bydlení a zaměstnanostní politiky.
Rovná	poč. obyvatel	467
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	60
	nezaměstnanost	16,90%
	nezam. obyvatel SVL	90 - 99%
	popis SVL	Jde o 3 panelové domy, sedmipatrové o dvou vchodech, v jednom vchodě je 21 bytů. Domy se nachází v centru obce, jsou součástí urbanistického architek. celku 70-tých let, kdy byla vesnice vystavěna. Stav domů je velmi špatný. Ve dvou panelových domech jsou dvě třetiny bytů neobydlené. Tyto jsou kompletně zničeny včetně vchodových dveří. Vchodové dveře do domu jsou nefunkční, chodby zašpiněné se spoustou odložených věcí. Výtahy nejezdí. Třetí dům je zvenčí v dobrém stavu, je po rekonstrukci (cca před 5 lety), kdy došlo k úpravě fasády, výměně oken, zateplení. V domech nefunguje centrální vytápění a tak vytápí elektrickou troubou (pokud ji mají). V jednom vchodu nemají přístup k pitné vodě. Vlastníkem bytů jsou většinou obyvatelé bytu, vzhledem k nízké pořizovací ceně. Dochází však k časté výměně obyvatel (asi 70 %), kteří platí nájem původním vlastníkům bytu (výše nájmů činí cca 1000 korun na měsíc bez energií), jež se z místa odstěhovali do větších měst. Někdy dochází i obydlí bytů tzv. na černo. Pořizovací cena bytů cca před 10 lety byla cca 40 000,- Kč (2+1).
	info o obci	Obec nerealizuje žádná opatření ve vztahu k obyvatelům tzv. SVL. Starosta obce odmítl rozhovor.
	nno a církev	Kotec o. s.
	specifické info	NZDM, občanská poradna

PŘÍLOHA B: OBCE SE SVL (2012)

Štítary	poč. obyvatel	25
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	25
	nezaměstnanost	11%
	nezam. obyvatel SVL	100%
	popis SVL	V lokalitě jsou 2 bytové dvoupatrové domy, v každém je 6 bytů. Bytové domy jsou ve velmi špatném stavu, jeden z nich je neobyvatelný/ neobývaný, druhý je obývaný. Dle pozorování je první již ve stavu k demolici, technicko stavební stav druhého objektu je před závažnými problémy (bez funkční kanalizace, bez připojení na vodu, podmáčený, střecha v havarijním stavu). Majitelem těchto objektů je soukromý vlastník nebydlící v obci. V bezprostřední blízkosti domů je statek a zemědělská usedlost, do Krásné je to cca 15-20 minut chůzí. V místě žádné služby, existuje zde zastávka vlaku, dopravní obslužnost je 2 vlakové spojení denně.
	info o obci	Obec nerealizuje žádné podpůrné nástroje ve vztahu k obyvatelům tzv. SVL (vyjma zaměstnávání na VPP).
	nno a církev	Kotec o. s.
Teplá	specifické info	potřeba občanské a dluhové poradny
	poč. obyvatel	3099
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	405
	nezaměstnanost	15,50%
	nezam. obyvatel SVL	45%
	popis SVL	Jedná se cca o 9-10 rodinných domů, které obývají celé rodiny. Nacházejí se v centru obce. Domy nejsou zcela ve špatném stavu. Neopravují se, ale pokud je uhrazen nájem, majitelé s obyvateli komunikují a realizují drobné opravy. Topí se tuhými palivy. Domy jsou ve vlastnictví cca pěti soukromých vlastníků, kteří většinou bydlí v obci.
	info o obci	Obec spolupracuje s Agenturou, má schválený Strategický plán pro sociální začleňování na období 2011 - 2013. Podán projekt na vybudování centra sociální prevence.
Teplá	nno a církev	Český Západ o. s., Kotec o. s.
	specifické info	Kotec realizuje mateřské centrum Paleček. Potřeba NZDM, SAS.

PŘÍLOHA B: OBCE SE SVL (2012)

Vintřov	poč. obyvatel	1080
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	118
	nezaměstnanost	18,70%
	nezam. obyvatel SVL	30%
	popis SVL	Lokalitu ve městě Vintřov tvoří sídliště - Romové zde bydlí v panelových domech (cca 105 obyvatel). Za "problémové" jsou považovány 2 panelové domy a jeden rodinný dům (zde žije přibližně 13 osob). Panelové domy jsou v dobrém stavu, opakovaně opravované s veškerým vybavením. Vlastníky nemovitostí ve kterých bydlí romští obyvatelé jsou vždy především soukromé osoby, které byty pronajímají. Není tu žádný majitel, který by vlastnil více bytů a např. je pronajímal romům. Vlastníci bytů v panelových bytů, někteří bydlí ve městě v rodinném domě. Komunikace s majiteli bytů je prý bezproblémová. Problémem bývá zadluženost lidí a exekuce.
	info o obci	Město pravidelně obnovuje plán rozvoje města, funguje komise pro národnostní menšiny, další aktivity obec nerealizuje.
Vřesová	nno a církev	Člověk v tísní o. p. s., Khamoro o. s., Kotec o. s.
	specifické info	potřeba dluhové poradenství, programy zaměstnávání
	poč. obyvatel	420
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	220
	nezaměstnanost	46%
	nezam. obyvatel SVL	50%
Žlutice	popis SVL	Město tvoří průmyslový komplex - Vřesová Sokolovská uhelná, a.s. a 4 panelové domy. 3 ze 4 těchto panelových domů jsou považované za tzv. sociálně vyloučenou lokalitu (zbytek ne-romských občanů žije společně s Romy v panelových domech. Jiné domy a zástavby v obci prakticky nejsou). Centrum obce tvoří panelové domy, na ostatní výstavbu je stavební uzávěrka. Domy jsou v dobrém stavu, zcela vybavené. Vlastníkem všech panelových domů je Sokolovská uhelná, a.s. Komunikace s majitelem bytů (firmou) je prý bezproblémová. Přístupují na splátkové kalendáře, pokud je nájemník v problémech. Sami nájemci mají bydlení na prvním místě, protože jsou si vědomi, že takto levné bydlení v tomto kraji nenaleznou. Nájemníci jsou zde spokojeni vzhledem k levnému nájmu. Lidé si sami hradí elektřinu, plyn a nájemné u bytu 3+1. Náklady na bydlení tedy činní (včetně topení, teplé vody a společných televizních antén) cca 4100,- korun.
	info o obci	Obec realizuje dluhovou poradnu na svém úřadě (jednou týdně), dále poskytuje svým občanům každý rok 2000,- Kč na osobu na rekreaci (nehradí se zde poplatky za popelnice a odvoz odpadu); dále 2000,- Kč na každou osobu, která jde studovat (MŠ, nultý ročník, ZŠ, SOU); vánoční balíčky pro děti 500,-Kč; hrazení výletů; příspěvky na bazén; posilovnu a jiné.
	nno a církev	Člověk v tísní o. p. s., Khamoro o. s.
	specifické info	potřeba sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
	poč. obyvatel	2575
	odhadovaný poč. romských obyvatel SVL	70
Žlutice	nezaměstnanost	15%
	nezam. obyvatel SVL	90%
	popis SVL	Přímo v obci se nacházejí dvě oblasti, v kterých žije větší počet sociálně vyloučených Romů. Čtyři domy v historické zástavbě u centrálního náměstí jsou ve vlastnictví obce a obývá je přibližně 30 Romů. Ve dvou vchodech čtyřpatrového paneláku situovaném hned na okraji historické centrální zástavby žije cca 40 romských obyvatel. Čtyři domy v historické zástavbě jsou ve vlastnictví obce a jejich správu zajišťují zpravidla místní technické služby. Budovy ve vlastnictví obce sousedí s domy dalších obyvatel obce, a jsou v relativně dobrém technickém stavu. Obec je vstřícná při zajišťování oprav v domech. Na těch se v době provádění výzkumu v jednom z domů podíleli také členové rodiny, kteří dostali možnost odpracovat si dluh na nájemném prací v technických službách. Majitel panelového domu naopak dům dlouhodobě neopravuje a panelová dům je ve špatném technickém stavu.
	info o obci	Obec zaměstnává potřebné romské občany na technických službách, realizuje bydlení na úrovni sociálního bydlení. Od roku 2013 nově spolupracuje s Agenturou pro sociální začleňování a plánuje financovat terénního pracovníka.
	nno a církev	Světlo Kadaň o. s.
	specifické info	Pod obec spadají i další vesnické oblasti Žluticka, chtějí zapojit do LP také starosty a aktivní lidi z okolních obcí. Potřeba terénní sociální práce, NZDM, SAS, bytové politiky, dluhového poradenství.